

Canllaw Arfer Da Maethu Cymru ar gyfer Asesu a Chefnogi

Personau Cysylltiedig Gofalwyr Maeth

Deall Termau: Personau Cysylltiedig Gofalwyr Maeth a Gofalwyr Perthynas

Mae pob Gofalwr Maeth Personau Cysylltiedig yn ofalwyr perthynas. Mae 'gofalwr perthynas' yn derm eang sy'n cynnwys aelodau'r teulu, ffrindiau, ac eraill sydd â chysylltiad â'r plentyn sy'n camu i mewn i ofalu pan na all y plentyn fyw gyda'i rieni.

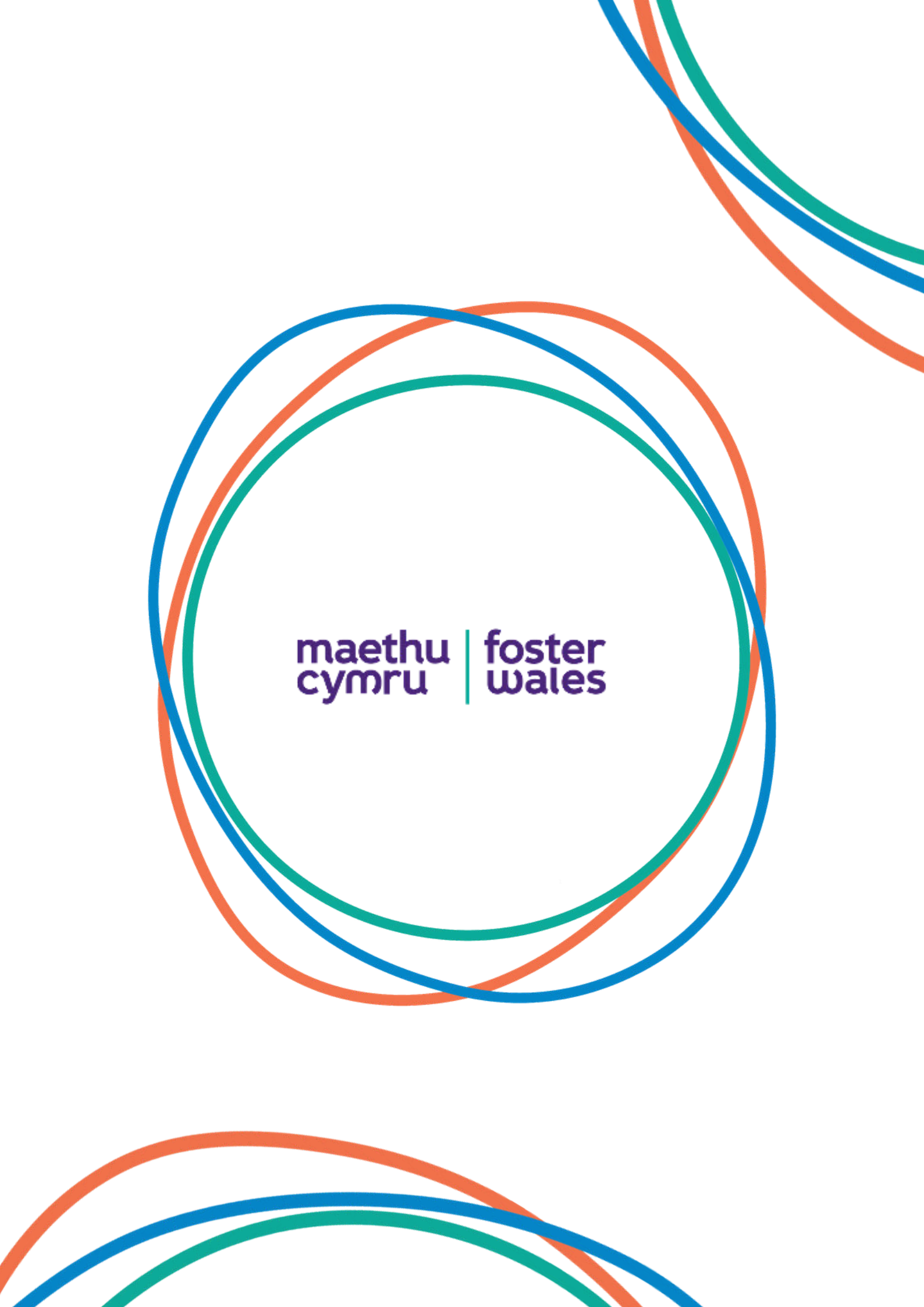
Mae gofal gan berthynas yn cwmpasu ystod o drefniadau cyfreithiol - gan gynnwys plant sy'n derbyn gofal o dan reoliadau maethu, y rhai sy'n derbyn gofal o dan Orchmynion Gwarcheidiaeth Arbennig neu Drefniadau Gorchymyn Plant, a threfniadau maethu teuluol neu breifat anffurfiol.

Mae'n bwysig i Ofalwyr Maeth Personau Cysylltiedig gydnabod eu hunain fel gofalwyr perthynas, yn enwedig wrth geisio cymorth neu adnoddau allanol. Bydd defnyddio'r term 'gofal Perthynas' mewn chwiliadau rhyngwyd neu wrth gael mynediad at wasanaethau yn helpu i gysylltu gofalwyr â'r wybodaeth a'r cymorth cenedlaethol a thrydydd sector priodol.

Er mwyn crynodeb, bydd y canllaw hwn yn cyfeirio at ofalwyr maeth personau cysylltiedig fel 'gofalwyr maeth cysylltiedig' neu 'gofalwyr maeth sy'n berthynas'.

Bwriedir i hwn fod yn ddogfen ddigidol. Os oes gennych fersiwn brintiedig, edrychwch ar www.afkacymru.org i sicrhau eich bod yn gweld y fersiwn ddiweddaraf.

maethu | foster
cymru wales

Cydnabyddiaethau

Mae'r canllaw hwn wedi'i lunio gan [AFKA Cymru](#) ar ôl ymgynghori â Grŵp Cyngori Ymchwil a Pholisi Gofalwyr Perthnasau Cymru, gofalwyr perthnasau, rhieni plant sy'n derbyn gofal gan berthnasau, ymarferwyr gwaith cymdeithasol o awdurdodau lleol ledled Cymru, gweithwyr ymchwil proffesiynol a sefydliadau sy'n cefnogi gofalwyr perthnasau, rhieni, plant a gofalwyr maeth gan gynnwys Y Bont; Perthnasau Cymru, Y Rhwydwaith Maethu, Plant yng Nghymru, Barnardo's a CFAB.

Mae ein diolch yn fawr i bawb sydd wedi cyfrannu eu harbenigedd a'u hamser mor hael.

Mynegai

Cyflwyniad	5
Adnabod Gofalwyr Perthynas Posibl yn Gynnar	7
Cynhadleddau Grŵp Teulu a Chyfarfodydd Teulu	14
Cymeradwyaeth Dros Dro Person Cysylltiedig	17
Asesiadau Hyfywedd Gofalwyr Perthynas Posibl	21
Asesiadau Tramor o Ofalwyr Perthynas Posibl	27
Asesiadau Llawn o Ofalwyr Maeth Personau Cysylltiedig Darpar	28
Rôl y Panel Maethu a'r Penderfynwr	37
Paratoi, Dysgu a Datblygu a Chymorth	40
Gwybodaeth a Chysylltiadau	53
Siart Ilif	55

Mae modd clicio ar y logo hwn ar bob tudalen i ddychwelyd i'r mynegai

Cyflwyniad

Mae asesu aelodau o'r teulu neu ffrindiau agos fel gofalcwyr maeth sy'n berthynas yn gyfle pwerus i wella sefydlogrwydd a pherthyn plentyn, fodd bynnag, gall hyn fod yn broses gymhleth sy'n gofyn am ddull medrus a meddylgar.

Cynhyrchwyd rhifyn cyntaf y canllaw hwn yn 2017 o dan y Fframwaith Maethu Cenedlaethol, a ddaeth yn ddiweddarach yn Maethu Cymru. Ers hynny, mae Faethu Cymru wedi buddsoddi mewn diweddarau a chryfhau'r canllaw i gyflawni canlyniadau gwell i bawb sy'n gysylltiedig, gan atgyfnerthu ei ymrwymiad i gefnogi gofal maeth gan berthnasau, y teuluoedd y mae'n effeithio arnynt, a'r ymarferwyr sy'n gweithio ochr yn ochr â nhw.

Yn aml, gofynnir i ddarpar ofalcwyr maeth sy'n berthnasau gymryd rhan yn y broses asesu ar adeg o alar neu argyfwng yn eu teulu. Nid oedd llawer erioed wedi ystyried ymgymryd â rôl rianta i'r plant dan sylw ac efallai nad oeddent yn ymwybodol o'r amgylchiadau sy'n ymwneud ag ymyrraeth yr awdurdod lleol. Gall fod gan ddarpar ofalcwyr maeth sy'n berthnasau amser cyfyngedig i ddeall manylion y rôl a phrosesu goblygiadau'r daith o'u blaenau.

Mae'r asesiad yn ei gwneud yn ofynnol i ofalcwyr maeth posibl sy'n berthnasau drafod eu bywydau personol gydag ymarferwyr nad ydynt efallai wedi meithrin perthynas ymddiriedus â nhw eto. Rhaid iddynt fod yn ymwybodol y bydd eu gwybodaeth yn destun craffu paneli, gweithwyr cymdeithasol, cyfreithwyr a'r llysoedd. Yn ddealladwy, gall y broses deimlo'n llethol i deuluoedd sy'n berthnasau, sy'n aml yn disgrifio teimlo'n bryderus ac yn ofnus.

Yn yr un modd, rhaid i weithwyr cymdeithasol ymdrechu i gynnal asesiadau cadarn o fewn fframiau amser cyfyngedig gyda theuluoedd a allai fod yn amheus o'u hymyrraeth. Rhaid iddynt gefnogi teuluoedd i ddeall y system ofal a'r opsiynau posibl ar gyfer dyfodol plentyn, a hynny i gyd tra bod y teulu'n profi'r llw o emosiynau sy'n cyd-daro ag amser o argyfwng.

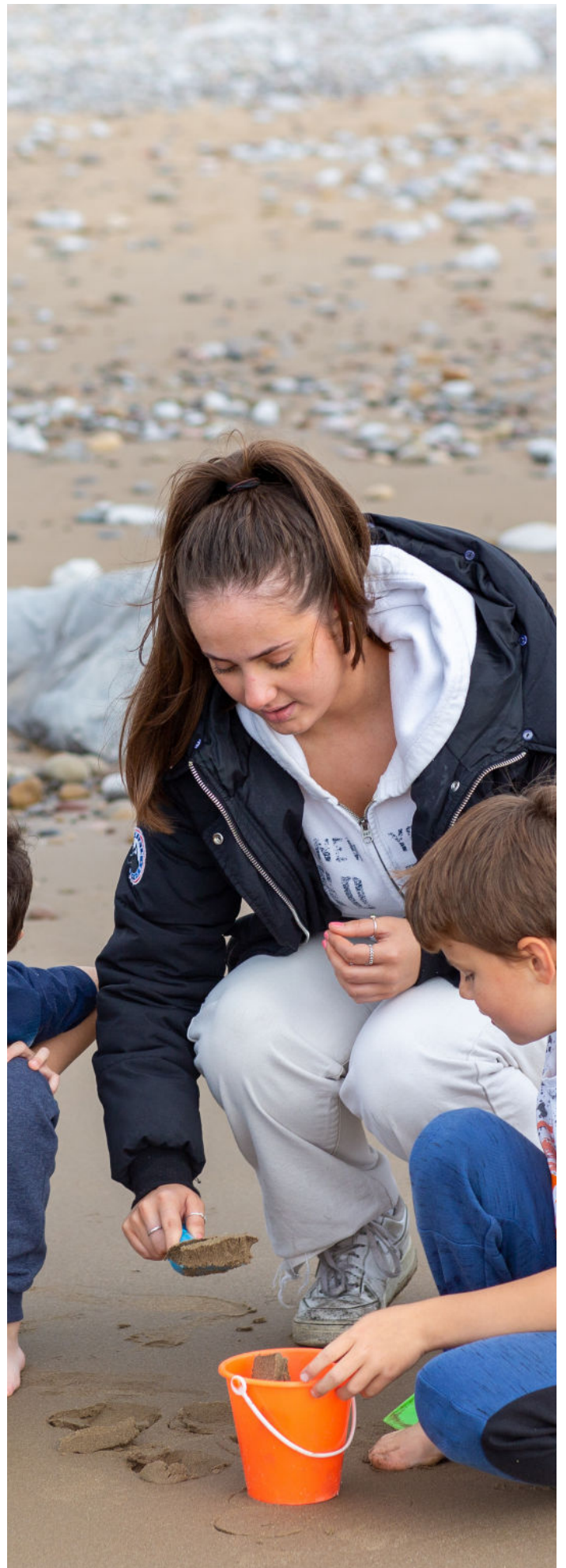
Rhaid llywio'r cymhlethdodau hyn gyda medr oherwydd dim ond drwy gwblhau asesiadau perthnasau llawn a chadarn y gellir gwneud argymhellion a phenderfyniadau'n briodol er budd gorau'r plentyn - yn y panel maethu, gyda'r gwneuthurwr penderfyniadau, ac yn y llys teulu.

Mae'r perthnasoedd a adeiladir gyda gofalcwyr perthynas posibl yn gosod y sylfeini ar gyfer sefydlogrwydd yn y dyfodol i deuluoedd perthynas a rhaid iddynt fod yn seiliedig ar barch a gonestrwydd cydfuddiannol. Mae aelodau'r teulu yn gwerthfawrogi cael eu trin ag empathi a, lle bynnag y bo modd, cael eu cefnogi i ddeall yn gynnar y cryfderau, y sgiliau, yr adnoddau, yr anawsterau a'r risgiau sy'n effeithio ar ofal a diogelwch y plant dan sylw.

Nod y canllaw hwn yw cefnogi awdurdodau lleol i ddatblygu fframwaith sy'n galluogi eu hymarferwyr i gefnogi teuluoedd drwy'r broses hon tra hefyd yn cynnal asesiadau trylwyr, sensitif, ac yn seiliedig ar gryfderau. Drwy gydnabod deinameg unigryw gofal gan berthnasau, gallwn rymuso teuluoedd i ddarparu diogelwch, magwraeth a chariad i blant o fewn eu rhwydweithiau.

Canllaw yw hwn ar gyfer asesu a chefnogi gofalwyr maeth personau cysylltiedig; fodd bynnag, mae angen cyfeirio at warcheidiaeth arbennig gan fod y ddau asesiad yn aml yn cael eu cynnal ar yr un pryd neu fel asesiad perthynas cyfannol, yn enwedig pan fydd asesiadau'n digwydd yn ystod achosion gofal neu'r broses cyn-achosion.

Nid canllaw statudol yw'r canllaw; mae ei egwyddorion yn seiliedig ar gyfraith achosion, ymchwil, a chanfyddiadau o adolygiadau ymarfer achosion difrifol/plant, ochr yn ochr â phrofiadau ac enghreifftiau ymarfer a rennir gan ymarferwyr a theuluoedd sy'n berthnasau.

Adnabod Gofalwyr Perthnasau Posibl yn Gynnar

Pwyntiau Allweddol

Mae adnabod aelodau'r teulu'n gynnar yn hanfodol:

- Mae llawer o aelodau'r teulu'n dymuno eu bod wedi bod yn rhan o'r broses yn gynt i gefnogi plant a rhieni
- Yn darparu amser ychwanegol i gynnal asesiad trylwyr o bobl gysylltiedig / perthnasau
- Yn cefnogi ymgysylltiad drwy roi amser i aelodau'r teulu addasu i'r sefyllfa newydd a'r hyn sydd
- yn cael ei ofyn ganddyn nhw
- Hyrwyddo meddylfryd 'Meddwl am Berthynas' ar draws yr holl ymarferwyr sy'n dod i gysylltiad â phlant
- Mae mapio rhwydweithiau perthnasau yn ymyrraeth allweddol cyn gynted ag y daw plentyn i sylw gwasanaethau plant.
- Creu ffocws ar adnabod aelodau'r teulu drwy ddulliau systemig trefnus i weithio yn y cyfnod cyn-achosion sy'n cynnwys timau gofal plant gweithredol, adrannau cyfreithiol a thimau perthnasau, maethu a GGO
- Mae cyfarfodydd teuluol yn ffordd effeithiol o gynnwys aelodau'r teulu yn y cynllun gofal.

2.1 Hyrwyddo a Mewnosod Dull 'Meddwl am Berthynas'

Mae'r term 'perthynas', o'i gymryd yn ei ystyr anthropolegol ehangaf, yn golygu: y rhwydwaith o berthnasoedd a ffurfir trwy gysylltiadau biolegol a chymdeithasol, gan lunio traddodiadau diwylliannol, normau cymdeithasol, a hunaniaeth bersonol. Mae'n amrywio o unedau teuluol agos i rwydweithiau estynedig, gan ffurfio sylfaen cysylltiad cymdeithasol dynol.

Mae Meddwl am Berthynas yn golygu bod yn chwilfrydig ac yn sylwgar i'r bobl sy'n bwysig i'r plentyn nawr a phwy a allai ddod yn bwysig yn y dyfodol. Mae'n cynnwys sylwi am bwy mae'r plentyn yn siarad, gyda phwy mae'n treulio amser, a phwy sy'n darparu gofal a sefydlogrwydd pan na all ei rieni wneud hynny. Mae hefyd yn golygu nodi pwy yn rhwydwaith y plentyn sy'n cynnig cefnogaeth a diogelwch - a chydabod ble y gall perthnasoedd gyflwyno heriau neu risgiau.

Meddyliwch na ddylai Perthynas fod yn ffocws cul ar nodi gofalwr sy'n berthynas yn benodol ond yn archwiliad ehangach o leoli'r plentyn o fewn ei rwydwaith perthynas.

Dylai pob ymarferydd sydd mewn cysylltiad â phlant gael ei gefnogi i ymgorffori Meddwl am Berthynas yn eu dull o weithio gyda phlant a'u cefnogi. Gall Offeryn Meddwl am Berthynas AFKA Cymru neu gyfwerth eich awdurdod lleol helpu ymarferwyr i fod yn effro i gydnabod rhwydwaith perthnasau plentyn, byddai'r ymarferwyr hyn yn cynnwys:

- y rhai sy'n gweithio ym myd addysg, fel athrawon, cynorthwywyr ystafell ddosbarth, mentoriaid, goruchwylwyr meysydd chwarae;
- ymarferwyr iechyd gan gynnwys meddygon teulu, ymwelwyr iechyd, nyrsys ysgol, bydwragedd, CAMHS, pediatregwyr;
- y rhai sy'n darparu gwasanaethau i grwpiau oedran penodol, fel staff meithrinfeidd, gweithwyr ieuenctid;
- y rhai sy'n darparu gwasanaethau i rieni neu ofalwyr sydd â phroblemau sy'n ymwneud ag oedolion fel cyffuriau ac alcohol, anableddau dysgu iechyd meddwl a thrais domestig;
- y rhai mewn lleoliadau cyfiawnder troseddol fel yr heddlu, y gwasanaeth prawf a thimau troseddau ieuenctid;
- ymarferwyr sy'n seiliedig yn y gymuned;
- ymarferwyr mewn gwasanaethau tai a budd-daliadau.

2.2 Ymgysylltu Aelodau'r Teulu yn y Dasg

Unwaith y bydd plant yn dod i sylw gwasanaethau plant, dylai mapio rhwydwaith perthnasau'r plentyn a chynhyrchu genogram, ecogram neu fap rhwydwaith teuluol manwl fod yn dasg allweddol.

“Mae cefnogi rhieni a theuluoedd i gymryd safbwynt eang yn hanfodol, os mai rhieni yw'r unig bobl sy'n nodi gofalwyr posibl yna efallai na fyddant yn ystyried y rôl y gallai brodyr a chwiorydd hŷn neu berthynas bell ei chwarae”.

Yna mae'r darlun manwl hwn o rwydwaith plentyn yn ffurfio'r sylfaen ar gyfer nodi'n gynnar aelodau'r teulu a allai ofalu am y plentyn os nad yw'n bosibl mwyach, neu'n ddiogel, i'r rhieni wneud hynny.

Mae gan y cysylltiad cynnar ag aelodau'r teulu, yng nghyfnod cyn-achos yr Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus (PLO), cyfnod amddiffyn plant / ymholiad adran 47, neu hyd yn oed yn gynharach, y gallu i hwyluso perthynas haws â nhw os yw amgylchiadau'r plentyn yn gofyn am uwchgyfeirio i'r protocol cyn-achos.

Mae'r Cod Ymarfer ar arfer swyddogaethau gwasanaethau cymdeithasol mewn perthynas â gorchmynion gwarcheidiaeth arbennig a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2018 yn nodi:

“Bydd ymyrraeth gynnar ac adnabod gofalwyr perthnasau posibl yn helpu i sicrhau bod gan awdurdodau lleol ddigon o amser i archwilio'r materion hyn yn llawn a chynnal asesuadau ansawdd. Rhaid i awdurdodau lleol, lle bynnag y bo modd, ymgysylltu â theuluoedd yn gynnar, i gytuno ar ba opsiynau parhaol a allai fod ar gael, a sicrhau bod teuluoedd yn deall yn llawn yr angen i enwebu gofalwyr eraill o fewn y teulu. Gall cyfarfodydd teuluol yn y cam hwn helpu teuluoedd i ddechrau mynd i'r afael â chymhlethdodau rheoli cyswllt a'r gefnogaeth ariannol ac ymarferol a allai fod ei hangen. Gall hyn atal oedi yn ddiweddarach pan gychwynnir achos cyfreithiol. Rhaid i awdurdodau lleol sicrhau bod ganddynt drefniadau ar waith i hwyluso cyfarfodydd teuluol ar gam priodol.”

Mae sawl awdurdod ledled Cymru yn mynnu atgyfeiriad i'w gwasanaeth cynhadledd/cyfarfod grŵp teulu yn ystod neu cyn y gynhadledd amddiffyn plant gychwynnol. Mae Adran 3 yn rhoi canllawiau manwl ynghylch cynadleddau grŵp teulu a chyfarfodydd teulu.

Mae teuluoedd yn adrodd yn gyson bod cynnwys yn gynnar yn helpu i leihau'r sioc ac yn caniatáu iddynt deimlo'n rhan o'r tîm sy'n cefnogi'r plentyn. Mae'n rhoi amser iddynt brosesu'r newyddion poenus yn aml bod plentyn wedi dioddef neu mewn perygl o niwed sylweddol ac yn eu helpu i addasu ac ystyried a allant hwy, neu aelodau eraill o'r teulu, ddarparu gofal sefydlog a pharhaol.

Mae adnabod aelodau'r teulu'n gynnar yn hanfodol er mwyn galluogi awdurdodau lleol i fodloni amserlenni'r Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus (PLO) gan sicrhau digon o amser ar gyfer asesiad trylwyr.

Mewn cyferbyniad, gall adnabod yn hwyr yn ystod achosion cyn-achosion neu achosion gofal adael aelodau'r teulu'n teimlo'n frysiog ac yn ddryslyd, gan arwain at amddiffynoldeb a llesteirio asesiad llawn a theg.

Arfer Da: Adnabod yn Gynnar

- Cyfarfod Teuluol yn y gynhadledd amddiffyn plant gychwynnol (ICPC) neu cyn hynny
- Codi'r pwnc o ofalwyr perthnasau posibl yn ystod y broses cyn-achosion PLO os nad cyn hynny
- Os yw'n debygol y byddwch yn mynd i mewn i broses cyn-achosion y PLO, gwneud atgyfeiriad cynnar i'r tîm asesu perthnasau a/neu aelod o'r tîm asesu perthnasau sy'n mynychu cyfarfod porth cyfreithiol / cynllunio cyfreithiol / cyn-achosion
- Defnydd doeth o offer sgrinio i gefnogi ymarfer wrth nodi gofalwyr perthnasau posibl sy'n cynnig opsiynau realistig i ofalu am y plentyn

Cyhoeddodd y gweithgor cyfraith gyhoeddus: Canllawiau arfer gorau: Cymorth i deuluoedd a gwaith gyda nhw cyn achosion llys ym mis Mawrth 2021 [Microsoft Word - Cyn achosion llys adroddiad BPG.docx](#)

Nododd y canllaw y thema allweddol ganlynol mewn perthynas ag ymgysylltu teuluol ehangach ac adnabod teulu a ffrindiau'n gynnar:

“mae rheoli risg yn ddiogel, wrth adeiladu ar gryfderau teuluol a rhoi hwb i gefnogaeth deuluol ehangach, yn hanfodol” (t.7)

Hefyd yn nodi ymgysylltiad teuluol ehangach fel egwyddor graidd:

“Partneriaeth: dylid ymgymryd â gwaith gyda'r plentyn/plant a'r teulu, gan gynnwys oedolion arwyddocaol eraill, gyda chydysyniad y teulu, a'u rhwydwaith cymorth. Mae hyn yn gofyn am ddull cydweithredol o nodi problemau gyda'n gilydd a chyd-gynhyrchu cynllun i gefnogi newid” (t.11)

Mae'r canllawiau'n ei gwneud yn ofynnol i'r cyfarfod porth cyfreithiol / cyfarfod cynllunio cyfreithiol nodi:

“Aelodau o'r teulu y dylid ymgynghori â nhw i gynnig naill ai cefnogaeth neu i gael eu hasesu fel gofalwyr amgen. Mae rhannu gwybodaeth angenrheidiol yn gynnar gyda'r teulu estynedig a defnyddio CGT (neu fodel tebyg a ddatblygwyd a'i ddefnyddio'n lleol) yn hanfodol, oni bai bod rheswm da pam nad yw hyn yn ymarferol” (t.16).

A dylid hysbysu aelodau'r cyfarfod porth cyfreithiol / cyfarfod cynllunio cyfreithiol gyda:

”

“Enwau'r plentyn/plant, eu rhieni ac unrhyw aelodau arwyddocaol eraill o'r teulu neu ffrindiau a allai gynnig cefnogaeth, naill ai yn y tymor byr neu'r tymor hwy (...),”

Mae rhai awdurdodau lleol yng Nghymru yn sicrhau bod aelod o'u tîm asesu perthnasau/personau cysylltiedig yn mynychu cyfarfod porth cyfreithiol / cynllunio cyfreithiol neu gyfarfod cyn-achosion i gefnogi adnabod aelodau'r teulu'n gynnwys a sicrhau bod gwaith asesu'n cychwyn yn amserol.

Ystyriaethau Arfer Da:

- Cymryd amser ar y dechrau i esbonio pam mae angen asesiad a beth mae'n ei olygu.
- Defnyddio iaith glir, osgoi acronymau, a gwirio a yw'n deall.
- Deall pryder neu ddryswch a dilysu effaith emosiynol asesiad.
- Meithrin hyder a dealltwriaeth drwy ddarparu hyfforddiant paratoi a gwybodaeth ysgrifenedig wedi'i chefnogi gan esboniadau llafar: gweler adran 9.1 am yr hyn i'w gynnwys.
- Cydnabod a pharchu perthynas bresennol y gofalwr â'r plentyn a'r teulu ehangach.
- Ymgorffori dealltwriaeth o natur unigryw gofal gan berthnasau ledled gwasanaethau plant.

2.3 Esbonio Asesu ac Ymyrraeth Gwaith Cymdeithasol i Deuluoedd

”

“Dydw i ddim yn ofalwr, fi yw ei nain ... Rydw i wedi magu teulu cyfan heb gael fy asesu”.

Gall gofalwyr maeth personau cysylltiedig ganfod bod y broses asesu yn ddryslyd, yn ymwithiol, neu hyd yn oed yn sarhaus - yn enwedig pan fyddant yn teimlo bod eu rôl deuluol a'u profiad gofalu yn y gorffennol yn cael ei ddiystyru. Gall diffyg eglurder ynghylch pam mae angen asesiad feithrin amddiffynoldeb, ofn a gwrthwynebiad, gan danseilio'r potensial ar gyfer perthynas gydweithredol.

Mae sefydlu dealltwriaeth gyffredin yn gynnwys yn hanfodol. Os nad yw darpar ofalwr yn deall y rhesymau dros yr asesiad, neu os yw'n teimlo ei fod yn cael ei brofi a'i farnu yn hytrach na'i gefnogi a'i hysbysu, gall y broses ddod yn ofidus ac yn wrthwynebus. Mae sylfaen asesiad da yn gorwedd mewn meithrin ymddiriedaeth trwy esboniad agored a deialog barchus.

”

“Unwaith i mi ddeall nad prawf oedd o, roeddwn i'n gallu siarad â nhw'n iawn mewn gwirionedd. Cyn hynny, roeddwn i'n teimlo fy mod i'n cael fy ngwylio.”

Bydd gan rai aelodau o'r teulu brofiad o wasanaethau cymdeithasol neu'r llysoedd teulu; ni fydd gan eraill unrhyw brofiad. Ni ddylid gwneud rhagdybiaethau ynghylch dealltwriaeth pobl o'r system na'r derminoleg. Mae iaith yn bwysig - gall termau fel asesiad, parhaoldeb, ymgysylltu, neu hyd yn oed tymor byr a thymor hir olygu gwahanol iawn i deuluoedd nag sydd ganddynt i weithwyr proffesiynol.

Rhaid rhoi blaenoriaeth i gyfathrebu clir, heb jargon, o gamau cynharaf y broses ymgysylltu, gan roi sylw cyson i egluro ystyr drwy gydol y broses. Dylid ystyried gwahaniaethau diwylliannol a chymdeithasol yn weithredol wrth egluro systemau, rolau a disgwyliadau.

Gellir rhoi'r siart llif ar dudalen 55 i ofalwyr, gyda chanllawiau gan eu gweithiwr cymdeithasol, i'w helpu i ddeall sut mae'r broses asesu perthynas yn gweithio.

Gan mai gweithiwr rheng flaen yn aml yw'r pwynt cyswllt cyntaf i lawer o ofalwyr perthnasau posibl, dylai gwasanaethau maethu gefnogi cydweithio rhwng timau perthnasau rheng flaen a thimau arbenigol i sicrhau dealltwriaeth gadarn o ofal perthnasau.

2.4 Esbonio Cynllunio Aml-drac i Deuluoedd

Mae hwn yn bwynt allweddol i deuluoedd a all gynyddu pryder ac ofn. Nid yw hynny'n golygu y gellir osgoi hyn yn gyfan gwbl, mae gwybod bod llwybrau gofal eraill yn cael eu hystyried yn rhagolygon brawychus.

”

“Os na wnaif hyn neu os na allaf wneud hyn, byddaf yn colli fy nith, bydd hi'n cael ei hanfon i'w mabwysiadu, dydw i erioed wedi teimlo cymaint o ofn gwneud camgymeriad.”

Fodd bynnag, mae'n bwysig cydnabod a chydymdeimlo â theuluoedd, gwneud lle i'r teimladau hyn a chynnal ymwybyddiaeth o sut y gall ofnau effeithio ar barodrwydd person i ddatgelu gwendidau ac anghenion cymorth. Dylid cynnig llwybrau cymorth i ofalwyr perthnasau posibl: gweler adran 9.

Gall hyfforddiant paratoi sy'n cynnwys yr agweddau hyn ochr yn ochr ag esboniadau o ymyrraeth deuluol, gweithdrefnau gofal a'r broses asesu fod yn offeryn defnyddiol wrth gefnogi teuluoedd yn ystod y cyfnod adnabod cynnar: Gweler adran 9.1.

Dylai teuluoedd ddisgwyl cael esboniadau clir o sut a phryd y bydd penderfyniadau'n cael eu gwneud a gall fod yn ddefnyddiol esbonio cynllunio aml-drac i deuluoedd gan ddefnyddio'r gyfatebiaeth o gynllun A, cynllun B, cynllun C ac yn y blaen.

2.5 Adnabod Gofalwyr perthynas Posibl yn Ffurfiol

Pan fydd aelod o rwydwaith perthynas plentyn yn mynegi diddordeb neu'n cael ei awgrymu fel gofalwr posibl i blentyn, dylid cofnodi hyn ar unwaith ar ffeil y plentyn.

Dylai'r gofalwr perthynas posibl dderbyn cadarnhad ysgrifenedig o:

- Y dyddiad y gwnaethon nhw hunan-nodi neu gael eu cynnig fel gofalwr perthynas posibl
- Os a phryd y bydd y broses asesu yn dechrau, gan gynnwys egluro'r gwahaniaeth rhwng hyfywedd ac asesiad llawn.
- Manylion cyswllt ar gyfer timau ac ymarferwyr perthnasol

Os bydd gofalwr perthynas posibl yn datgan nad ydynt yn dymuno, neu nad ydynt bellach yn dymuno cael eu hystyried fel opsiwn i ofalu am y plentyn:

- Dylid cofnodi eu rhesymau'n glir a'u cadarnhau gyda nhw er mwyn osgoi unrhyw gamddealltwriaethau neu dybiaethau anghywir.
- Dylent gael esboniad clir o'r amserlenni y mae'r awdurdod lleol a/neu'r llys teulu yn gweithio ynddynt a goblygiadau eu penderfyniad pe baent yn dymuno cael eu hailystyried ar unrhyw adeg yn y dyfodol.
- Dylid archwilio'n llawn unrhyw gefnogaeth y gallant ei rhoi i'r plentyn ac unrhyw ofalwr i'r plentyn, nawr neu o bosibl yn y dyfodol, a'i chofnodi'n glir ar ffeil y plentyn.

2.6 Ystyried Addasrwydd yn Gynnar yn y Broses: Offer Sgrinio

Mewn rhai achosion, gall ddod yn amlwg yn gynnar nad yw gofalwr perthynas posibl yn gallu gofalu am y plentyn yn llawn amser neu nad yw mewn sefyllfa i fodloni gofynion y broses asesu.

Er mwyn cefnogi gwneud penderfyniadau teg a thryloyw, mae rhai awdurdodau lleol yng Nghymru yn defnyddio offer sgrinio i helpu i nodi unrhyw bryderon sylweddol a allai atal gofalwr rhag symud ymlaen i asesiad hyfywedd neu asesiad llawn. Mae'r offer hyn yn amlinellu beth mae'r asesiad yn ei olygu, gan helpu gofalcwyr perthnasau posibl i ddeall lefel yr ymrwymiad sydd ei angen ar gyfer y broses.

Mae gan ymarferwyr awdurdodau lleol fynediad at fforymau ymarfer lle gallant rannu enghreifftiau o'r offer hyn a thrafod sut y gellir eu defnyddio i gefnogi arfer da (gweler adran gymorth 10.1). Fodd bynnag, mae'n hanfodol bod offer sgrinio yn cael eu defnyddio'n ofalus, gan sicrhau bod gofalcwyr perthnasau posibl yn deall yn llawn yr iaith a ddefnyddir a goblygiadau tynnu'n ôl cyn asesiad hyfywedd.

Rhaid i ymarferwyr hefyd fod yn ymwybodol, yn ystod achosion gofal, y gall y llys ystyried amrywiaeth o opsiynau parhaol, gan gynnwys Gorchymyn Gofal, Gorchymyn Gwarcheidiaeth Arbennig (SGO), Gorchymyn Trefniadau Plant (CAO), neu Orchymyn Lleoli, os mae'r cynllun ydi i Fabwysiadu. Dylai unrhyw benderfyniad cynnar ystyried sut y gallai gofalwr sy'n berthynas gefnogi'r plentyn, nawr ac yn y dyfodol, yn hytrach na chanolbwyntio'n llwyr ar y rôl maethu.

Dylid cyfleu canlyniad unrhyw drafodaethau neu sgrinio cychwynnol yn glir i ofalcwyr perthnasau posibl, a dylid archwilio eu gallu i gynnig cefnogaeth mewn unrhyw swyddogaeth a'i gofnodi ar ffeil y plentyn.

Dim ond i ddiystyru gofalwr perthynas posibl rhag symud ymlaen i hyfywedd a/neu asesiad llawn y dylid defnyddio'r math hwn o asesiad hidlo neu sgrinio cychwynnol mewn achosion lle mae tystiolaeth gref a chlir nad yw gofalwr perthynas yn opsiwn realistig i ofalu am y plentyn. Os oes unrhyw ansicrwydd, dylid cynnal asesiad hyfywedd i sicrhau bod pob posibilrwydd yn cael ei ystyried yn llawn.

Os yw achosion gofal yn parhau, y llys yn y pen draw sydd i benderfynu a ddylid diystyru gofalwr perthynas posibl ar hyn o bryd. Fodd bynnag, lle mae pryderon difrifol ynghylch addasrwydd, dylai ymarferwyr ddarparu rhesymeg glir a thystiolaethol i ddangos pam nad yw unigolyn yn 'opsiwn realistig' ar gyfer gofal y plentyn.

2.7 Goresgyn Rhwystrau: Cyfrinachedd a Pharodrwydd

Un rhwystr allweddol i ymgysylltu'n gynnar yw ansicrwydd ynghylch a allai cysylltu ag aelodau'r teulu a'u cynnwys mewn cynllunio neu asesiadau dorri cyfrinachedd rhieni geni.

Mae egwyddorion arfer gorau a diogelu data yn ei gwneud yn ofynnol ceisio a chael caniatâd gan rieni geni wrth weithio gyda nhw. Fodd bynnag, os gwrthodir caniatâd, efallai y bydd er budd gorau'r plentyn o hyd i gysylltu ag aelodau'r teulu. Yn ystod achosion gofal, gall barnwr gyhoeddi cyfarwyddyd i ganiatáu hyn, ond nid yw'r opsiwn hwn fel arfer ar gael yn ystod cyn-achosion.

Mae arfer awdurdodau lleol yn amrywio. Mae rhai awdurdodau'n ystyried bod cysylltu ag aelodau'r teulu heb ganiatâd rhieni yn anghyfreithlon, tra bod eraill yn ystyried bod y wybodaeth yn eiddo i'r plentyn yn hytrach na'r rhiant ac wedi cysylltu â gofalcwyr perthnasau posibl ar y sail honno. Dylai ymarferwyr ddeall y fframwaith cyfreithiol a cheisio cyngor cyfreithiol cyn cysylltu ag aelodau'r teulu heb ganiatâd rhieni.

Gall ymgysylltu â rhwydwaith teuluol ehangach plentyn yn ystod y cyfnod cyn-achosion fod yn heriol. Gall rhai rhieni gael trafferth rhannu gwybodaeth gydag aelodau'r teulu neu gyflwyno darlun gonest o'r pryderon, efallai oherwydd deinameg teuluol gymhleth, neu deimladau anodd fel ofn, dictter, euogrwydd, neu gywilydd.

Yn ogystal, efallai y bydd rhai aelodau o'r teulu'n canolbwyntio ar gefnogi'r rhiant i gadw gofal y plentyn, gan ei gwneud hi'n anodd iddynt ystyried dod yn ofalwr. I eraill, gall y syniad o gamu i mewn fel gofalwr deimlo'n gynamserol neu'n llethol tra bod y sefyllfa'n parhau i fod yn ansicr.

Mae'n hanfodol bod ymarferwyr yn parhau i fod yn sensitif i'r rhwystrau hyn, yn ymdrin â theuluoedd yn ofalus, ac yn sicrhau bod penderfyniadau ynghylch cysylltu ag aelodau'r teulu wedi'u seilio ar fuddiannau gorau'r plentyn ac yn cael eu llywio gan ganllawiau cyfreithiol.

2.8 Cyn-geni

Cyhoeddodd Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield: Born into Care: Best practice guidelines and other resources - Arsyllfa Cyfiawnder Teuluol Nuffield ym mis Mawrth 2023.

O fewn y canllawiau hyn, mae 'arfer ehangach sy'n cynnwys teulu a ffrindiau' yn cael ei amlygu fel un o dair ar ddeg o egwyddorion cyffredinol.

Rhoddir canllawiau manwl ynghylch adnabod aelodau'r teulu'n gynnar yn ystod y cyfnod cyn-geni, defnyddio cyfarfodydd teuluol (cynadleddau grŵp teuluol) ochr yn ochr â pholisi, ymarfer ac ystyriaethau cyfreithiol ar gyfer gweithio gyda gofalwyr perthnasau posibl a rhai a nodwyd.

Mae'r canllawiau hyn yn cynnwys sicrhau bod darpar ofalwyr sy'n berthnasau yn deall sut i ymgysylltu â'r broses gyfreithiol, yn mynd i'r afael â materion cyfrinachedd ac yn rhoi cyfarwyddyd ar baratoi gofalwyr sy'n berthnasau i gefnogi yn y lleoliadau cyn-enedigol a mamolaeth.

Born into Care: Best practice guidelines for when the state intervenes at birth.

https://www.nuffieldfjo.org.uk/wp-content/uploads/2023/03/nfjo_newborn-babies_best_practice_guidelines_english_20230330-2.pdf

Cynadleddau Grŵp Teulu a Chyfarfodydd Teulu

3

Ysgrifennwyd yr adran hon mewn partneriaeth â [Y Bont | Helpu plant, pobl ifanc a theuluoedd](#) sy'n cydlynu Rhwydwaith Cynhadledd Grwpiau Teulu Cymru Gyfan

Mae Cynhadledd Grŵp Teulu yn cyfarfod dan arweiniad teulu lle mae rhwydwaith teulu a ffrindiau'r plentyn yn dod ynghyd i wneud cynllun ar gyfer plentyn.

Cefnogir y broses gan gydlynnydd annibynnol sy'n helpu'r teulu i baratoi ar gyfer y Gynhadledd Grŵp Teulu ac yn cadeirio'r cyfarfod. Fel arfer, mae plant yn cymryd rhan yn eu Cynhadledd Grŵp Teulu eu hunain, yn aml gyda chefnogaeth gan eiriolwr. Mae'n broses wirfoddol, ac ni ellir gorfodi teuluoedd i un.

Mae'r rhan fwyaf o deuluoedd yng Nghymru yn dod i Gynhadledd Grŵp Teulu oherwydd pryderon ynghylch diogelu neu amddiffyn plant, yn aml fel argymhelliad gan Gynhadledd Achos Amddiffyn Plant neu fel rhan o'r broses Amlinellid Cyfraith Gyhoeddus.

Defnyddir Cynadleddau Grŵp Teulu yng Nghymru hefyd am amrywiaeth o resymau eraill ac mewn gwahanol sefyllfaoedd e.e. Ymyrraeth Gynnar ac Atal, Timau Teuluoedd yn Gyntaf, Cyfiawnder Ieuenctid, Addysg, Rhieni sy'n gadael y carchar a chynlluniau ailuno.

Pam Defnyddio Cynadleddau Grŵp Teulu wrth wneud penderfyniadau dros blant?

Mae Cynadleddau Grŵp Teulu yn rhoi cyfle i aelodau'r teulu a rhwydwaith plentyn gael gwybod a chael eu cynnwys mewn cynlluniau a phenderfyniadau sy'n cael eu gwneud ar gyfer plentyn neu blant. Mae'r broses yn sicrhau bod aelodau'r teulu'n cael eu cydnabod yn llawn fel gwneuthurwyr penderfyniadau, er mwyn iddynt allu cymryd rhan lawn mewn penderfyniadau allweddol. (Mary Mitchell 2019).

Bydd Cynhadledd y Grŵp Teulu hefyd yn rhoi cyfle i'r gweithiwr(wyr) cymdeithasol dan sylw rannu pryderon diogelu gyda rhwydwaith y plentyn/plant.

Mae cyfoeth o ymchwil sy'n dangos canlyniadau cadarnhaol i blant a'u teuluoedd oherwydd cymryd rhan mewn Cynhadledd Grŵp Teulu. Nid yw Cynadleddau Grŵp Teulu yn ceisio rhagnodi canlyniadau penodol, maent yn hyrwyddo cydweithio ag aelodau'r teulu yn ogystal ag ymdrin â phryderon y gwasanaethau cymdeithasol. Pan gânt wybod am anghenion plant, gall teuluoedd benderfynu, fel rhan o'u cynllun teuluol, i gynnig gofal a/neu gefnogaeth y gellir ei hymgorffori mewn cynllunio amlinellol Diogelu Plant neu Gyfraith Gyhoeddus.

Mae 'Nodau ar gyfer Newid' Adolygiad Argyfwng Gofal 2018 yn tynnu sylw at yr angen i ymgysylltu â theuluoedd yn gynnar. Mae Cynadleddau Grŵp Teulu wedi'u nodi yn yr Adolygiad fel cam cyntaf wrth weithio gyda theuluoedd.

Mae ymgysylltu ag aelodau'r teulu yn gynnar, fel yn ystod ymholiadau amddiffyn plant cychwynnol, yn hwyluso ymgysylltu â'r teulu agos ac ehangach ac yn hyrwyddo'r grymuso y gellir ei gyflawni gan ddefnyddio model Cynhadledd Grŵp Teulu.

Mae ymchwil yn dangos bod aelodau'r teulu wedi bod yn gyson wrth fynegi'r farn mai gorau po gynharaf y gallant gael eu cynnwys, fodd bynnag, dim ond gyda chydysyniad rhywun sydd â Chyfrifoldeb Rhiant y gall Cynadleddau Grŵp Teulu ddigwydd, felly er yr argymhellir bod y Gwasanaethau Cymdeithasol yn cynnig Cynhadledd Grŵp Teulu yn gynnar, efallai nad yw rhieni'n barod eto i dderbyn yr angen am gyfranogiad teulu ehangach.

Mae gwersi o ymchwil yn dangos pan fydd gwasanaethau'n derbyn amharoddrwydd cychwynnol rhieni i gymryd rhan mewn Cynhadledd Grŵp Teulu, bod tebygolrwydd uwch y byddant yn ymgysylltu'n gadarnhaol yn ddiweddarach.

Gall cynnal Cynhadledd Grŵp Teuluol yng nghyfnodau cynnar y broses Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus hwyluso aelodau'r teulu i hyrwyddo eu dewisiadau gorau o fewn y teulu i'w cynnig i ddarparu gofal amgen i blant, gan osgoi'r angen i blant gael eu lleoli gyda gofalwyr maeth cyffredinol.

Arfer Da

Mae Cynhadledd Grŵp Teulu yn fodel cydnabyddedig ar gyfer cynnwys teuluoedd mewn gwneud penderfyniadau. Dylai Cynhadleddau Grŵp Teulu ddilyn y saith safon y cytunwyd arnynt yn y DU (Grŵp Hawliau Teulu):

- 1) Mae cydlynnydd Cynhadledd y Grŵp Teulu yn Annibynnol. Mae hyn yn golygu na ddylai'r cydlynnydd ymwneud â'r teulu mewn unrhyw ffordd arall, yn enwedig cyfrifoldebau gwneud penderfyniadau.
- 2) Mae penderfyniad y teulu i gymryd rhan yn wirfoddol. Dim ond os bydd aelodau allweddol y teulu yn cydsynio y bydd y Gynhadledd Grŵp Teulu yn mynd rhagddi.
- 3) Mae Cynhadledd y Grŵp Teulu dan arweiniad y teulu ac mae'n cynnwys amser preifat i'r teulu wneud eu cynllun.
- 4) Y plentyn a gyfeirir yw ffocws y broses ac os yw'n briodol caiff ei gefnogi i gymryd rhan.
- 5) Bydd gan y teulu'r holl adnoddau angenrheidiol i wneud cynlluniau diogel. Mae hyn yn cynnwys lleoliad diogel a niwtral i gynnal y Gynhadledd Grŵp Teulu a'r holl wybodaeth berthnasol sydd ei hangen arnynt i wneud cynllun.
- 6) Bydd y Gwasanaeth Cynhadledd Grŵp Teulu yn parchu hawl teulu i breifatrwydd a chyfrinachedd (Mae cyfrifoldebau diogelu yn berthnasol).
- 7) Bydd gwasanaeth Cynhadledd Grŵp Teulu yn gweithio yn ôl egwyddorion cydraddoldeb a chynhwysiant. Bydd anghenion diwylliannol teuluoedd yn cael eu parchu.

Dylid darparu gwasanaethau Cynhadledd Grŵp Teuluol yn gyson ac i safonau uchel, gan gynnwys defnyddio hwyluswyr annibynnol a darparu amser preifat i deuluoedd yn ystod y cyfarfod (Sylfeini 2023)

Sut olwg sydd ar Gynhadledd Grŵp Teulu?

Mae llawer o awdurdodau lleol yng Nghymru yn cynnig prosesau gwneud penderfyniadau dan arweiniad teuluoedd, er y gall y rhain amrywio o ran strwythur a dull gweithredu. Er nad yw pob un yn defnyddio'r model Cynhadledd Grŵp Teulu (CGT) llawn ar hyn o bryd fel y'i diffinnir gan y saith safon y cytunwyd arnynt yn genedlaethol, mae'n werth nodi bod y sylfaen ymchwil bresennol sy'n dangos canlyniadau cadarnhaol i blant yn cael ei thynnu o werthusiadau o'r model ffurfiol hwn. Gall dulliau lleol sy'n wahanol i'r model ffurfiol barhau i ddarparu cefnogaeth werthfawr, a gall myfyrio ar egwyddorion craidd arfer CGT gynnig cyfleoedd i gryfhau ymgysylltiad a chynllunio teuluoedd ymhellach. Er mwyn diwallu anghenion eu cymunedau, mae awdurdodau lleol yng Nghymru wedi datblygu ystod o fodelau darparu gwasanaethau, gan gynnwys:

- Cytundebau Lefel Gwasanaeth gyda darparwyr trydydd sector
- Partneriaethau rhwng sefydliadau'r trydydd sector a thimau awdurdodau lleol
- Gwasanaethau mewnol annibynnol
- Integreiddio â thimau gwaith cymdeithasol eraill
- Darparwyr preifat a gomisiynwyd

Beth bynnag fo'r trefniadau comisiynu neu'r model penodol sy'n cael ei ddefnyddio, mae'n parhau i fod yn hanfodol bod egwyddorion craidd gwneud penderfyniadau effeithiol, dan arweiniad y teulu, yn ganolog — gan gefnogi a grymuso rhwydweithiau teuluol i gyfrannu'n ystyrlon at gynllunio ar gyfer dyfodol plentyn.

Lle mae awdurdodau lleol yn defnyddio'r model cyfarfod teulu ffurfiol, mae'r broses fel arfer yn dilyn y strwythur a amlinellir isod. I'r rhai sy'n defnyddio dulliau cyfarfod teulu amgen, efallai y byddai'n ddefnyddiol myfyrio ar sut mae eu model presennol yn hyrwyddo ymgysylltiad teuluol a gwneud penderfyniadau ystyrlon, ac a allai ymgorffori elfennau o'r broses cyfarfod teulu helpu i gryfhau canlyniadau i blant.

- 1) Gwneir atgyfeiriad i wasanaeth Cynhadledd Grŵp Teulu.
- 2) Mae'r atgyfeiriad yn cael ei ddyrannu i gydlynnydd annibynnol
- 3) Mae'r Cydlynnydd yn cyfarfod ag aelodau allweddol o'r teulu

4) Mae'r Cydlynnydd yn cyfarfod â'r teulu estynedig a'r rhwydwaith

5) Mae'r Cydlynnydd yn paratoi'r teulu a gweithwyr proffesiynol ar gyfer Cynhadledd Grŵp Teulu.

6) Mae'r Cydlynnydd yn hwyluso Cynhadledd y Grŵp Teulu sydd mewn 3 rhan:

i) Rhannu Gwybodaeth rhwng gweithwyr proffesiynol ac aelodau'r teulu ii) Amser Preifat i'r Teulu iii) Mae'r teulu'n rhannu eu cynlluniau a'u penderfyniadau gyda gweithwyr proffesiynol. Yna bydd y cynllun yn cael ei gyflwyno i'r prosesau statudol perthnasol i'w gymeradwyo. Gallai hyn fod yn Grŵp Craidd, Cynhadledd Achos, adolygiadau Plant sy'n Derbyn Gofal a/neu Achosion Llys.

7) Mae'r Cydlynnydd yn teipio ac yn anfon y cynllun at bawb sy'n gysylltiedig.

8) Cynigir adolygiad.

Adnabod Aelod o'r Teulu i Ddarparu Gofal Amgen i Blant.

Mae Adran 2 yn dangos tystiolaeth o ofynion a phwysigrwydd nodi gofalwyr perthnasau posibl yn gynnar yn y broses.

Pan ddaw'n amlwg y gallai fod angen gofal amgen ar blentyn, gellir trefnu Cynhadledd Grŵp Teulu i: -

- Rhannwch wybodaeth gyda'r teulu am anghenion y plentyn.
- Codi ymwybyddiaeth o ddifrifoldeb y sefyllfa.
- Darparu gwybodaeth ynghylch telerau ac amodau Connected Cares,
- Rhannu gwybodaeth am y disgwyliadau ynghylch asesiad gofalwyr cysylltiedig.
- Caniatáu i'r teulu nodi aelodau i'w cynnig eu hunain fel gofalwyr amgen posibl.
- Nodwch y gefnogaeth sydd ar gael i aelodau'r teulu sy'n dod yn ofalwyr cysylltiedig.

Yr arfer gorau yn y sefyllfaoedd hyn yw ceisio caniatâd gan y teulu i wahodd aelod o staff o'r gwasanaeth Maethu/Personau Cysylltiedig/Perthynas i fynychu rhan un o Gynhadledd y Grŵp Teulu i rannu gwybodaeth gyda'r teulu fel bod unrhyw benderfyniad a wneir yn benderfyniad gwybodus sy'n osgoi oedi.

Cymeradwyaeth Dros Dro Person Cysylltiedig

Wrth benderfynu ble dylai plentyn sy'n derbyn gofal fyw, prif ddyletswydd yr awdurdod lleol o dan adran 78 o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yw diogelu a hyrwyddo llesiant y plentyn. Amlinellir opsiynau lleoli yn adran 81 o'r Ddeddf.

Lle bo modd, dylid lleoli'r plentyn gyda rhiant, rhywun sydd â chyfrifoldeb rhiant, neu berson sydd â threfniadau plentyn neu orchymyn preswyllo presennol. Fodd bynnag, nid yw hyn bob amser yn bosibl nac yn briodol.

Mewn achosion o'r fath, dylai'r awdurdod lleol roi blaenoriaeth i leoli'r plentyn gyda pherthynas, ffrind, neu berson cysylltiedig arall—rhywun y mae'r plentyn eisoes yn ei adnabod ac yn ymddiried ynddo—fel y gallant aros o fewn eu rhwydwaith teuluol neu gymunedol.

Os yw'r plentyn yn destun gorchymyn gofal, gorchymyn gofal dros dro neu'n derbyn gofal gan yr awdurdod lleol o dan adran 76, rhaid i'r person cysylltiedig gael ei gymeradwyo fel gofalwr maeth awdurdod lleol. Fodd bynnag, gall yr awdurdod lleol roi cymeradwyaeth dros dro i'r person cysylltiedig ar yr amod ei fod yn fodlon bod:

- gwneud hynny fyddai'r ffordd fwyaf addas o ddiogelu a hyrwyddo lles y plentyn
- mae'n angenrheidiol gosod y plentyn gyda'r person cysylltiedig cyn cwblhau ei asesiad

Mae cymeradwyaeth dros dro yn digwydd o dan reoliad 26 o Reoliadau Cynllunio Gofal, Lleoli ac Adolygu Achosion (Cymru) 2015 (CPPCR(W)R 2015) a chyn rhoi cymeradwyaeth dros dro, rhaid i'r awdurdod lleol fodloni gofynion y rheoliadau hyn, fel y trafodwyd yn 4.1.

Unwaith y rhoddir cymeradwyaeth dros dro, rhaid i'r person cysylltiedig lofnodi cytundeb ysgrifenedig yn cytuno â'r eitemau yn rheoliad 26 (2)(f) o'r CPPCR(W)R 2015 a rhaid i'r awdurdod lleol wneud trefniadau ar unwaith i asesu addasrwydd y person cysylltiedig i fod yn ofalwr maeth awdurdod lleol yn unol â'r Rheoliadau Maethu.

Gellir rhoi cymeradwyaeth dros dro am gyfnod nad yw'n fwy na 16 wythnos, a gellir ei hymestyn am 8 wythnos arall os oes angen ar ôl bodloni gofynion rheoliad 27 o'r CPPCR(W)R 2015.

“Mae cymeradwyaeth dros dro yn naturiol yn cario risgiau, gan gynnwys y risg na fydd y perthynas, y ffrind neu'r person cysylltiedig yn cael ei gymeradwyo fel gofalwr maeth awdurdod lleol ar ddiwedd y broses, gan arwain at amhariad pellach ym mywyd y plentyn. Mae'n amlwg yn well, lle bynnag y bo modd, bod y broses asesu a chymeradwyo lawn yn cael ei chwblhau cyn gwneud lleoliad” (paragraff 163. Rhan 6 Cod Ymarfer).

4.1 Rheoliadau 26 a 27 Rheoliadau Cynllunio Gofal, Lleoli ac Adolygu Achosion (Cymru) 2015

Mae Atodlen 5 y rheoliadau yn nodi'r materion y mae'n rhaid eu hystyried wrth asesu addasrwydd 'person cysylltiedig', o dan reoliad 26, i ofalu am blentyn. Mae paragraffau 150 i 165 o [ran-6-cod-ymarfer-plant-sy'n-derbyn-gofal-ac-wedi-eu-llety.pdf](#) yn darparu canllawiau pellach.

Mewn rhai achosion, efallai y bydd yr awdurdod lleol eisoes yn adnabod y person cysylltiedig drwy waith cyn yr achos neu gyfarfodydd grŵp teulu. Fodd bynnag, gwneir llawer o leoliadau mewn argyfyngau, lle mae angen gofal ar unwaith ar blentyn a'r dewis arall fyddai lleoliad gyda gofawyr maeth anghyfarwydd.

Byddai gweithwyr cymdeithasol sy'n cynnal asesiadau addasrwydd ar gyfer cymeradwyaeth dros dro yn elwa o gael dealltwriaeth glir o faethu gan bersonau cysylltiedig ac ymwybyddiaeth y bydd asesiad maethu llawn yn dechrau ar unwaith: dylent allu cyfleu'r gofyniad hwn a'r cyfan y mae'n ei olygu yn glir ac yn hyderus i'r person cysylltiedig.

Byddai'n arfer da edrych ar benderfyniadau i roi cymeradwyaeth dros dro drwy lens cynllunio parhaol, ar y cyd â gweithwyr cymdeithasol sydd â phrofiad mewn gofal maeth person cysylltiedig a gofal perthnasau yn ehangach.

Arfer Da:

Gwneud Penderfyniadau Lleoli Brys o dan Reoliad 26

Mae Atodlen 5 yn darparu rhestr hir i'w hystyried. Mae'r pedwar maes canlynol yn crynhoi prif linyddau Atodlen 5 ac yn nodi'r materion pwysicaf i'w hystyried pan ddefnyddir yr adran hon ar frys.

1. Ansawdd y berthynas bresennol gyda'r plentyn

- Pa mor dda mae'r person hwn yn adnabod y plentyn?
- A yw'r plentyn yn gyfarwydd â'r cartref ac aelodau eraill o'r aelwyd?
- Beth yw dymuniadau a theimladau'r plentyn ynglŷn â chael gofal gan y person hwn a byw yn y cartref?

2. Y gallu i amddiffyn y plentyn rhag niwed

Aseswch allu'r person cysylltiedig i:

- Deall beth mae'r plentyn wedi'i brofi ac ymateb yn amddiffynol.
- Blaenoriaethwch ddiogelwch y plentyn, yn enwedig os oes risgiau o fewn rhwydwaith y teulu (e.e., cyswllt ag oedolion anniogel).
- Gweithio gyda gweithwyr proffesiynol a chydymffurfio â chyfyngiadau y cytunwyd arnynt, gan gynnwys trefniadau amser teuluol/cyswllt.
- Darparu llety diogel ac addas a diwallu anghenion emosiynol, corfforol, iechyd ac addysgol y plentyn.
- Myfyrion ar ffactorau cefndir perthnasol a'u datgelu iddyn nhw eu hunain ac aelodau eraill o'r aelwyd—megis cyflyrau iechyd, profiadau o gam-drin domestig, afiechyd meddwl, camddefnyddio sylweddau, neu anabledd dysgu—gan sicrhau nad yw'r rhain yn peri risg uniongyrchol.

Dylai gwiriadau ychwanegol gynnwys:

- Gwiriadau PNC.
- Gwerthusiad o'r amgylchedd byw a'r agosrwydd at risgiau hysbys.
- Parodrwydd i weithio gyda gweithwyr proffesiynol ac ymgysylltu â'r asesiad maethu llawn.
- Gwiriad awdurdod lleol

3. Ymarferoldeb y lleoliad arfaethedig

- A yw'r person cysylltiedig ar gael ac yn gallu diwallu anghenion y plentyn yn ymarferol (e.e., cludo plant i'r ysgol, apwyntiadau, anghenion meddyginiaeth/gofal iechyd)?
- A oes trefniadau cysgu digonol?
- A allant gefnogi amser teuluol/cyswllt â brodyr a chwiorydd, ffrindiau neu aelodau eraill o'r teulu?
- Ydyn nhw'n deall eu cyfrifoldebau o dan y cytundeb maethu dros dro?
- A allant esbonio, mewn ffordd sy'n canolbwyntio ar y plentyn, gan ddefnyddio gwybodaeth a ddarparwyd iddynt gan yr ALI, pam mae'r plentyn yn aros gyda nhw?
- Nodi anghenion cymorth i liniaru unrhyw risgiau a nodwyd a sut y bydd yr anghenion cymorth hynny'n cael eu diwallu.

4. Gwaith papur i'w ddarparu / ei lofnodi

- Cytundeb maethu dros dro - dylai hwn nodi statws cyfreithiol y lleoliad gyda nhw, awdurdod dirprwyedig, caniatâd meddygol a phob ystyriaeth CLA arall gan gynnwys ymweliadau goruchwyllo ac ymweliadau gan weithiwr cymdeithasol y plentyn ochr yn ochr â gofynion Rheoliad 26(2)(f) o'r CPPCR(W)R 2015.
- Sgript ysgrifenedig yn manylu ar sut y gall y gofalwr esbonio i'r plentyn pam eu bod yn byw gyda nhw
- Gwybodaeth ysgrifenedig yr ALI yn egluro natur asesiad personau cysylltiedig (rhennir enghreifftiau ymarferol o wybodaeth ysgrifenedig mewn fforymau ymarferwyr gweler adran 10)
- Darparwch ac esboniwch siart llif ar dudalen 55, gan egluro ble mae cymeradwyaeth dros dro yn ffitio i'r broses yn ddefnyddiol.
- Camau nesaf y cytunwyd arnynt gan gynnwys manylion cyswllt ar gyfer yr holl dimau ac ymarferwyr perthnasol

4.2 Cymorth i Ofalwyr Maeth sydd wedi'u Cymeradwyo Dros Dro

Gall cael cymeradwyaeth dros dro fod yn brofiad llethol i ofalwyr sy'n berthnasau. Gall hefyd arwain at ddisgwyliadau dealladwy, ar ôl ymddiried gofal y plentyn, y bydd canlyniad cadarnhaol i'r asesiad llawn yn sicr.

Mae ymarfer sensitif, sy'n seiliedig ar berthnasoedd, yn hanfodol ar y cam hwn. Mae angen cyfathrebu clir a thosturiol ar ofalwyr i'w helpu i ddeall: er eu bod nhw ar hyn o bryd yn darparu'r gofal mwyaf priodol i ddiogelu a hyrwyddo lles y plentyn, bydd angen i'r asesiad a/neu'r broses llys ystyried pob agwedd ar gynllunio hirdymor o hyd. Cyfeiriwch at adrannau 2.3 a 2.4 am ganllawiau pellach ar sut i ymdrin â'r sgysiau hyn.

Mae Cod Ymarfer Rhan 6 yn nodi:

”

“165. Bydd y gofynion ymweld, lle mae plentyn sy'n derbyn gofal wedi'i leoli gyda pherthynas, ffrind neu berson cysylltiedig yn amodol ar gymeradwyaeth dros dro, yn amlach nag os yw'r broses gymeradwyo wedi'i chwblhau. Bydd yr ymweliadau hyn yn galluogi'r gweithiwr cymdeithasol i asesu ansawdd profiad y plentyn yn y lleoliad, a sut mae'r berthynas â'r gofalwr ac aelodau eraill o'r aelwyd yn datblygu.

Bydd y gweithiwr cymdeithasol hefyd yn gallu nodi unrhyw gymorth neu wasanaethau ychwanegol a allai gael eu darparu, er mwyn sicrhau bod y lleoliad yn parhau i ddiwallu anghenion y plentyn. Lle mae pryderon, er gwaethaf darparu cymorth priodol, nad yw'r lleoliad bellach yn ffordd fwyaf addas o ddiwallu anghenion y plentyn, efallai y bydd angen i'r awdurdod lleol derfynu'r lleoliad cyn cwblhau'r broses gymeradwyo.

Mae rhai awdurdodau lleol yng Nghymru yn cynnig mynediad i grwpiau cymorth cyfoedion a hyfforddiant i ofalwyr maeth sydd wedi'u cymeradwyo dros dro. Mae'r cyfleoedd hyn wedi'u canfod i helpu gofalwyr i ddeall rôl maethu a'r broses asesu yn well, tra hefyd yn darparu cefnogaeth emosiynol werthfawr.

4.3 Defnydd y Llys o adran 38(6) Deddf Plant 1989

Adran 38(6) yw'r mecanwaith y gall y llys ei ddefnyddio i orchymyn asesiad o'r plentyn yn ystod achos gofal.

Dim ond pan fo gorchymyn gofal dros dro neu orchymyn gofal y gellir gwneud cyfarwyddyd adran 38(6). Yn ddamcaniaethol, mae wedi'i gyfyngu i 'archwiliad meddygol neu seiciatrïg neu asesiad arall o'r plentyn'. Fodd bynnag, mae cyfraith achosion wedi dal bod gan farnwr y pŵer i ddefnyddio adran 38(6) i fynnu bod awdurdod lleol yn gosod plentyn mewn lleoliad penodol (Re A [2009] EWHC 865). Gall y llys ddefnyddio adran 38(6) i wrthod yr awdurdod lleol a mynnu lleoliad dros dro yn effeithiol, ar yr amod y gall ddangos mai 'prif bwrpas' y lleoliad yw asesiad.

Felly, gall y llys ddefnyddio adran 38(6) i ddiystyru'r awdurdod lleol os yw'n gwrthod lleoli plentyn gyda pherson/gofalwr penodol o dan reoliad 26 o Reoliadau Cynllunio Gofal, Lleoli ac Adolygu Achosion (Cymru) 2015.

Pan wneir cyfarwyddyd adran 38(6), mae'r llys yn cyfarwyddo bod y lleoliad yn digwydd ac yn cymryd cyfrifoldeb wedi hynny, yn hytrach na bod yr awdurdod lleol yn cymryd cyfrifoldeb. Fodd bynnag, yn ystod y lleoliad, dylid cynnal asesiad yn yr un modd ag y byddai pe bai'r plentyn wedi'i leoli o dan reoliad 26.

Er y gall y llys orchymyn cyfarwyddyd adran 38(6), dylai awdurdodau lleol osgoi ceisio cyfarwyddyd o'r fath eu hunain. Mae'n well aros o fewn y fframwaith mwy diogel a grëwyd gan reoliadau 26 a 27, lle mae dyraniad cyfrifoldeb rhiant yn glir.

Asesiadau Hyfywedd Gofalwyr Perthnasau Posibl

”

“Yn y rhan fwyaf o awdurdodau lleol, defnyddir rhyw fath o asesiad gofal teulu a ffrindiau cychwynnol i benderfynu pa aelodau o rwydwaith teulu a ffrindiau plentyn sy'n opsiwn realistig posibl i ofalu am y plentyn hwnnw ac felly y dylent fod yn destun asesiad llawn fel gofalwr posibl ... Gelwir y rhain yn gyffredin yn 'asesiadau hyfywedd'” ([Initial-FF-assessment-guide-2022.pdf](#))

5.1 Diben Asesiadau Hyfywedd

Mae cyfraith achosion (Re R (A Child) [2014] EWCA Civ 1625) wedi dal, wrth gwblhau ei ddadansoddiad lles ar ddiwedd achos gofal, nad oes rhaid i'r awdurdod lleol gymryd pob asesiad posibl a dangos ei 'gasgliadau' yn y gwrandawriad terfynol.

Yn Re R dyfarnodd y Llys Apêl:

‘Mae'r broses (PLO) o nodi opsiynau y gellir eu gwrthod yn gynnar yn yr achos ei hun yn mynnu gradd briodol o drylwyrdd ... ond nid yw ynghylch B-S yn ei gwneud yn ofynnol bod rhaid datgelu pob carreg a'r ddaear gael ei harchwilio'n drylwyr ... ac nid oes unrhyw sail dros dybio bod angen mwy nag un asesiad negyddol cyn y gellir dileu gofalwr posibl.’

Felly, rydym yn gwybod bod yn rhaid bod yn 'drylwyr' wrth nodi opsiynau, ond ar ôl nodi opsiwn fel un afrealistig trwy broses drylwyr, yna ni ddylai fod angen cwblhau asesiad llawn.

Nid yw'r asesiad cychwynnol hwn i benderfynu a yw unigolyn yn 'hyfyw' ond a allant ddarparu lleoliad 'hyfyw' posibl ar gyfer plentyn penodol ac argymhell i'r llys pa aelodau o deulu a rhwydwaith perthnasau'r plentyn y dylid eu hasesu ymhellach fel gofalwyr posibl i'r plentyn.

Er mai'r llys yn y pen draw sydd i benderfynu pa opsiynau ddylai fynd ymlaen i asesiad llawn yn ystod achos gofal, mae asesiad hyfywedd sydd wedi'i ysgrifennu'n feddylgar ac sydd wedi'i seilio ar dystiolaeth dda yn offeryn gwerthfawr wrth nodi a yw gofalwr posibl yn opsiwn realistig i'r plentyn.

Lle mae'r asesiad yn cefnogi cynnydd, mae'n galluogi cefnogaeth a chynllunio amserol. Lle mae'n nodi pryderon sylweddol, gall helpu i osgoi oedi diangen, lleihau'r doll emosiynol ar y person sy'n cynnig gofalu, ac atal gofynion adnoddau y gellir eu hosgoi ar yr awdurdod lleol a'r llys.

Yn ystod achosion gofal, gall y llys ystyried amrywiaeth o opsiynau parhaol, gan gynnwys Gorchymyn Gofal, Gorchymyn Gwarcheidiaeth Arbennig (GGA), Gorchymyn Trefniadau Plant (GCA), neu os yw'r llys yn derbyn y cynllun ar gyfer mabwysiadu, Gorchymyn Lleoli. Dylai asesiadau hyfywedd ystyried sut y gallai gofalwr sy'n berthynas ddarparu ar gyfer anghenion y plentyn, nawr ac yn y dyfodol, yn hytrach na chanolbwyntio'n unig ar y rôl maethu.

Niferoedd Mawr o Aelodau'r Teulu

Lle mae nifer fawr o aelodau'r teulu sy'n dymuno cael eu hystyried i ofalu am y plentyn dan sylw, gall yr awdurdod lleol ddewis cymryd camau i benderfynu pwy fyddai'r opsiynau mwyaf realistig i'w cyflwyno i'r llys ar gyfer asesiadau hyfywedd ac felly osgoi asesiadau llawn lluosog diangen. Mae'r llys bellach yn cymryd dull mwy gweithredol ac efallai y bydd yn gwahodd rhieni i gyflwyno nifer gyfyngedig o aelodau'r teulu ar gyfer ystyriaeth.

Gall hyn gynnwys rhyw fath o sgrinio cychwynnol (gweler adran 2.6) neu ddigwydd o fewn cynhadledd / cyfarfod grŵp teulu (gweler adran 3) lle gall aelodau'r teulu gymryd rhan mewn gwneud penderfyniadau ynghylch pwy yw'r opsiynau mwyaf realistig i'r plentyn a phwy allai ffafrio bod mewn rôl gefnogol.

Fodd bynnag, dylai awdurdodau lleol fod yn ymwybodol bod Canllawiau Arfer Gorau'r Grŵp Gwaith Cyfraith Gyhoeddus yn nodi'r canlynol o ran asesiadau hyfywedd:

“Gall hyn fod yn broses gymhleth ynddo'i hun os oes nifer fawr o aelodau'r teulu, aelodau'r teulu sy'n byw mewn awdurdodau lleol eraill neu wledydd eraill yn y DU neu dramor. Mae'n bwysig sicrhau bod yr opsiynau realistig ar gyfer y plentyn yn cael eu gwerthuso'n deg, ac nad oes cap yn cael ei roi ar nifer y gofalwyr posibl trwy gyfarwyddiadau rheoli achosion. Serch hynny, dylai'r partïon fod yn glir bod y pwyslais ar opsiynau realistig a bydd cynigion ar gyfer asesu yn cael eu gwerthuso ar y sail honno”.

<https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2021/03/Special-guardianship-BPG-report-Clickable.pdf>

Am ganllawiau ar gyfer asesiad hyfywedd ar gyfer aelodau o'r teulu sy'n byw dramor gweler adran 6.

5.2 Pryd i Gynnal Asesiad Hyfywedd?

Mae gwahanol safbwyntiau ynghylch y pwynt mwyaf priodol ar gyfer cynnal asesiadau hyfywedd. Yr hyn sy'n dilyn yw trosolwg cytbwys i gefnogi adrannau cyfreithiol a thimau gwaith cymdeithasol i benderfynu ar ddull sy'n adlewyrchu anghenion y plentyn, cydestun gwaith ymarferwyr ac ymgysylltiad effeithiol â theuluoedd mewn achosion cyn-achosion.

Adroddiad y Grŵp Gwaith Cyfraith Gyhoeddus (PLWG) ar Warcheidiaeth Arbennig (2020)

[Microsoft Word - Special guardianship BPG report.docx](#) yn cefnogi ymgysylltu cynnar â theuluoedd mewn achosion cyn y broses. Mae'n darparu fframwaith (gweler tudalennau 11-12) ar gyfer nodi opsiynau realistig ar y cam hwn, er ei fod yn lleoli hyfywedd neu asesiadau cychwynnol fel rhai sy'n digwydd ar ôl i'r awdurdod lleol wneud y penderfyniad i gyhwyn achos.

Ers cynhyrchu'r canllawiau uchod, bu 'ail-lansio'r Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus, gan olygu bod yn rhaid i awdurdodau lleol ystyried y ffordd orau o ddefnyddio'r cyfnod cyn-achosion i leihau oedi yn ddiweddarach yn y broses. Lle bo modd, mae rhai awdurdodau lleol yn dewis cwblhau asesiadau hyfywedd yn ystod y cyfnod cyn-achosion, dull a amlygwyd gan CoramBAAF (2023) [Public Law Outline 010223.pdf](#).

Mae'r Asesiad Gofal Teulu a Ffrindiau Cychwynnol: Canllaw arfer da (2022) [Initial-FF-assessment-guide-2022.pdf](#) tudalen 12, yn cydnabod pwysigrwydd nodi ac ymgysylltu ag aelodau'r teulu'n gynnar yn benodol wrth gyfrannu at wneud penderfyniadau wrth gynllunio cyn-achosion, ond nid o reidrwydd cynnal asesiadau hyfywedd ar y cam hwn.

Taro Cydbwysedd

Nid oes un dull sy'n addas i bawb. Dylid ystyried pob achos yn ôl ei rinweddau unigol. Bydd anghenion y plentyn, brys y sefyllfa, cam gwneud penderfyniadau'r awdurdod lleol, ac argaeledd gwybodaeth i gyd yn dylanwadu ar amseriad asesiadau hyfywedd. Y flaenoriaeth bob amser ddylai fod osgoi oedi diangen, gan sicrhau bod unrhyw asesiad a gynhelir yn deg, yn gymesur, ac yn seiliedig ar ymgysylltiad cadarn ag aelodau'r teulu.

5.3 Pa mor hir ddylai asesiad hyfywedd ei gymryd?

Argymhellir cynnal asesiadau hyfywedd o fewn 2 – 4 wythnos. Mae hyn yn unol â pholisi ac arfer cyfredol yng Nghymru.

5.4 Pwy ddylai gynnal asesiadau hyfywedd?

Mae asesiadau perthynas yn gofyn am wybodaeth arbenigol, cymhwysedd diwylliannol, a deallusrwydd emosiynol. Dylid darparu goruchwyliaeth, cefnogaeth a hyfforddiant cadarn i weithwyr sydd â phrofiad cyfyngedig yn y maes hwn i sicrhau bod asesiadau'n cael eu cyflwyno'n deg a chyda mewnwelediad.

Mae'n arfer da cynnwys gweithiwr cymdeithasol y plentyn a gweithiwr cymdeithasol o'r tîm sy'n cynnal asesiadau personau cysylltiedig.

Mae hyn i:

- Cyfuno eu gwybodaeth am y teulu er mwyn cael persbectif a mewnwelediad gwahanol i sefyllfa'r teulu.
- Sicrhau nad yw'r teulu'n cael eu rhoi yn y sefyllfa lle mae'n rhaid iddynt roi gwybodaeth sydd eisoes yn hysbys i'r adran.
- Dod ag elfen ychwanegol o arbenigedd mewn asesu nad oes gan weithiwr cymdeithasol y plentyn o bosibl, h.y. asesu addasrwydd gofawyr sy'n berthnasau/gwybodaeth am Reoliadau Paneli Maethu (Sefydlu a Swyddogaeth) (Cymru) 2018.
- Cyflwyno elfen o annibyniaeth i'r teulu.
- Darparwch ddadansoddiad sy'n canolbwyntio ar anghenion y plentyn ac a yw'n ymddangos bod yr aelodau teulu hyn yn gallu diwallu'r anghenion hynny'n ddigonol i fwrw ymlaen ag asesiad llawn.

Lle mae dau asesydd yn gysylltiedig, mae angen datblygu llinellau atebolrwydd clir i sicrhau nad oes unrhyw orgyffwrdd gwaith ac nad oes rhaid i ofalwyr posibl fynd dros yr un maes ddwywaith (oni bai bod hynny'n cael ei ystyried yn angenrheidiol). Felly, dylid cymryd amser i gynllunio'r gwaith os yw'n rhychwantu'r ddau dîm, gan sicrhau bod cyfathrebu da a bod adolygiadau ar y cyd yn cael eu hintegreiddio i'r gwaith.

5.5 Sut i fynd ati i asesu hyfywedd

Mae'n bwysig i ymarferwyr, wrth ymgymryd ag asesiad hyfywedd, gofio'r canlynol:

- Dylid cydnabod y sioc a'r gofid y gallai teulu fod yn ei brofi.
- Dylid cynnal yr asesiad mewn ysbryd o gydweithio, empathi a thryloywder wrth archwilio a allai'r aelodau teulu hyn ofalu am y plentyn/plant dan sylw.

Dyma ddechrau proses addysgiadol, ddwyffordd. Dylid rhoi gwybodaeth ac esboniadau am:

- Natur yr asesiad hwn a sut mae'n ymwneud â gwaith asesu yn y dyfodol ac unrhyw broses llys, gan egluro bod hon yn broses gymhleth a allai olygu bod angen ailystyried gwybodaeth yn ddiweddarach.
- Y gwahaniaethau rhwng gorchmynion maethu, gwarcheidiaeth arbennig a threfniadau plant i alluogi'r teulu i ddechrau'r broses o wneud penderfyniadau gwybodus am yr opsiynau.

5.6 Beth ddylai asesiadau hyfywedd ei gynnwys?

Ledled Cymru mae awdurdodau lleol wedi datblygu eu fformatau eu hunain ar gyfer asesiadau hyfywedd, ac mae rhai ohonynt wedi'u cymeradwyo gan y bwrdd cyfiawnder teuluol lleol perthnasol.

Mae'r Grŵp Hawliau Teuluol, mewn partneriaeth â gweithgor arbenigol, wedi cynhyrchu canllaw ar gyfer asesiadau hyfywedd, 'Asesiad Gofal Teulu a Ffrindiau Cychwynnol: Canllaw Arfer Da, 2022' [*Initial-FF-assessment-guide-2022.pdf](#) Nid yw'r meysydd a gwmpesir yn y canllaw yn wahanol iawn i'r meysydd a gwmpesir yn y fformatau Cymraeg, ond mae'n darparu canllawiau defnyddiol ar feysydd unigol, yn enwedig i'r ymarferwyr hynny sydd heb brofiad o gynnal asesiadau hyfywedd.

Mae pob lleoliad teuluol a phlentyn yn unigryw felly ni all unrhyw ganllawiau fod yn gynhwysfawr. Bydd yn rhaid i ymarferwyr ddefnyddio eu sgiliau mewn asesu i nodi a oes meysydd eraill a allai fod yn berthnasol i bob asesiad unigol.

Fel sy'n wir bob amser mewn gwaith cymdeithasol, nid yw casglu gwybodaeth yn unig yn ddigon ar gyfer asesiad; dadansoddi'r wybodaeth hon yng nghydestun dymuniad yr ymgeisydd i gael ei ystyried fel gofalwyr darpar ar gyfer y plentyn/plant penodol sy'n hollbwysig.

Gwiriadau Cofnod Troseddol ac Addasrwydd

Mae diogelwch y plentyn yn hollbwysig. Yn ystod asesiad hyfywedd, mae'n arfer da gofyn i'r gofalwr posibl am unrhyw rybuddion neu euogfarnau yn y gorffennol a, gyda chydysyniad, ceisio cadarnhad trwy wiriad Cyfrifiadur Cenedlaethol yr Heddlu (PNC). Lle cofnodir troseddau, dylai'r asesydd archwilio eu natur, eu hamseriad a'u cyd-destun i asesu perthnasedd i addasrwydd presennol y gofalwr.

Dylid trafod gwiriadau hefyd gydag aelodau eraill o'r aelwyd sy'n oedolion, gan y bydd angen ystyried pob oedolyn o ran risg bosibl. Lle mae'r asesiad yn dangos bod asesiad maethu llawn ar gyfer pobl gysylltiedig yn briodol, bydd angen gwiriadau DBS manwl ar gyfer pob aelod o'r aelwyd dros 18 oed ac eraill sy'n ymwneud yn sylweddol â gofal y plentyn.

Dylai aseswyr a rheolwyr fod yn ymwybodol, os ceisir unrhyw wiriadau statudol neu gyfeiriadau y tu hwnt i PNC ar y cam hwn, y gallai hyn fod yn ddechrau Cam 1 o asesiad maethu.

Mewn rhai achosion, efallai na fydd troseddau a fyddai'n atal rhywun rhag dod yn ofalwr maeth prif ffrwd o reidrwydd yn diystyru gofalwr perthynas, yn dibynnu ar y fframwaith cyfreithiol ac asesiad risg cadarn o'r amgylchiadau unigol.

Arfer Da: materion i'w cynnwys mewn asesiadau hyfywedd

- Rheswm dros y lleoliad arfaethedig, a'r cymhelliant i ofalu am y plentyn
- Pa mor dda mae'r plentyn a'r gofalwr(wyr) posibl yn adnabod ei gilydd / ansawdd y berthynas
- Dealltwriaeth o anghenion y plentyn a deinameg teuluol ehangach
- Llety, gan gynnwys trefniadau cysgu arfaethedig ar gyfer y plentyn
- Oedran ac iechyd y gofalwr posibl
- Ffordd o fyw gofalwr ac aelodau'r aelwyd gan gynnwys ysmegu
- Statws cyflogaeth gofalwr a goblygiadau ariannol tymor byr a hirdymor
- Unrhyw hanes o drais domestig, defnyddio sylweddau / dibyniaeth ar alcohol
- Consensws ar ran holl aelodau'r teulu / aelwyd i ymgysylltu â'r broses asesu llawn / gofal am y plentyn/plant gan gynnwys y gwiriadau a'r cyfeiriadau angenrheidiol
- Profiad darpar ofalwr o ofalu am blant. Unrhyw bryderon gan yr awdurdod lleol ynglŷn â hyn
- Dealltwriaeth gofalwyr posibl o'r hyn sy'n cael ei ofyn (o ran parhaolrwydd ac amddiffyniad)
- Dadansoddiad o ddeinameg teuluol, mewnwelediad aelodau'r teulu i broblemau posibl, cefnogaeth aelodau'r teulu i'r syniad o ailuno
- Opsiynau cyfreithiol posibl ac effaith lleoliad ar ofalwr posibl a'r teulu / aelwyd
- Perthynas waith gyda'r ALI ac asiantaethau eraill a'r gallu i ymgysylltu â chynllun gofal yr ALI a chadw gwybodaeth yn gyfrinachol
- Cydnawsedd plentyn/plant ag unrhyw anifeiliaid anwes yn y lleoliad posibl
- Dadansoddiad beirniadol o gryfderau a risgiau/gwendidau

5.7 Asesiadau Hyfywedd a Thempled Tystiolaeth y Gweithiwr Cymdeithasol

Mae'r fersiwn ddiweddaraf o'r Templed Tystiolaeth Gwaith Cymdeithasol (ADCS a Cafcass) 2021, yn amlinellu'n ddefnyddiol y meysydd i'w hystyried mewn asesiad hyfywedd. Er nad yw wedi'i fabwysiadu'n ffurfiol gan rai awdurdodau lleol yng Nghymru, mae'n darparu canllawiau defnyddiol:

Adran 5: Dadansoddiad o'r dystiolaeth o allu ehangach teulu a ffrindiau fel gofawyr amgen i'r plentyn/plant

5 Dadansoddiad o'r dystiolaeth o allu ehangach teulu a ffrindiau i ddiwallu anghenion pob plentyn, gan gynnwys dadansoddiad o'r dystiolaeth o unrhyw fwch gallu ac a/sut y gellir pontio hwn o fewn amserlen y plentyn.

Ystyriaethau allweddol ar gyfer asesiad hyfywedd:

1. Dylai'r genogram a'r ecomap nodi'n rheolaidd y perthnasau hynny sydd eisoes yn gysylltiadau amddiffynnol i'r plentyn. Dylai'r genogram a'r ecomap fod yn gynhwysfawr ac yn gynhwysol.
2. *Dylid eithrio aelodau rhwydwaith teuluol anaddas rhag cael eu hystyried drwy broses hidlo gadarn. **Dylid ymestyn y hyfywedd prima facie hwn – ar gyfer bod yn ofalwr parhaol – gyda thri phrawf pellach – cyn cynnal asesiad llawn.***
3. Y tri phrawf hyfywedd ychwanegol yw:
 - a) Bod y gofawr yn deall yn fras anghenion y plentyn sy'n destun achos cyfreithiol
 - b) Bod y gofawr yn deall y lefel a'r math o ofal y bydd ei angen ar y plentyn drwy gydol ei blentyndod o ganlyniad i'w brofiadau
 - c) Bod y gofawr yn mynegi parodrwydd dilys i fod yn rhan o'r tîm o amgylch y plentyn nes bod materion wedi'u datrys yn llawn.

Gan gyfeirio at (a), byddai'n ddefnyddiol rhannu trosolwg o ba wybodaeth sydd wedi'i rannu gyda gofawr(wyr) posibl er mwyn eu galluogi i ddeall y materion.

5.8 Dadansoddiad o Asesiadau Hyfywedd

Ystyrir mai'r meysydd canlynol yw'r pwysicaf i'w hystyried o fewn y dadansoddiad terfynol ar ddiwedd y broses asesu hyfywedd:

1. Y manteision i'r plentyn os caiff ei leoli gyda'r gofawr posibl yng nghyd-destun ei berthynas, ei ddymuniadau a'i deimladau a/neu ei berthyn, ei ddiwylliant a'i hunaniaeth sy'n bodoli eisoes.
2. Unrhyw risg a achosir i'r plentyn os caiff ei leoli gyda'r gofawr posibl, o ran gallu'r gofawr i amddiffyn y plentyn rhag unrhyw niwed a achosir gan oedolion anniogel a gallu'r gofawr posibl i ddiwallu anghenion y plentyn
3. Y gallu i weithio gyda'r awdurdod lleol i gyflawni'r cynllun gofal ar gyfer y plentyn
4. Y gallu i ddechrau gweld anghenion y plentyn ar wahân i anghenion y rhieni
5. A ellir mynd i'r afael ag unrhyw fwch mewn capasiti trwy ddarparu hyfforddiant a/neu gefnogaeth, o fewn yr amserlen ar gyfer y plentyn?

5.9 Canlyniad / camau nesaf

Rhannu a Chwblhau'r Adroddiad

Lle bynnag y bo modd, dylid rhoi cyfle i'r gofalwr posibl adolygu drafft o'r adroddiad asesu. Dylid eu gwahodd i dynnu sylw at unrhyw anghywirdebau ffeithiol a chynnig sylwadau. Ar ôl ei gwblhau, dylid rhannu copi o'r adroddiad gorffenedig gyda nhw.

Tynnu'n ôl o'r Asesiad

Efallai y bydd adegau pan fydd gofalwr perthynas posibl yn penderfynu peidio â bwrw ymlaen â'r asesiad, naill ai yn ystod neu ar ôl y broses. Yn yr achosion hyn, mae'n arfer defnyddiol gofyn am gadarnhad ysgrifenedig o'u penderfyniad i dynnu'n ôl.

Cefnogi Dynameg Teuluol

Gall y deinameg o fewn teuluoedd fod yn gymhleth. Efallai y bydd angen cymorth gan weithwyr cymdeithasol ar rai unigolion i egluro i berthnasau—yn enwedig rhieni'r plentyn—nad ydyn nhw'n gallu ymgymryd â'r rôl ofalu. Mewn achosion eraill, efallai y bydd angen cymorth i helpu gofalwyr posibl i lywio neu oresgyn gwrthwynebiad o fewn y teulu ehangach iddyn nhw gamu ymlaen.

Amrediad Asesiadau Hyfywedd

Er y gall asesiad hyfywedd ymddangos yn gyfyngedig o ran dyfnder o'i gymharu ag asesiad maethu llawn neu asesiad Gwarcheidiaeth Arbennig, ei bwrpas yw rhoi golwg gychwynnol. Mae'n offeryn rhagarweiniol i benderfynu a oes angen asesiad pellach, mwy manwl. Lle mae'r canlyniad yn cefnogi ystyriaeth barhaus, dylai'r adroddiad dynnu sylw at unrhyw feysydd allweddol y mae angen eu harchwilio ymhellach yn y cam nesaf.

Asesiadau Tramor o Ofalwyr Perthnasau Posibl

[Mae Plant a Theuluoedd ar Draws Ffiniau \(CFAB\)](#) yn elusen ledled y DU sy'n darparu cefnogaeth hanfodol i awdurdodau lleol ac asiantaethau eraill gydag achosion plant a theuluoedd trawsffiniol.

Mae CFAB yn gweithredu fel yr [Awdurdod Canolog i Gymru](#) ar ran Llywodraeth Cymru. Mae hyn yn cynnwys rheoli gwaith achos o dan Gonfensiwn yr Hague 1996 a darparu cefnogaeth ac arweiniad i awdurdodau unedol Cymru i archwilio lleoliadau rhyngwladol.

Wedi'i greu mewn cydweithrediad â Grŵp Gwaith Diogelu Plant Trawsffiniol CFAB, mae'r [Canllaw Gofal Perthnasau Rhyngwladol](#) yn ganllaw arfer da i weithwyr proffesiynol sy'n lleoli plant o ofal awdurdod lleol gydag aelodau o'r teulu dramor. Mae'r canllaw hwn yn cynnwys canllawiau manwl ar hyfywedd ac asesiadau llawn.

Mae gwefan yr elusen hefyd yn cynnig canllawiau i weithwyr proffesiynol gan gynnwys [lleoli plant gyda theulu dramor](#), [amddiffyn plant rhyngwladol](#), [gweithwyr cymdeithasol y DU sy'n ymarfer dramor](#) a [theuluoedd sy'n ffoi dramor](#).

Mae CFAB yn rhedeg Llinell Gyngor genedlaethol am ddim 020 7735 8941, ar agor o ddydd Llun i ddydd Gwener o 10:00 i 15:30. Gellir cyfeirio achosion hefyd drwy e-bost i:

- info@cfab.org.uk
- Awdurdod Canolog Cymru: welshca@cfab.org.uk

Mae'r canllawiau sy'n cyd-fynd â Fframwaith Asesu Gofal Perthnasau (Ffurflen K) CoramBAAF i'w ddefnyddio yng Nghymru, a fydd yn cael eu cyhoeddi'n fuan, yn rhoi gwybodaeth fanwl ynghylch asesu dramor yng nghyd-destun Cymru.

Gall aelodau awdurdod lleol CoramBAAF gysylltu â'r Gwasanaeth Parhad Allanol, yn enwedig wrth ysgrifennu'r cynllun cymorth.

Asesiadau Llawn o Ofalwyr Maeth Darpar Bersonau Cysylltiedig

Yng Nghymru, gall Asesiad Personau Cysylltiedig, a elwir weithiau hefyd yn Asesiad Unedig, olygu ffocws sengl ar faethu, yn enwedig pan gaiff ei gynnal o ganlyniad i lleoliad CPPCR(W)R 2015 Rheoliad 26 (gweler adran 4).

Fodd bynnag, gellir cynnal asesiadau personau cysylltiedig hefyd gydag opsiynau o ddod yn warcheidwad arbennig neu'n ofalwr maeth, neu drefniadau cyfreithiol eraill yn cael eu hystyried ar yr un pryd - mae hyn yn aml yn wir pan fo achosion gofal cyfredol a lle mae'r prif ffocws ar benderfynu a yw'r trefniant er budd gorau'r plentyn gyda'r statws cyfreithiol yn ystyriaeth eilaidd.

Yn Lloegr, cyfeirir at yr asesiadau hyn yn fwy cyffredin fel asesiadau perthynas ac mae eu canllawiau statudol yn nodi:

”

“Er mwyn i'r lleoliad fod er budd gorau'r plentyn, bydd angen i'r gofalwr allu diwallu ei anghenion am hyd y lleoliad arfaethedig, boed hyn yn fyrdymor neu'n hirdymor. Dylai'r asesiad ystyried hyd tebygol y lleoliad, oedran y plentyn ac, os yw'n briodol (fel y gall fod yn wir pan fo'r gofalwyr yn hŷn), gallu'r teulu ehangach i gyfrannu at ofal hirdymor y plentyn.”

Mae Joan Hunt, yn yr Offeryn Ymarfer: Asesu a chefnogi gofal teulu a ffrindiau (Ymchwil mewn Ymarfer, 2015, diweddarwyd 2020) yn nodi bod asesiadau perthnasau yn gymhleth ac yn fanwl sy'n gofyn am arbenigedd sylweddol ac arbenigol i fynd i'r afael â heriau posibl gan gynnwys:

- Sefydlu ymddiriedaeth a chydberthynas â gofalwyr a allai fod â barn negyddol am weithwyr cymdeithasol, neu sy'n amddiffynol ac yn ofni colli'r plentyn.
- Gweithio gyda gofalwyr a allai ddeall yr angen am asesiad, ond nid am ymchwiliad mor helaeth.
- Asesu'r gallu i amddiffyn gofalwyr nad oeddent efallai'n gwbl ymwybodol o faint problemau'r teulu, ac sydd angen amser a chymorth i ddod i delerau â'r hyn sydd wedi digwydd ac i ddelio â'u teimladau eu hunain o euogrwydd, cywilydd, dicter a cholled.
- Asesu deinameg gymhleth ar draws system y teulu gyfan.
- Helpu gofalwyr i gyflawni dealltwriaeth realistig o'r heriau posibl a'r effaith ar eu bywydau.
- Nodi anghenion cymorth uniongyrchol a thymor hwy.
- Cynhyrchu asesiad cadarn o fewn amserlen fer (ac, mewn achosion gofal, weithiau wedi'i chwtdogi), neu lle nad yw'r trefniant wedi'i brofi ers cyfnod sylweddol.
- Tystio i gasgliadau yng nghyd-destun yr hyn a allai fod yn drothwyon ansicr, newidiol a dadleuol o fewn systemau'r awdurdod lleol a'r llysoedd.

Gall gwaith cyn-asesu / cyn-achosion cadarn fel yr argymhellir yn adran 2, gyda chefnogaeth ddigonol fel yr argymhellir yn adran 9.1, oresgyn rhai o'r heriau hyn a darparu'r sail ar gyfer asesiadau sydd wedi'u gwreiddio mewn dulliau cydweithredol, tryloyw sy'n canolbwyntio ar y plentyn.

Dylid gwneud pob ymdrech i ymdrechu am asesiad o ansawdd uchel sy'n ystyried nid yn unig y wybodaeth a gasglwyd a'i dadansoddwyd ond hefyd brofiad y gofalwr perthynas posibl o'r broses.

Dylai asesiad o ansawdd uchel:

- Canolbwyntio ar y plentyn, ymgymryd ag ef yn ysbryd cydweithio.
- Blaenoriaethu gosod y sylfeini ar gyfer perthynas gwaith yn y dyfodol drwy drin gofalwyr â pharch a sensitifrwydd, gwerthfawrogi eu mewnwelediadau a'u gwybodaeth unigryw a datblygu ymddiriedaeth drwy ymarfer gwaith cymdeithasol gonest a thryloyw.
- Darparu dadansoddiad sy'n seiliedig ar dystiolaeth o gryfderau, gwendidau ac unrhyw risgiau posibl sy'n gysylltiedig â'r trefniant y gofalwr posibl.
- Penderfynu a allai'r gofalwr ddiwallu anghenion presennol a thebygol y plentyn yn y dyfodol yng nghyd-destun cymorth, gan nodi a mynegi anghenion cymorth y plentyn a'r gofalwr, gyda chynllun clir o sut y byddai'r anghenion cymorth hyn yn cael eu diwallu.
- Hysbysu, addysgu a pharatoi'r gofalwyr ar gyfer y cyfrifoldebau a'r heriau sydd o'n blaenau, ar unwaith ac yn y tymor hwy.
- Sicrhau bod gofalwyr yn deall parhaol, opsiynau cyfreithiol, a beth mae ymrwymiad hyd at 18 oed a thu hwnt yn ei olygu.
- Archwilio a datblygu cynlluniau hyfwrw ar gyfer cyswllt parhaus â rhieni, brodyr a chwiorydd, a'r teulu estynedig.
- Sicrhau bod gan ofalwyr gyfle i wneud penderfyniadau gwybodus, gan gynnwys camu'n ôl os oes angen, drwy ddarparu digon o hyfforddiant a chefnogaeth baratoi.

Addaswyd o: Offeryn Ymarfer: Asesu a chefnogi gofal teulu a ffrindiau (Joan Hunt, Ymchwil mewn Ymarfer, 2015, diweddarwyd 2020)

”

"Mae gwybodaeth a dealltwriaeth ragorol o'r gofalwr maeth sy'n deillio o asesiad cadarn gyda ffocws ar sefydlogrwydd lleoliadau yn y dyfodol yn hanfodol i gynnal sefydlogrwydd lleoliadau." – AFA Cymru, Gwellu Sefydlogrwydd Lleoliadau: Canllaw Arfer Da (2022).

7.1 Ystyriaethau Ymarfer Allweddol:

Cymorth i ofalwyr posibl yn ystod y broses asesu

Mae rhai gofalwyr maeth personau cysylltiedig wedi disgrifio'r broses asesu fel un frawychus, unig ac ymwithiol. Dylid cymryd pob gofal i sicrhau bod y broses mor gefnogol, caredig a pharchus â phosibl. Gweler adran 9.1 a 9.1.2 am ganllawiau pellach.

Tryloywder a Disgwyliadau

Dylid rhoi copi gwag o'r fframwaith/papur asesu a ddefnyddir i ofalwyr a dylid eu hysbysu am ddiben yr asesiad, y rheoliadau y cynhelir yr asesiad oddi tanynt ac unrhyw offer gwneud penderfyniadau a ddefnyddir, megis [Fframwaith Cymhwysedd AFKA Cymru: Sgiliau a Rhinweddau ar gyfer Gofalwyr Maeth sy'n Berthynas yng Nghymru.](#)

Dylid rhoi gwybod i ddarpar ofalwyr os oes unrhyw agwedd ar eu ffordd o fyw neu ffordd o fyw aelod o'r aelwyd neu faterion eraill a allai effeithio ar yr argymhelliad a wneir fel y gallant gael y cyfle i ymrwymo i newid, a dangos tystiolaeth ohono. Mae canllawiau clir yn helpu i reoli disgwyliadau ac yn cefnogi tegwch.

Er y gall fod yn anodd cefnogi gofalwyr maeth posibl sy'n bersonau cysylltiedig i ddeall disgwyliadau rôl gofalwr maeth, rhaid i hyn fod yn ystyriaeth allweddol yn ystod yr asesiad, yn enwedig os nad ydynt wedi cael y cyfle i fynychu hyfforddiant paratoi, gan y gall camddealltwriaethau neu anghytundebau ynghylch disgwyliadau ar ôl cymeradwyo erydu perthynas gwaith cadarnhaol.

Cyfrinachedd a Rhannu Data

Dylid trin adroddiadau asesu at ddibenion y llys a'r panel maethu yn foesebol. Ni ddylai gofawyr maeth sy'n bersonau cysylltiedig gael eu hadroddiadau asesu llawn wedi'u rhannu'n rheolaidd â phob parti yn y llys, a dylent gael yr un ystyriaeth ddyledus i'w data a'u preifatrwydd â gofawyr maeth prif ffrwd.

“Mae ganddyn nhw gopi o fy asesiad o dan eu gwely, mae ganddo fy holl hanes iechyd a manylion fy nghyfrifon banc a chynilion, ar adegau maen nhw'n ei ddefnyddio yn fy erbyn”.

Ni ddylid datgelu gwybodaeth sensitif, fel asesiadau ariannol neu iechyd manwl, i bob parti yn y llys fel mater o drefn. Yn lle hynny, dylai adroddiad y llys roi barn yr awdurdod lleol yn seiliedig ar ddadansoddiad o'r wybodaeth fanwl. Yna gellir storio gwybodaeth fanwl yng ngwybodaeth ffeiliau achos a'i darparu dim ond os oes angen a lle mae pob egwyddor diogelu data wedi'i dilyn.

Dylai timau cyfreithiol osgoi rhagdybiaethau datgelu cyffredinol. Dylai aseswyr ystyried yn ofalus yr effaith ar ddeinameg teuluol yn dilyn datgelu dogfennau asesu, gan ymgysylltu â'r llys teulu i ofyn am olygu lle bo angen.

Dylid gwneud gofawyr perthnasau posibl yn gwbl ymwybodol o beth yn union fydd yn digwydd i'w gwybodaeth ar yr adeg y byddant yn rhoi caniatâd gan ddeall y gall y geiriau 'wedi'i rannu â' fod â sawl ystyr – dylid egluro'r union natur.

Cydbwysu Sensitifrwydd â Thrylwyrdd

Er ei bod yn hanfodol mynd at ofawyr perthnasau darpar gyda pharch, empathi, a gwerthfawrogiad o'u parodrwydd i gamu ymlaen, rhaid cydbwysu hyn gyda ymrwymiad clir i drylwyrdd proffesiynol.

Dylai asesiadau barhau i fod wedi'u seilio'n gadarn ar egwyddorion diogelu a chael eu llywio gan ddysgu o adolygiadau ymarfer plant. Mae hyn yn golygu sicrhau bod yr holl wybodaeth yn seiliedig ar dystiolaeth, wedi'i herio'n briodol, a'i thriongli, fel bod penderfyniadau ynghylch gofal plentyn yn dosturiol ac yn gadarn.

Gwybodaeth Gyfeirio Oedolion a Phlant

Pan fydd plentyn sy'n oedolyn i ofalwr perthynas posibl yn gwrthod darparu cyfeiriad neu ganiatâd i wiriadau awdurdod lleol sy'n gysylltiedig â'u plentyndod, dylai'r asesydd gefnogi'r gofalwr perthynas i wneud Cais Mynediad i Wybodaeth. Gellir gwneud hyn er mwyn i'r gofalwr perthynas posibl gael mynediad at wybodaeth amdanynt eu hunain sydd wedi'i chadw ar ffeil eu plentyn sy'n oedolyn.

Er y gall awdurdodau lleol fod yn amharod ar adegau i ddarparu'r wybodaeth hon, dylai fod yn bosibl mynd ati, wedi'i golygu lle bo angen, ar yr amod nad yw'r cais yn anghymesur nac yn torri preifatrwydd.

Cynllunio Cymorth

Dylai nodi anghenion cymorth fod yn rhan annatod o bob asesiad o bersonau cysylltiedig, dull a argymhellir yn fframwaith Ffurflen K Coram BAAF ac a gefnogir gan Gynllun Cymorth Gofawyr Perthnasau AFKA Cymru, gweler adran 9.1.5 am fwy o fanylion.

Rhaid i'r gefnogaeth a nodir wrth gymeradwyo fod yn realistig ac yn gyflenwadwy. Wrth ddefnyddio aseswyr annibynnol neu sesiynol sy'n anghyfarwydd ag adnoddau lleol, dylai'r awdurdod lleol gyd-ddatblygu unrhyw gynllun gweithredu neu gymorth.

Cynnal Dull sy'n Canolbwyntio ar y Plentyn

Dylai gweithwyr cymdeithasol sy'n asesu weithio ar y cyd â gweithiwr cymdeithasol y plentyn i ddatblygu dealltwriaeth gyflawn o hanes, anghenion a phrofiad bywyd y plentyn ac adlewyrchu dymuniadau a theimladau'r plentyn. Lle bo'n briodol, ac er budd gorau'r plentyn, gall hyn gynnwys cyswllt uniongyrchol rhwng y gweithiwr cymdeithasol sy'n asesu a'r plentyn.

Rhaid i brif ffocws yr asesiad aros yn gadarn ar y plentyn—gan sicrhau bod ei anghenion presennol a'i anghenion yn y dyfodol yn cael eu hystyried yn ofalus a bod y rhain yn cael eu paru'n ystyrlon â gallu ac amgylchiadau'r gofalwr posibl, gan nodi pa gefnogaeth a allai fod ei hangen i wneud y lleoliad yn ddiogel, yn feithringar ac yn gynaliadwy.

Adolygiadau Canol ffordd

Ystyriwch gynnwys adolygiad canol ffordd fel arfer safonol i roi adborth, meithrin ymddiriedaeth ac egluro materion sy'n weddill.

Asesiadau Lluosog o Fewn Teuluoedd

Pan fydd yr un asesydd yn gwerthuso nifer o aelodau o'r teulu, rhaid i bob asesiad aros yn niwtral a sefyll yn annibynnol. Ni ddylai aseswyr gymharu ymgeiswyr na thybio bod un yn well nag un arall.

Ystyriaethau Traws-Ardal

Os yw gofalwr yn byw mewn ardal wahanol i'r plentyn, dylai penderfyniadau bwyso a mesur effaith adleoli yn erbyn cryfder perthnasau sy'n bodoli eisoes a dymuniadau a theimladau'r plentyn. Ystyrir asesiadau tramor yn adran 6.

Asesiadau Cyn Geni

Efallai na fydd asesiadau cyn genedigaeth yn canolbwyntio ar berthynas sy'n bodoli eisoes â'r plentyn ond dylent archwilio gallu'r gofalwr i hyrwyddo hunaniaeth, anghenion diwylliannol, ymdeimlad o berthyn a darparu cariad diamod. Rhaid rhoi ystyriaeth briodol i anghenion a ragwelir, gan gynnwys y rhai a all godi o'r amgylchedd cyn geni. Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am gyfraniad gofalwyr perthnasau posibl yn ystod gwaith asesu cyn geni yn adran 2.8.

Ystyried a Chefnogi Rhieni

Mae'n hanfodol bod aseswyr yn parhau i fod yn ymwybodol o brofiadau ac anghenion rhieni'r plentyn drwy gydol y broses asesu. Yn aml, mae trefniadau gofal gan berthnasau yn cynnwys hanesion teuluol cymhleth, a gall yr effaith ar rieni — gan gynnwys teimladau o golled, allgáu, neu drawma heb ei ddatrys — effeithio'n sylweddol ar berthnasau teuluol, cyswllt, a sefydlogrwydd y lleoliad. Mae ystyried persbectif y rhiant yn sensitif nid yn unig yn hyrwyddo tegwch ond hefyd yn helpu i sicrhau bod rhwydwaith teuluol ehangach y plentyn yn parhau i fod yn ffynhonnell cysylltiad a chefnogaeth. Am ganllawiau pellach ar weithio'n barchus ac yn gefnogol gyda rhieni, gweler yr Adran Gymorth 9.1.4: Ystyried a Chefnogi Rhieni mewn Asesiadau Gofal gan Berthnasau.

7.2 Parthau Asesu Allweddol

Dylai pob asesiad gwaith cymdeithasol fod yn gadarn ac yn seiliedig ar dystiolaeth. Dylid defnyddio amrywiaeth o ffynonellau i driongli tystiolaeth, gan ymestyn y tu hwnt i ofynion sylfaenol yr amserlen asesu os oes angen. Dylid nodi'n glir unrhyw wybodaeth sy'n hunan-adrodd.

Mae awdurdodau lleol ledled Cymru yn defnyddio gwahanol waith papur asesu a all fod yn offer defnyddiol i ymarferwyr sy'n llywio'r asesiadau cymhleth hyn. Dylai unrhyw waith papur asesu gydymffurfio'n gyfreithiol â'r amserlenni asesu perthnasol a mynd i'r afael â'r parthau asesu allweddol. Ar gyfer Gwarchodaeth Arbennig gweler atodiad 1 o'r Cod Ymarfer ar gyfer Gwarcheidiaeth Arbennig yng Nghymru; ar gyfer maethu gweler atodlen 1, rhannau 1 a 3 o Reoliadau Paneli Maethu (Sefydlu a Swyddogaethau) (Cymru) 2018 fel y'u diwygiwyd gan Reoliadau Paneli Maethu a Chynllunio Gofal (Diwygiadau Amrywiol) (Cymru) 2026).

Mae Coram BAAF yn darparu canllawiau manwl ynghylch cynnal asesiadau perthynas, drwy'r canllawiau yn eu **Fframwaith Asesu Perthynas (Ffurflen K)** a hefyd yn y llyfr cysylltiedig [Ymgymryd ag Asesiad Perthynas gan ddefnyddio Ffurflen K \(2025\)](#).

Dylai aseswyr sy'n cynnal asesiadau personau cysylltiedig fod â phrofiad priodol a chael hyfforddiant i'w galluogi i reoli'r heriau posibl yn effeithiol a sicrhau gwaith asesu cadarn o ansawdd uchel. Gellir dod o hyd i ddarparwyr hyfforddiant a chefnogaeth i aseswyr yn adran 10.

Ystyrir y meysydd canlynol fel y rhai mwyaf hanfodol:

1. Gallu i Ddiwallu Anghenion y Plentyn

Aseswch allu'r gofalwr posibl i ddarparu diogelwch, cynhesrwydd emosiynol, sefydlogrwydd, ysgogiad, a ffiniau cyson. Ystyriwch eu gallu i hyrwyddo gwydnwch y plentyn, hunaniaeth gadarnhaol, ac adferiad o drawma, gan gynnwys cefnogaeth gyda gwaith stori bywyd a llywio materion amrywiaeth. Archwiliwch eu gallu i hwyluso a chynnal perthnasoedd cadarnhaol â rhieni'r plentyn, brodyr a chwiorydd, teulu ehangach, a ffigurau allweddol.

2. Y berthynas rhwng plant a gofalwr

Sefydlu dymuniadau a theimladau'r plentyn, gan ystyried unrhyw bwysau sy'n dylanwadu arnynt. Archwiliwch ansawdd unrhyw berthynas sy'n bodoli eisoes, gan gynnwys arsylwadau o amser a dreulir gyda'i gilydd. Os nad oes perthynas wedi'i ffurfio eto, aseswch botensial y gofalwr i ddatblygu cwlwm ystyrion, goblygiadau ar gyfer hunaniaeth/perthyn/parhad ac ystyriwch gynllun cyflwyno â chymorth. Amlygwch werth amddiffynnol perthnasoedd sefydledig.

3. Hanes Personol a Phriodoleddau

Deall profiadau plentyndod y gofalwr ei hun, ei daith rhianta, a'i berthnasoedd, yn y gorffennol ac yn y presennol. Gwerthuso ei allu i fyfrio, derbyn meysydd anhawster, a blaenoriaethu anghenion y plentyn ar hyn o bryd ac yn y dyfodol. Archwilio ei wydnwch emosiynol, ei ymrwymiad, a'i allu i gynnig sefydlogrwydd emosiynol, perthynol ac ymarferol drwy gydol datblygiad y plentyn.

4. Dealltwriaeth o'r Rôl a'i Heffaith

Aseswch ddealltwriaeth y gofalwr o beth mae'r rôl yn ei olygu, gan gynnwys y goblygiadau ar gyfer cwrs eu bywyd a'u hunaniaeth fel 'rhiant'. Ystyriwch eu gallu i weithio gyda gweithwyr proffesiynol, rheoli trefniadau cyswllt, rhannu gwybodaeth anodd, a chefnogi dealltwriaeth y plentyn o'i hanes. Lle bo angen: eglurwch eu hymwybyddiaeth o'r gwahaniaethau rhwng gorchmynion maethu, gwarcheidiaeth arbennig, a threfniadau plant.

5. Cymhelliant ac Ymrwymiad

Archwiliwch y cymhelliant i ofalu am y plentyn. Dylai fod wedi'i wreiddio mewn ymrwymiad gwirioneddol i lesiant y plentyn, nid rhwymedigaeth na phwysau yn unig. Aseswch ddealltwriaeth o barhaolrwydd a natur hirdymor y rôl, gan gynnwys eu gallu i ddeall ac ymateb i ymddygiadau sy'n gysylltiedig â phrofiadau'r plentyn. Ystyriwch iechyd, oedran, lleoliad a chynlluniau wrth gefn.

6. Dynameg Teuluol

Archwiliwch y system deuluol ehangach a'r berthnasoedd, gan gynnwys rôl pob aelod o'r aelwyd. Aseswch a all y teulu addasu i flaenoriaethu'r plentyn a rheoli rolau a chyfrifoldebau sy'n newid. Cynnal cyfarfodydd teulu lle bo'n briodol ac archwiliwch ffynonellau cymorth anffurfiol a ffurfiol. Sicrhau bod y ddau ofalwr yn cael eu hasesu'n llawn lle bydd gofal yn cael ei rannu.

7. Perthynas â Rhieni Geni

Aseswch allu'r gofalwr i amddiffyn y plentyn rhag risgiau hysbys, gan gynnwys eu dealltwriaeth o'r risgiau hynny a'u gallu i gynnal ffiniau clir a diogel. Gwerthuswch eu gallu i reoli cyswllt yn briodol a gwrthsefyll cydgynllwynio. Ystyriwch a fydd y rhieni'n derbyn rôl y gofalwr ac a all y gofalwr gefnogi'r plentyn i lywio'r berthynas hon yn ddiogel ac yn hyderus.

8. Cefnogaeth a Photensial

Canolbwyntiwch nid yn unig ar y gallu presennol, ond ar y potensial—yr hyn y gallai'r gofalwr ei gyflawni gyda'r gefnogaeth gywir. Rhaid i aseswyr gydnabod arwyddocâd profiadau bywyd blaenorol, gwerthoedd a chryfderau anffurfiol y gellir adeiladu arnynt. Dylai cynllunio cefnogaeth fod yn ganolog i'r asesiad, gan fynd i'r afael ag unrhyw wendidau yn rhagweithiol.

7.3 Sicrhau Digon o Amser ar gyfer Asesiad Cadarn o Bersonau Cysylltiedig

Mae nifer o adolygiadau achosion difrifol wedi tynnu sylw at y risgiau sy'n gysylltiedig ag asesiadau nad ydynt yn ddigon cadarn mewn gofal gan berthnasau. Er bod rhai o'r adolygiadau hyn yn ymwneud â gwarcheidiaeth arbennig, mae'r dysgu yr un mor berthnasol i asesiadau maethu.

Mae pryderon allweddol yn cynnwys cymeradwyo gofalmwr heb berthynas flaenorol â'r plentyn, tanamcangyfrif risgiau ac anghenion gofal, gorddibynnu ar hunan-adrodd, methu ag ystyried effaith profiadau plentynod y gofalmwr eu hunain, a hepgor gwiriadau hanfodol fel cyfweiliadau DBS a chanolwyr manylach (Cleaver a Rose, 2020, CoramBAAF).

Mae'r achosion hyn yn tanlinellu pwysigrwydd asesiadau trylwyr a chytbwys sy'n seiliedig ar dystiolaeth, yn archwilio cryfderau a gwendidau'n llawn, ac yn parhau i ganolbwyntio ar y plentyn drwyddi draw.

Amserlenni

Mae asesiad perthynas llawn yn dasg gymhleth sy'n gofyn am amser i feithrin perthnasoedd, archwilio materion sensitif, ac asesu gallu aelod o'r teulu i ofalu am blentyn drwy gydol ei leiafrif.

Mae'r fframwaith rheoleiddio presennol yn cydnabod bod asesiadau ar gyfer addasrwydd i ddod yn ofalmwr maeth yn gofyn am gyfnod rhesymol o amser, lle o dan Reoliad 26 o Reoliadau Cynllunio Gofal, Lleoli ac Adolygu Achosion (Cymru) 2015, gall awdurdod lleol gymeradwyo perthynas, ffrind, neu berson cysylltiedig fel gofalmwr maeth dros dro am hyd at **16 wythnos**, gyda'r posibilrwydd o estyniad pellach o 8 wythnos. Mae hyn yn galluogi lleoliadau brys gan ganiatáu amser i gwblhau asesiad mwy manwl.

Fodd bynnag, mae dilyn yr amserlen 26 wythnos a osodwyd gan yr Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus, ac, mewn rhai achosion, mynd ar drywydd cwblhau cyfres o achosion gofal mewn cyfnod hyd yn oed yn fyrrach, wedi arwain at ymarferwyr yn adrodd eu bod yn cael eu cyfarwyddo gan y llysoedd i gynnal asesiadau mewn cyfnodau byr iawn o amser.

Mae'r **Amlinelliad Cyfraith Gyhoeddus diwygiedig (PLO, 2024)** yn atgyfnerthu pwysigrwydd **adnabod aelodau'r teulu'n gynnar**, yn ddelfrydol cyn i'r achos ddechrau. Disgwylir i rieni enwi unrhyw ofalmwr posibl erbyn neu o fewn wythnos i'r Gwrandawriad Rheoli Achosion (CMH), a ddylai ddigwydd **rhwng Diwrnod 12 a Diwrnod 18 o'r achos**. Gall dull **'Meddyliwch am Berthynas'** a chyfarfodydd grŵp teulu cynnar fel yr argymhellir yn adran 2 gefnogi hyn.

Hyd yn oed gyda chynllunio cynnar, fodd bynnag, nid yw'n anghyffredin i ofalmwr posibl ddod ymlaen yn ddiweddarach yn yr achos. Mae llysoedd wedi cydnabod, mewn amgylchiadau o'r fath, y gallai fod angen estyniadau i'r amserlen 26 wythnos i sicrhau asesiad llawn a theg. Yn *Re S (A Child)* [2014] EWCC B44 (Fam), nododd y Llywydd fod ymddangosiad gofalmwr teuluol realistig yn hwyr yn yr achos yn rheswm dilys dros ymestyn amserlen y llys. Yn yr un modd, yn *Re P-S (Children)* [2018] EWCA Civ 1407, dyfarnodd y llys na ddylai pryderon ynghylch oedi neu dargedau perfformiad y llys beryglu proses deg a lles y plentyn. Fodd bynnag, yn *Re M (A Child) (Placement Order)* [2025] EWCA Civ 214, **penderfynodd y Llys Apêl bod y prif egwyddor o oedi yn rhan o dadansoddiad cyffredinol o ffactorau perthnasol**.

Pwysleisiodd canllawiau dros dro Cyngor Cyfiawnder Teulu (2019) a'r Canllawiau Arfer Gorau dilynol ar Ddefnyddio Gorchmynion Gwarcheidiaeth Arbennig (Grŵp Gwaith Cyfraith Gyhoeddus, 2020) **yr angen am isafswm o 12 wythnos** i gwblhau asesiad perthynas llawn. Mae'r amserlen hon yn adlewyrchu'r hyn sydd ei angen i gynnal asesiad cadarn, sy'n seiliedig ar dystiolaeth, yn enwedig lle mae maethu a gwarcheidiaeth arbennig yn cael eu hystyried ar yr un pryd.

Heriau a Risgiau Amserlenni Cywasgedig

Lle gofynnir i ymarferwyr gwblhau asesiadau mewn cyfnodau llawer byrrach, mae'n hanfodol tynnu sylw at y risgiau a'r cyfyngiadau cysylltiedig i'r llys. Mae'r rhain yn cynnwys:

1. Cymhlethdod

Mae asesiadau perthynas yn cynnwys archwilio deinameg, hanes a photensial teuluol dwfn ac yn aml sensitif. Anaml y maent yn syml ac maent yn fwy cymhleth na'r rhan fwyaf o asesiadau maethu neu fabwysiadu prif ffrwd.

2. Amser Annigonol i Fyfyrio

Mae angen lle ar ofalwyr posibl i brosesu beth mae'r rôl yn ei olygu, ceisio cyngor, a myfyrio ar yr effaith ar eu bywydau a bywydau'r plentyn.

3. Diffyg Meithrin Perthynas

Mae asesiad cadarn yn dibynnu ar berthynas ymddiriedus rhwng yr asesydd a'r gofalwr. Mae'r berthynas hon yn galluogi trafodaeth onest o faterion anodd, yn ogystal â'r cyfle i gefnogi a herio. Ni ellir rhuthro hyn.

4. Mesurau Diogelu sydd wedi'u Peryglu

Gall elfennau pwysig fel cyfweiliadau â chanolwyr a gwiriadau trionglog gael eu tanseilio trwy orfod eu cwblhau'n gynhwysol, cyn i wendidau ddod i'r amlwg yn llawn.

5. Cyfle Cyfyngedig i Newid

Lle y gallai fod angen i ofalwyr wneud newidiadau i ffordd o fyw neu ddulliau rhianta, gall amserlenni cywasgedig eu hatal rhag cael y cyfle i ddangos twf a photensial.

Ystyriaethau Ymarferol

Er mwyn lleihau'r tebygolrwydd o asesiadau brysiog:

- Defnyddiwch amser cyn yr achos yn effeithiol i nodi, cwrdd â, a lle bo modd dechrau asesu gofalwyr posibl (gweler adrannau 2 a 5).

Er gwaethaf arfer gorau, gall gofalwyr newydd posibl ddod i'r amlwg yn hwyr yn y broses o hyd. Os nad yw ymarferydd wedi cael yr amser i gynnal asesiad llawn a chadarn yn yr amgylchiadau a'r amser a ddarperir, dylent:

- Amlinellwch yn glir yn eu tystiolaeth pa elfennau o'r asesiad sy'n anghyflawn neu wedi'u peryglu.
- Eglurwch oblygiadau bwrw ymlaen â'r cyfyngiadau a nodwyd.
- Darparwch amserlen realistig, sy'n seiliedig ar dystiolaeth, ar gyfer cwblhau'r gwaith.

Yna, mater i'r llys yw penderfynu a yw estyniad i'r amserlen yn gyfiawn er budd gorau'r plentyn.

Alinio Amserlenni'r Llys a'r Awdurdod Lleol

Gall fod tensiwn rhwng dyddiadau cau llys a phrosesau mewnol awdurdodau lleol (megis dyddiadau panel neu weithdrefnau cymeradwyo). Mae angen trosolwg gweithredol i sicrhau bod y systemau hyn wedi'u cysylltu, fel nad yw prosesau mewnol yn oedi nac yn rhwystro cynnydd amserol asesiadau ar ôl iddynt ddechrau.

7.3 Canlyniadau a'r Camau Nesaf

Rhaid cyfleu canlyniad unrhyw asesiad perthynas gydag empathi, eglurder a pharch. P'un a yw'r argymhelliad yn gadarnhaol neu'n negyddol, gall y foment hon gario pwysau emosiynol sylweddol i'r gofalwr perthynas posibl a rhaid ei thrin yn ofalus.

Rhannu a Chwblhau'r Adroddiad:

Cyn cwblhau'r asesiad, dylid cynnig cyfle i'r gofalwr perthynas posibl adolygu drafft o'r adroddiad. Dylid eu gwahodd i nodi unrhyw anghywirdebau ffeithiol a rhoi sylwadau. Ar ôl ei gwblhau, rhaid rhannu copi o'r adroddiad wedi'i gwblhau gyda nhw. Mae'r cam hwn yn cefnogi tryloywder, yn meithrin ymddiriedaeth, ac yn sicrhau bod y gofalwr gyda gwybodaeth llawn.

7.4 Arfer Da yn Dilyn Asesiad Negyddol:

Ni ddylai canlyniad negyddol byth leihau pwysigrwydd parodrwydd y person cysylltiedig i gamu ymlaen dros y plentyn. Lle bynnag y bo modd:

- Cydnabyddwch eu hymrwymiad a'r cryfderau a ddaethant â nhw i'r broses.
- Ystyriwch a chofnodwch unrhyw rôl barhaus y gallent ei chwarae ym mywyd y plentyn (e.e. cynnig cefnogaeth anffurfiol, gwarchod plant neu seibiannau byr).
- Amlinellwch yn glir y prosesau gweinyddol a/neu lys sy'n dilyn, gan gynnwys sut y bydd penderfyniadau'n digwydd a sut y gall y gofalwr gymryd rhan yn hynny.
- Hysbysu gofalwyr am eu hawl i gael mynediad at y Mekanwaith Adolygu Annibynnol (IRM), os yw'n berthnasol, a sut i wneud hynny, gan gynnwys eu cyfeirio at dudalen we'r IRM: Hafan | [IRM Cymru](#)
- Pan fo'r plentyn eisoes wedi'i leoli gyda'r gofalwr, mae'n hanfodol egluro rôl y llys wrth benderfynu ar y canlyniad, a chyfeirio at Reoliadau Cynllunio Gofal, Lleoli ac Adolygu Achosion (Cymru) 2015, sy'n caniatáu amser i ystyried penderfyniadau cyfreithiol a lleoli yn dilyn asesiad negyddol.
- Byddwch yn ymwybodol o'r effaith emosiynol ar y gofalwr, yn enwedig lle mae plant eisoes mewn lleoliad. Dylai aseswyr ystyried a oes angen cymorth (gan gynnwys cwnsela neu eiriolaeth), a chyfeirio'n briodol. Lle nad yw'r awdurdod lleol yn gallu darparu cymorth, dylid cyfeirio gofalwyr at linellau cymorth annibynnol. Mae'r diffyg cymorth annibynnol presennol i ofalwyr sydd wedi'u cymeradwyo dros dro o dan Reoliad 26 yn parhau i fod yn fwlch sylweddol yn y ddarpariaeth.

Cefnogi Ymarfer Moesegol a Thryloyw:

Lle gwneir asesiad negyddol:

- Os yw'r person cysylltiedig yn dymuno, byddai'n arfer da dilyn y broses weinyddol (gan gynnwys gwneud penderfyniadau a chyfle i wneud sylwadau), yn hytrach na dibynnu'n llwyr ar achosion llys. Mae hyn yn caniatáu i'r person cysylltiedig ddeall yr argymhelliad yn llawn ac ymateb iddo.
- Byddwch yn agored ynglŷn â sut mae gwneud penderfyniadau'n gweithio, gan gynnwys rolau'r gweithiwr cymdeithasol sy'n asesu, y gwneuthurwr penderfyniadau, y panel a'r llys.
- Byddwch yn onest ac yn garedig drwy gydol y broses asesu, gan gynnig adborth mewn ffordd amserol a thosturiol. Mae hyn yn helpu i osgoi sioc neu ddryswch ynghylch y canlyniad.
- Cymerwch ofal i esbonio'n glir ac yn barchus y pryderon neu'r gwendidau a nodwyd, a sut mae'r rhain wedi llywio'r argymhelliad.

Rheoli Pwysau Proffesiynol:

Gall aseswyr deimlo'n betrusgar i rannu canlyniad negyddol, yn enwedig lle mae asesiadau blaenorol wedi cael eu gwrthdroi gan lysoedd neu wneuthurwyr penderfyniadau. Gall y profiadau hyn effeithio ar hyder proffesiynol a pherthnasoedd â gofalwyr. Fodd bynnag, gall osgoi sgysiau anodd danseilio ymddiriedaeth, niweidio perthnasoedd gwaith, ac effeithio'n negyddol ar lesiant y gofalwr. Mae'n bwysig:

- Cydbwysu gonestrwydd ag empathi drwy gydol y broses.
- Cadwch ofalwyr yn wybodus am bryderon wrth iddynt godi.
- Cynnal uniondeb proffesiynol gan gydnabod cymhlethdod y cyd-destun cyfreithiol ac ymarferol ehangach.

Rôl y Panel Maethu a'r Gwneuthurwr Penderfyniadau

O dan Reoliadau Paneli Maethu (Sefydlu a Swyddogaethau (Cymru) 2018, y panel a'r gwneuthurwr penderfyniadau sy'n gyfrifol am wneud argymhelliad a phenderfyniad, yn y drefn honno, ynghylch a yw darpar ofalwr perthynas yn addas i fod yn ofalwr maeth i blentyn penodol neu grŵp o frodyr a chwiorydd. Mae'r argymhelliad a'r penderfyniad hwn yn seiliedig ar yr holl wiriadau, gan gynnwys gwiriad DBS manylach a chyfeiriadau sy'n ofynnol gan y rheoliadau ac asesiad manwl gan y cynghorydd meddygol, yn seiliedig ar wybodaeth gan yr ymgeiswyr eu hunain a'u meddyg teulu.

Mae'r broses o wneud penderfyniad ynghylch a ddylid cymeradwyo ymgeisydd fel gofalwr maeth yn ddarostyngedig i'r canllawiau a nodir yn yr achos Hofstetter v LB Barnet ac IRM [2009] EWHC 328 (Admin).

Nid yw'r rheoliadau'n gwahaniaethu rhwng cymeradwyo gofalwyr maeth prif ffrwd a gofalwyr maeth person cysylltiedig. Mae'r broses gymeradwyo yn parhau'r un fath – o dan reoliad 8 rhaid cwblhau asesiad addasrwydd a rhaid i'r panel maethu ystyried y cais.

Mae'r gwahaniaeth i ofalwyr maeth sy'n bersonau cysylltiedig yn gorwedd yn nhermau'r gymeradwyaeth honno. O dan reoliad 8(5)(a) rhaid i'r darparwr gwasanaeth maethu benderfynu ar delerau cymeradwyaeth a nodi, yn ysgrifenedig, y telerau cymeradwyaeth hynny, sef eu bod wedi'u cymeradwyo fel rhai addas i fod yn ofalwr maeth i blentyn / grŵp o frodyr a chwiorydd a enwir.

Rhoddir consesiwn i ofalwr maeth personau cysylltiedig o dan reoliad 7(11) os ydynt hwy, neu aelod o'u haelwyd, yn berthynas i'r plentyn, ni ellir eu hystyried yn anaddas yn awtomatig os ydynt wedi'u cael yn euog o nifer o droseddau.

Gall paneli a gwneuthurwyr penderfyniadau gael trafferth cymhwyso grym llawn y rheoliadau a chraffu ar 'addasrwydd' ar gyfer person cysylltiedig, yn enwedig lle mae'r plentyn eisoes wedi'i osod o dan reoliad 26 CPPCR(W)R 2015.

Mae paneli a gwneuthurwyr penderfyniadau yn cael cymorth gyda'r broses hon os ydynt yn canolbwyntio ar anghenion unigol y plentyn/plant dan sylw, oherwydd dim ond i ofalu am y plentyn penodol hwn y mae'r gofalwyr hyn yn cael eu hasesu a'u cymeradwyo.

Gellir cydbwysu cryfderau'r berthynas bresennol, gwybodaeth am aelodau'r teulu a chyswllt â nhw, perthyn, parhaoldeb a hunaniaeth a geir o aros o fewn y rhwydwaith teulu ehangach, yn erbyn gwendidau'r gofalwyr o'u cymharu ag ymgeiswyr prif ffrwd.

Mae rhai gwasanaethau maethu yng Nghymru, ynghyd â phanel y Mekanwaith Adolygu Annibynnol (IRM), wedi dewis cefnogi eu prosesau gwneud penderfyniadau drwy gymhwyso set addasedig o gymwyseddau ar gyfer argymhellion maethu personau cysylltiedig. Datblygwyd y rhain gan AFKA Cymru yn 2022 i adlewyrchu natur benodol gofal maeth personau cysylltiedig a'r cyd-destunau penodol y mae personau cysylltiedig yn cael eu hasesu ynddynt.

Yn ddiweddar, mae AFKA Cymru wedi diweddarau [cymwyseddau 2022 Fframwaith Cymhwysedd AFKA Cymru: Sgiliau a Rhinweddau ar gyfer Gofalwyr Maeth sy'n Berthynas yng Nghymru](#), sydd bellach yn cyd-fynd â fframwaith rheoleiddio a pholisi Cymru ar gyfer gofal maeth personau cysylltiedig yn ogystal ag ymgorffori dysgu o adolygiadau achosion difrifol. Mae canllawiau'n cyd-fynd â'r cymwyseddau wedi'u diweddarau ac fe'u cynlluniwyd i fod yn hygyrch ac yn ystyrlon i ofalwyr maeth personau cysylltiedig presennol a darpar ofalwyr maeth.

Er bod defnyddio cymwyseddau yn darparu canllawiau defnyddiol ar gyfer asesu a chefnogi, mae'n bwysig nodi nad ydynt wedi'u rhagnodi gan reoliadau na chanllawiau statudol.

Mae cymeradwyo gofalwr maeth person cysylltiedig yn benderfyniad gweinyddol – mae'n nwylo'r awdurdod lleol, nid y llys teulu. Fodd bynnag, dyfarnodd achos **re T (A Child) [2018] EWCA Civ 650**, er na all y llys orchymyn i'r awdurdod lleol beth ddylai ei gynllun gofal fod, y gall y llys ddisgwyl lefel uchel o barch (gan yr awdurdod lleol) at asesiad y llys o risg a lles, gan arwain ym mron pob achos at roi'r asesiadau hynny ar waith (hynny yw cymeradwyo gofalwr maeth person cysylltiedig posibl os yw'r llys yn asesu'n ffafriol).

Hefyd, ni all yr awdurdod lleol wrthod darparu gwasanaethau cyfreithlon a rhesymol a fyddai'n angenrheidiol i gefnogi penderfyniad y llys (bod yr ymgeisydd yn addas) os byddai gwneud hynny naill ai'n torri hawliau erthygl 8 y teulu dan sylw neu os oedd ei broses gwneud penderfyniadau yn anghyfreithlon ar sail cyfraith gyhoeddus (h.y. os oedd yn afresymol peidio â darparu lefel benodol o wasanaeth).

Rhaid i baneli maethu a gwneuthurwyr penderfyniadau sicrhau bod gofalwyr maeth presennol a darpar ofalwyr maeth personau cysylltiedig yn cael cynnig y gefnogaeth sydd ei hangen i fodloni disgwyliadau'r rôl, fel yr amlinellir yn y cytundeb gofal maeth, y polisiâu sy'n ofynnol o dan Reoliadau Gwasanaethau Maethu Awdurdodau Lleol (Cymru) 2018, ac unrhyw fframweithiau neu safonau cymhwysedd a fabwysiadwyd gan y gwasanaeth maethu.

Dim ond pan nad ydynt yn gallu bodloni'r gofynion hyn hyd yn oed gyda chymorth priodol y dylid ystyried ymgeiswyr yn anaddas (**gweler Knowsley MBC v X ac Ors [2018] EWFC 42**). Gall cynlluniau cymorth penodol helpu i ddangos tystiolaeth o'r anghenion cymorth a nodwyd a sut y gellid eu diwallu, neu, lle bo'n berthnasol, lle nad yw'n bosibl cefnogi'r gofalwr i fodloni'r safonau gofynnol. Dylid gofyn cwestiynau bob amser fel rhan o'r dadansoddiad lles diweddaraf 'i ba raddau y gellir lleihau neu reoli'r risgiau' (Re T (Asesiad Risg) [2025] EWCA Civ 93)

Lle asesir y gallai gofalwr maeth darpar neu bresennol sy'n berson cysylltiedig fodloni'r gofynion gyda rhywfaint o gefnogaeth neu wasanaethau, dylid nodi'r rhain yn glir yn yr adroddiad (boed yn asesiad neu'n adolygiad) a'r cynllun cymorth cysylltiedig.

Pan wneir argymhelliad panel yng nghyd-destun anghenion cymorth a nodwyd ac ymgysylltiad y gofalwr sy'n berthynas â chynllun cymorth, efallai y bydd gwasanaethau maethu, paneli a gwneuthurwyr penderfyniadau am roi ystyriaeth benodol i:

- Ymrwymiad y gofalwr i ymgysylltu â'r gefnogaeth arfaethedig a sut y mae hyn wedi'i ddangos;
- A yw goblygiadau cyllido neu adnoddau wedi mynd i'r afael â nhw;
- A allai adolygiad cynnar fod yn ddefnyddiol i fonitro gweithrediad ac effaith y cynllun cymorth.

Am fwy o fanylion ar gynllunio cymorth, gweler adran 9.1.5.

Asesiadau Negyddol: Ystyriaethau Ymarferol

Mae gan y penderfynwr yr awdurdod i ddod i gasgliad gwahanol i'r un a argymhellwyd gan y panel maethu. Fel y dangoswyd yn achos Re T, nid yw'n anghyffredin i lysoedd teulu fynnu eu barn eu hunain ynghylch risg a lles, gan arwain weithiau at ganlyniadau amgen.

Pan fydd panel maethu wedi argymhell nad yw gofalwr sy'n berthynas yn addas i faethu, a bod yr argymhelliad hwn yn cael ei wrthdroi wedi hynny gan y gwneuthurwr penderfyniadau, dylid rhoi sylw manwl i'r berthnasoddd gwaith parhaus—rhwng y panel, y gwneuthurwr penderfyniadau, yr asesydd a'r gwasanaeth maethu—ac yn hollbwysig i'r berthynas sy'n esblygu â'r gofalwr sy'n berthynas.

Mewn rhai awdurdodau lleol, mae penderfynwyr yn darparu rhesymeg ysgrifenedig pan nad ydynt yn derbyn argymhelliad y panel neu'r asesydd. Gellir rhannu hyn gyda'r panel a'r asesydd a, lle bo'n briodol, gall y penderfynydd fynychu cyfarfod panel i gefnogi dealltwriaeth gydfuddiannol. Gall y dull tryloyw hwn gryfhau hyder proffesiynol a sicrhau bod pob parti yn deall y rhesymeg y tu ôl i benderfyniadau.

Mae deialog adeiladol a pharchus yn allweddol. Gall rhoi adborth clir a chytbwys a chydabod y cymhlethdod a'r farn broffesiynol sy'n gysylltiedig ag asesiadau o'r fath helpu i gynnal hyder aelodau'r panel a'r aseswyr a hyrwyddo dysgu myfyriol. Mae diwylliant o chwilfrydedd proffesiynol, parch at ei gilydd, a chyfrifoldeb a rennir ar draws y system yn cefnogi gwneud penderfyniadau cadarn sy'n canolbwyntio ar y plentyn.

Dylai paneli maethu hefyd barhau i fod yn sensitif i'r effaith emosiynol ar ofalwyr sy'n dychwelyd i'r panel am adolygiad dilynol ar ôl canlyniad negyddol cychwynnol. Mae iaith, tôn a dull yn hanfodol. Hyd yn oed lle mae penderfyniadau anodd wedi'u gwneud, dylai paneli geisio meithrin perthynas parchus ac adeiladol, gan gydnabod y gall gofalwyr deimlo eu bod yn cael eu barnu neu nad ydynt yn cael eu cefnogi.

Gweler yr argymhellion arfer da ar gyfer asesiadau â chanlyniadau negyddol, gan gynnwys y rhai a gadarnheir gan y gwneuthurwr penderfyniadau yn adran 7.4.

Paratoi, Dysgu a Datblygu a Chymorth

9.1 Cymeradwyaeth Ragarweiniol: Paratoi, Dysgu a Datblygu, a Chymorth

Rhaid i ddull sy'n canolbwyntio ar y plentyn, sy'n gydweithredol ac yn dryloyw o weithio gyda theuluoedd sy'n berthnasau ddechrau'n gynnar. Yn wahanol i ymgeiswyr maethu prif ffrwd, yn aml mae gan ofalwyr sy'n berthnasau amser neu gyfle cyfyngedig i baratoi. Dylai gwasanaethau anelu at leihau'r anghydraddoldeb hwn trwy gynnig hyfforddiant paratoi cyn gynted â phosibl—yn ddelfrydol cyn i'r asesiad ddechrau, ochr yn ochr â chyfle i gymryd rhan mewn cyfarfodydd grŵp teulu: gweler adran 3.

Mae ymarfer sy'n seiliedig ar berthnasau yn y camau cychwynnol yn allweddol i feithrin ymddiriedaeth a gosod y sylfaen ar gyfer cydweithio effeithiol rhwng teuluoedd maethu sy'n berthnasau ac awdurdodau lleol. Fel y myfyriodd un gofalwr:

“Dyna'r ffordd yr eglurodd hi'r gwiriadau a'r gofynion ... roedd hi'n deall y dymuniad... roedd hi'n ysgwydd i wylo arni”.

Mae rhai awdurdodau lleol yn darparu hyfforddiant paratoi mewnol neu'n ei gomisiynu gan ddarparwyr arbenigol. Mae eraill yn defnyddio cyrsiau paratoi gofalwyr maeth prif ffrwd sy'n bodoli eisoes. **Lle bynnag y bo modd, dylai gofalwyr perthnasau posibl gael mynediad at hyfforddiant paratoi o ansawdd uchel, sy'n benodol i berthnasau.**

Yn 2022, ariannodd Llywodraeth Cymru ddatblygiad a chyflwyniad cwrs paratoi cenedlaethol am ddim ar gyfer gofalwyr perthnasau posibl gan AFKA Cymru. Datblygwyd y cwrs hwn trwy ymgynghori helaeth â'r sector gofal perthnasau yng Nghymru, gan gynnwys gofalwyr maeth personau cysylltiedig, gwarcheidwaid arbennig ac ymarferwyr perthnasau arbenigol.

“Rwy'n caru sut y gwnaeth y cwrs i mi deimlo am fod yn ofalwr maeth a gwybod bod y swydd rwy'n ei gwneud mor bwysig i mi fy hun ac i'r plentyn”

Tynnodd datblygu a chyflwyno'r cwrs hwn sylw at werth cyfleoedd dysgu cynnar o ansawdd uchel sydd wedi'u teilwra i anghenion gofalwyr sy'n berthnasau ac yn cynnwys dealltwriaeth drylwyr o'r system a'r broses yng Nghymru.

“...Byddwn i wedi dymuno cael mynediad at y wybodaeth hon o'r diwrnod cyntaf ... roedd yn ddryslyd ac yn llethol iawn ar y dechrau, ond mae'r holl wybodaeth hon yn ei chyflwyno mewn ffordd hygyrch iawn”.

Hyd yn oed gyda hyfforddiant, rhaid i'r broses asesu gadw swyddogaeth addysgol—cefnogi gofalwyr i fyfyrar eu dysgu a'i gymhwyso i anghenion penodol y plentyn. Os na ellir cael mynediad at hyfforddiant cyn yr asesiad, dylai gweithwyr cymdeithasol sicrhau bod gofalwyr yn dal i dderbyn gwybodaeth hanfodol drwy'r broses asesu, er gwaethaf yr heriau a achosir gan achosion llys sydd â chyfyngiad amser.

Mae rhai awdurdodau lleol wedi datblygu amrywiaeth o daflenni hawdd eu darllen y gellir eu darparu cyn ac yn ystod yr asesiad i gefnogi gofalwyr perthnasau posibl i ddeall y broses.

Lle mae bylchau sylweddol mewn dysgu yn parhau ar adeg cymeradwyo, dylid nodi'r rhain yn glir yn yr adroddiad asesu, gan archwilio a mynd i'r afael â'r goblygiadau yng nghynlluniau cymorth a dysgu a datblygu'r gofalwr.

Rhaid i ymarferwyr asesu hefyd gael cyfleoedd dysgu o safon sy'n gwella eu gallu i integreiddio ymarfer myfyriol, addysgol i asesiadau perthnasau.

Mae dysgu gan gymheiriaid drwy fforymau ymarferwyr yn offeryn allweddol arall wrth ddatblygu arferion paratoi ac asesu cryf a chyson ar draws gwasanaethau, gellir dod o hyd i fanylion yn adran 10.

Arfer Da: Gwybodaeth i Ofalwyr Perthnasau Posibl Cyn Asesiad

Dylai gofalwyr perthnasau posibl dderbyn gwybodaeth glir a hygyrch cyn i asesiad ddechrau, neu lle mae adnabod hwyr ac amserlenni brys wedi atal hyn, cyn gynted â phosibl yn y broses.

Dylai ymarferwyr sicrhau bod unrhyw ddeunydd ysgrifenedig yn cael ei egluro a'i drafod, gan ddefnyddio iaith glir a gwirio dealltwriaeth, gyda chyfieithu, eiriolaeth neu offer gweledol priodol lle bo angen.

Gellir darparu'r canlynol yn ystod cwrs paratoi a/neu ei ategu gan ddeunyddiau ysgrifenedig yr awdurdod lleol:

- **Esboniad mewn iaith glir o beth mae'r asesiad yn ei olygu**, gan gynnwys y gwahaniaeth rhwng asesiad hyfywedd ac asesiad llawn.
- **Copi gwag o'r ffurflen asesu** fel bod gofalwyr yn gwybod beth i'w ddisgwyl.
- Gwybodaeth am y **fframwaith cyfreithiol a rheoleiddiol** sy'n llywodraethu'r asesiad, gyda dolenni neu gyfarwyddiadau i reoliadau/atodlenni perthnasol.
- Copi o unrhyw **fframweithiau gwneud penderfyniadau** a ddefnyddiwyd, megis **Fframwaith Cymhwysedd AFKA Cymru: Sgiliau a Rhinweddau ar gyfer Gofalwyr Maeth sy'n Berthynas yng Nghymru**.
- Rhestr wirio o wiriadau a chyfeiriadau sydd eu hangen (e.e. DBS, meddygol, ariannol), gan gynnwys pam mae eu hangen.
- Gwybodaeth am y **cymorth ariannol** sydd ar gael a sut mae hyn yn cael ei bennu.
- Amlinelliad ysgrifenedig o:
 - **Beth fydd yr awdurdod lleol yn ei ddisgwyl gan y gofalwr yn ystod yr asesiad.**
 - **Yr hyn y gall y gofalwr ei ddisgwyl gan yr awdurdod lleol.**
- **Esboniad clir o'r gwahanol orchmynion cyfreithiol** sydd ar gael i ofalwyr sy'n berthnasau a chrynodeb o ganlyniadau asesu posibl a sut y gallai'r canlyniadau hyn effeithio ar gynllun gofal y plentyn.
- **Manylion cyswllt ar gyfer:**
 - Timau ac ymarferwyr perthnasol
 - Sefydliadau trydydd sector lleol a chenedlaethol sy'n darparu cefnogaeth
- Sut i gael mynediad at **gyngor a gwybodaeth cyfreithiol** a budd-daliadau lles am gefnogaeth neu gyllid awdurdod lleol ar gyfer y rhain
- Esboniad mewn iaith glir o **gyfrinachedd, rhannu data, ac ystyr statws parti** mewn achosion gofal. Rhaid i hyn egluro'n union beth fydd yn digwydd i wybodaeth sensitif y gofalwr, gan gynnwys asesiadau iechyd ac ariannol i sicrhau caniatâd gwybodus.
- **Rôl a chyfrifoldebau** gofalwr maeth ac, os yw'n berthnasol, gwarcheidwad arbennig, gan gynnwys cysylltiadau cyhoeddus, gwneud penderfyniadau, awdurdod dirprwyedig, gofalu mwy diogel neu ofal amddiffynnol, diogelu, cytundeb gofal maeth a chytundeb lleoli.
- Effaith **canlyniadau asesiadau** ar berthynas y gofalwr â'r plentyn a deinameg teuluol ehangach gan gynnwys rheoli cyswllt / cadw mewn cysylltiad.
- Deall effaith **colled, trawma a hanfodion damcaniaeth ymlyniad**: Effaith ar anghenion presennol a darpar anghenion y plentyn yn y dyfodol a chyflwyniad i dechnegau rianta therapiwtig i ddiwallu anghenion o'r fath.
- Cydnabod pwysigrwydd **gwaith taith bywyd** ac archwilio anghenion cymorth mewn perthynas â helpu plant i ddeall eu stori.
- Sut y bydd yr awdurdod lleol **yn cefnogi'r gofalwr drwy gydol yr asesiad**, gan gynnwys cefnogaeth emosiynol a chymorth ymarferol.
- Sut y gallai'r **asesiad deimlo'n** emosiynol, a pha opsiynau sydd gan y gofalwr i gael ei gefnogi drwy gydol y broses.

9.1.2 Cymorth yn ystod yr Asesiad

Rhaid cofio bob amser y gallai gofawyr perthnasau posibl fod yng nghanol argyfwng teuluol, a gallent fod yn profi teimladau o alar, colled, rhwymedigaeth, straen neu ofn ochr yn ochr â gofalu am y plant dan sylw o bosibl.

”

“Gall fod yn brofiad brawychus, unig, rhywun i ddod gyda ni, cael cwmni ffrind, teimlo'n fwy cyfforddus, dylen ni allu cael hyn”.

Gall yr amgylchiadau hyn ei gwneud hi'n anodd llunio syniadau a chofio gwybodaeth bwysig. Ni ddylai gofawyr maeth posibl sy'n bersonau cysylltiedig orfod wynebu proses asesu ar eu pen eu hunain a dylid gwneud pob ymdrech i sicrhau eu bod yn cael eu cefnogi'n briodol.

Gall hyn gynnwys cynnig y cyfle iddynt gael eu hebrwng gan ffrind neu aelod o'r teulu cefnogol yn ystod ymweliadau asesu lle bo'n briodol, neu eu cyfeirio at linellau cymorth a gwasanaethau cymorth y trydydd sector.

Gall hefyd fod o fudd i ofalwyr perthnasau posibl gael cefnogaeth gan gymheiriaid neu fentora gan ofalwyr maeth perthnasau cymeradwy eraill.

Dylid rhoi gwybodaeth i ofalwyr perthnasau posibl ynghylch sut i gael mynediad at gyngor cyfreithiol a budd-daliadau lles a gwybodaeth am gefnogaeth neu gyllid awdurdod lleol ar gyfer y rhain.

Cofiwch y gallent ddod yn ofalwyr maeth a bydd sut maen nhw'n teimlo yn ystod proses asesu yn gosod y sylfeini ar gyfer y berthynas barhaus â'r gwasanaeth maethu.

9.1.3 Cymorth i'r Broses Panel

Gall mynychu panel maethu deimlo'n frawychus i ddarpar ofalwyr maeth personau cysylltiedig, yn enwedig yn dilyn proses asesu ddwys. Mae'n bwysig bod gofawyr wedi paratoi'n dda, yn deall pwrpas y panel, ac yn gwybod beth i'w ddisgwyl. Dylai gweithwyr cymdeithasol sy'n asesu ddarparu gwybodaeth glir, ateb cwestiynau, a chynnig sicrwydd, tra hefyd yn cefnogi gofawyr i fyfyrir ar eu profiad o asesu.

Lle bo'n briodol, dylid cynnig cyfle i ofalwyr ddod â chefnogwr gyda nhw a thrafod unrhyw anghenion penodol a allai effeithio ar eu cyfranogiad. Gall cefnogi gofawyr yn y ffordd hon hyrwyddo ymdeimlad o urddas, parch a chynhwysiant, gan helpu i feithrin hyder ac ymddiriedaeth yn y broses maethu.

9.1.4 Ystyried a Chefnogi Rhieni mewn Asesiadau Gofal Perthnasau

Mae trefniadau gofal gan berthnasau yn anochel yn cynnwys dynameg teuluol ehangach a all fod yn gymhleth yn emosiynol, yn enwedig i rieni y mae eu plant yn cael eu gofalu amdanynt gan berthnasau. O ddechrau'r asesiad, mae'n hanfodol cydnabod ac ymateb yn sensitif i anghenion a phrofiadau rhieni, y gall llawer ohonynt fod â'u hanesion eu hunain o drawma, colled, a pherthnasoedd teuluol toredig.

Ni ddylid ystyried cefnogaeth i rieni fel rhywbeth ar wahân i asesiad gofawyr sy'n berthnasau — mae'n hanfodol i hyrwyddo sefydlogrwydd lleoliad, cyswllt diogel, a lles hirdymor i'r plentyn.

Deall Dynameg Teuluol

Lle mae rhiant wedi profi niwed, esgeulustod neu drawma yn eu magwraeth eu hunain, gall fod yn boenus ac yn ddryslyd iawn gweld eu plentyn wedi'i leoli gyda'r union aelodau o'r teulu y maent yn teimlo eu bod wedi cyfrannu at y profiad hwnnw. Rhaid i ymarferwyr gymryd amser i archwilio'r deinameg hyn gyda thrugaredd a heb farn. Efallai y bydd angen help ar rieni i ddeall sut a pham y gellir ystyried bod perthynas bellach yn gallu darparu gofal diogel a sicr - cefnogaeth a all fod yn hanfodol wrth osgoi gwrthdaro a galluogi perthynas gadarnhaol, barhaus â'r gofawr a'r plentyn.

Pwysigrwydd Cynhwysiant a Chyfathrebu

Mae rhieni'n aml yn disgrifio teimlo eu bod wedi'u heithrio, wedi'u hynysu, neu heb gefnogaeth yn ystod y broses asesu — yn enwedig lle nad oes cyfathrebu cyfyngedig neu ddim cyfathrebu o gwbl â'r aelod o'r teulu sy'n cael ei asesu. Rhannodd un rhiant a gefnogwyd gan brosiect Reflect Barnardo yng Nghymru:

”

“Doedd dim cyfathrebu rhwng fy nheulu oedd yn cael eu hasesu a minnau fel y rhiant geni. Roeddwn i'n teimlo ei fod yn brofiad ofnadwy. Yr unig beth a'm cefnogodd oedd Barnardo's Reflect.”

Gall cyfathrebu gwael arwain at rwygiadau hirdymor o fewn y teulu, gan gymhlethu trefniadau cyswllt a lleihau sefydlogrwydd i'r plentyn. Dylai ymarferwyr ystyried ffyrdd o gynnal cyfathrebu priodol a chynnwys rhieni mewn cynllunio, yn enwedig o ran cyswllt a pherthnasoedd yn y dyfodol.

Heriau Cyffredin i Rieni mewn Gofal Perthnasau

[Mae ymchwil gan y sefydliad Pause](#) yn tynnu sylw at sawl her y gall rhieni geni eu hwynebu pan fydd eu plant yn cael eu lleoli gydag aelodau o'r teulu:

1. Trawma Heb ei Ddatrys a Straen Perthynas

Gall rhieni deimlo'n brifo neu'n flin os yw plant yn cael eu lleoli gyda'r un perthnasau nad oeddent yn gallu gofalu amdanynt yn ddiogel. Gall hyn godi cwestiynau ynghylch tegwch a thanseilio ymddiriedaeth mewn gwasanaethau.

2. Colled Dwbl

Gall colli plentyn i ofal perthynas hefyd olygu colli perthnasoedd ag aelodau'r teulu, gan arwain at ynysu, galar, a chwalfa mewn rhwydweithiau cymorth.

3. Cam-drin Domestig

Mae rhai rhieni'n parhau mewn perthnasoedd anniogel oherwydd ofnau y gallai gadael effeithio ar eu gallu i gynnal cysylltiad â phlant sydd wedi'u lleoli gyda theulu eu partner.

4. Diffyg Gwybodaeth neu Lais yn y Broses

Gall rhieni deimlo eu bod yn cael eu brysio i enwebu perthnasau ar gyfer asesiad neu'n aneglur ynglŷn â beth mae gwarcheidiaeth arbennig yn ei olygu. Gall hyn arwain at edifeirwch neu wrthdaro yn ddiweddarach.

5. Rhwystrau Ariannol i Gyswllt

Pan fydd plant yn cael eu lleoli ar bellter, gall costau teithio a chyswllt dan oruchwyliaeth fod yn rhwystredig i rieni, yn enwedig lle nad oes cymorth ariannol ar gael i gynnal cyswllt.

Yr Hyn y Dylai Ymarferwyr Ei Ystyried:

• Lens i'r Teulu Cyfan

Ystyriwch anghenion emosiynol y rhiant ochr yn ochr â rhai'r gofalwr sy'n berthynas a'r plentyn. Gall ansawdd perthnasoedd teuluol gael effaith uniongyrchol ar sefydlogrwydd lleoliad a phrofiad y plentyn o ofal.

• Cyfathrebu Cynnar a Chlir

Sicrhau bod rhieni'n deall y broses asesu a'u hawliau. Lle bo'n briodol, cefnogi cyfathrebu diogel a hwylus rhwng rhieni a'r aelod o'r teulu sy'n cael ei asesu.

• Cymorth Arbenigol

Lle bo modd, cyfeiriwch rieni at wasanaethau fel Barnardo's Reflect neu gymorth therapiwtig neu eiriolaeth arall. Gall cymorth arbenigol helpu rhieni i brosesu colled, ailadeiladu perthnasoedd, a pharhau i fod yn rhan o fywyd eu plentyn.

• Cynllunio Cyswllt

Dechreuwch gynllunio cyswllt yn gynnar. Dylai aseswyr ystyried nid yn unig pa gyswllt sy'n bosibl nawr, ond sut y gellid ei gynnal neu ei ddatblygu dros amser. Dylid archwilio rhwystrau fel cost, cludiant, neu berthnasoedd dan straen yn agored.

• Sensitifrwydd a Pharch

Mae iaith yn bwysig. Cyfeiriwch at rieni ac aelodau'r teulu yn barchus a heb gymryd yn ganiataol. Cydnabyddwch y cryfder sydd ei angen ar deuluoedd i lywio'r amgylchiadau hyn ac ymdrechwch i gadw rhwydwaith teulu cyfan y plentyn mewn golwg.

9.1.5 Nodi Anghenion Dysgu, Datblygu a Chymorth

Dylai asesu anghenion cymorth fod yn rhan annatod o bob asesiad perthynas. Ar hyn o bryd nid yw'n arfer cyffredin ledled Cymru i ofalwyr maeth, boed yn bobl gysylltiedig neu'n brif ffrwd, gael cynllun cymorth penodol; yn fwy cyffredin, caiff eu hanghenion cymorth eu nodi o fewn cynllun dysgu a datblygu neu eu nodi mewn gwaith papur asesu neu adolygiad blynyddol a'u dilyn drwodd mewn sesiynau goruchwyllo.

Fodd bynnag, cydnabyddir bod gan lawer o ofalwyr sy'n berthnasau anghenion cymorth y mae angen mynd i'r afael â nhw'n benodol, yn enwedig lle mae'r anghenion hyn yn rhan annatod o argymhellion addasrwydd ac i gydnabod y gyfraith achosion (Knowsley MBC v X ac Ors [2018] EWFC 42, gweler adran 8 am fwy o fanylion). Mae cynllun cymorth clir ac unigryw yn sicrhau bod gan ofalwyr sy'n berthnasau, y panel a'r DM ddealltwriaeth glir o sut y bydd unrhyw wendidau a nodwyd yn cael eu lliniaru a sut y bydd anghenion cymorth yn cael eu diwallu.

Byddai gwasanaethau maethu yn elwa o sicrhau bod eu fframwaith asesu ar gyfer gofalwyr sy'n berthnasau yn nodi anghenion cymorth.

Mae Asesiad Gofal Perthnasau Coram BAAF (Ffurflen K) yn sicrhau bod anghenion cymorth yn rhan annatod o'r asesiad, a fyddai'n cael ei ystyried yn anghyflawn heb gynllun cymorth.

Mae Cynllun Cymorth Gofalwyr Perthnasau AFKA Cymru ar gael am ddim i'w ddefnyddio neu ei addasu gan wasanaethau maethu.

Dylai unrhyw gynllun cymorth neu gynllun gweithredu sy'n nodi sut y bydd anghenion cymorth yn cael eu diwallu gael ei ddatblygu ar y cyd rhwng y gofalwr perthnasau, y gwasanaeth maethu, gweithiwr cymdeithasol y plentyn, a lle bo'n briodol, y plentyn. Dylid nodi'n glir yr holl gyfranwyr a llofnodi cytundebau ar gyfer darparu cymorth.

Pan fydd gweithwyr cymdeithasol annibynnol neu sesiynol yn cynnal yr asesiad perthnasau, mae cynllunio cymorth cydweithredol yn sicrhau bod disgwyliadau'n realistig ac yn gyflawnadwy.

Dylai unrhyw feysydd dysgu a datblygu a nodwyd gael eu hadlewyrchu yng Nghynllun Dysgu a Datblygu Ôl-Gymeradwyo'r NFF gan sicrhau bod hyn yn gweithio ar y cyd ag unrhyw gynllun cymorth neu weithredu a nodwyd.

Mynd i'r Afael â Phryderon ynghylch Goblygiadau Adnoddau

Efallai y bydd gan awdurdodau lleol bryderon y gallai cyflwyno cynllunio cymorth penodol ar gyfer gofalwyr sy'n berthnasau arwain at fwy o alw am adnoddau. Fodd bynnag, nid dyma'r bwriad—ac ni ddylai fod y canlyniad. Nid yw cynllun cymorth wedi'i deilwra yn ymwneud â chreu hawl ychwanegol ond yn ymwneud â sicrhau bod anghenion unigryw teuluoedd sy'n berthnasau yn cael eu cydnabod, eu hystyried yn feddylgar, a'u cynllunio ar eu cyfer.

Mae cynllunio cymorth penodol yn galluogi aseswyr a gofalwyr i gydweithio i ddeall beth all fod yn y dyfodol, nodi'r cymorth sydd ar gael o fewn rhwydwaith y gofalwr ei hun, rhagweld heriau posibl, ac egluro pa lefel o gymorth gan yr awdurdod lleol y gellir ei ddisgwyl yn rhesymol. Mae'r tryloywder hwn yn helpu gofalwyr sy'n berthnasau i deimlo'n barod, yn werthfawr, ac yn hyderus yn eu rôl—gan gyfrannu'n uniongyrchol at sefydlogrwydd lleoliadau a lles plant.

Plant sy'n cael eu lleoli gyda gofalwyr maeth personau cysylltiedig yw plant sy'n derbyn gofal, ac felly, rhaid iddynt gael cynllun gofal a chymorth Rhan 6 cadarn sy'n adlewyrchu eu hanghenion. Dylai gofalwyr maeth personau cysylltiedig gael eu cefnogi ar sail gyfartal â gofalwyr prif ffrwd gan y gwasanaeth maethu. Lle nodir anghenion na ellir eu diwallu trwy strwythurau presennol, dylid cofnodi'r rhain a'u hystyried trwy brosesau gwneud penderfyniadau'r awdurdod lleol i benderfynu a yw cymorth ychwanegol yn rhesymol ac yn gyfreithlon.

Yn bwysig, mae cynllunio cymorth yn galluogi gofалwyr ac awdurdodau lleol i nodi a mynd i'r afael ag anghenion heb eu diwallu'n gynnar - gan leihau'r risg o leoliadau'n chwalu. Yn aml, mae ymarferwyr yn disgrifio sefyllfaoedd lle mae plant, ar ôl symud sawl gwaith mewn gofal prif ffrwd, yn cael eu lleoli yn y pen draw gyda gofалwr perthynas a gafodd ei anwybyddu ar y dechrau. Mae dull rhagweithiol, sy'n seiliedig ar gryfderau, o gynllunio cymorth yn helpu i osgoi senarios o'r fath ac yn cynnig llwybr mwy sefydlog, sy'n canolbwyntio ar y plentyn o'r cychwyn cyntaf.

Anghenion Cyfredol a Phosibl yn y Dyfodol

Dylai cynlluniau cymorth fynd i'r afael ag anghenion uniongyrchol a disgwyliedig, yn enwedig y rhai sy'n gysylltiedig â phrofiadau'r plentyn o drawma, colled, galar neu wahanu.

Rhaid i gynlluniau ystyried sut y gall amgylchiadau'r gofалwr ac anghenion y plentyn esblygu wrth i'r plentyn dyfu, yn enwedig yn ystod cyfnodau o newid allweddol fel dechrau yn yr ysgol uwchradd, llencyndod, arholiadau, a'r symudiad tuag at annibyniaeth.

Gall llencyndod gyflwyno heriau i bob teulu ac mae'n gyfnod o risg uwch o ansefydlogrwydd lleoliadau. Dylai cefnogaeth barhaus i ddatblygu'r sgiliau a'r rhinweddau sydd eu hangen i ofalu am bobl ifanc fod ar gael ledled lleiafrif y plentyn.

Sefydlogrwydd Lleoliad

Dylai hyrwyddo sefydlogrwydd lleoliadau fod yn ffocws craidd cymorth i ofалwyr maeth pobl gysylltiedig.

Mae'r Canllaw Arfer Da: Gwella Sefydlogrwydd Lleoliadau ar gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal mewn Lleoliadau Maeth (AFKA Cymru a Llywodraeth Cymru) yn darparu fframwaith ymarferol ar gyfer gwasanaethau maethu i gynllunio cefnogaeth ac ymyriadau wedi'u targedu. Mae [Cynllun Cymorth Gofалwyr Perthnasau AFKA Cymru](#) yn ategu'r canllaw hwn trwy fynd i'r afael â'r ffactorau sefydlogrwydd allweddol.

Mae penodau 5 a 6 yn arbennig o berthnasol i ofal maeth pobl gysylltiedig, gan dynnu sylw at bwysigrwydd:

- Hyrwyddo lles plant a gofалwyr fel ei gilydd
- Cefnogi gwaith taith bywyd effeithiol
- Adeiladu a chynnal perthnasoedd cadarnhaol
- Gwrando ar ddymuniadau a theimladau'r plentyn
- Cynnig seibiant neu seibiannau naturiol
- Cryfhau rhwydweithiau cymorth
- Darparu goruchwyliaeth a dysgu myfyriol

Cynlluniau Addysg, Cyflogaeth a Gyrfa

Mae maethu'n dod â lefel o ansicrwydd. Gall cynlluniau ar gyfer plant newid, ni ellir gwarantu incwm o faethu bob amser, ac adolygir addasrwydd parhaus gofалwr maeth yn flynyddol.

Rhaid i ofалwyr maeth cysylltiedig gael dealltwriaeth glir o natur maethu cyn gwneud newidiadau sylweddol i'w cynlluniau addysg neu gyflogaeth.

Lle mae gofалwr yn dymuno aros mewn gwaith neu addysg, dylai gwasanaethau maethu archwilio a yw hyn yn gydnaws â'r rôl maethu. Mae hyn yn cynnwys nodi unrhyw anghenion cymorth ychwanegol a chadarnhau a ellir diwallu'r rhain.

Dylid hysbysu gofалwyr sy'n cael eu cyflogi am eu hawliau yn y gweithle, gan gynnwys:

- Yr hawl i ofyn am weithio hyblyg – Gall gweithwyr sydd â 26 wythnos o wasanaeth parhaus ofyn am newidiadau i oriau, amseriad neu leoliad gwaith. [Gweithio hyblyg: Trosolwg - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#).
- Amser i ffwrdd i ddibynnyddion – Mae gan bob gweithiwr hawl i absenoldeb brys di-dâl i ymateb i sefyllfaoedd annisgwyl sy'n cynnwys plentyn neu ddibynnydd. Amser i ffwrdd i deulu a dibynnyddion [Amser i ffwrdd i deulu a dibynnyddion: Eich hawliau - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#).

Gall rhai gofawyr maeth cysylltiedig barhau mewn cyflogaeth neu addysg ochr yn ochr â'u rôl maethu. Gall eraill oedi neu addasu cynlluniau i ymgymryd â'r rôl, gyda'r bwriad o ddychwelyd i'r gwaith neu astudio yn ddiweddarach. Gall rhai fynd ymlaen i wneud cais fel gofawyr maeth prif ffrwd yn y dyfodol.

Dylai gwasanaethau maethu sicrhau bod gan ofawyr maeth cysylltiedig fynediad at yr un cyfleoedd i wella gyrfa â gofawyr prif ffrwd, gan gynnwys cefnogaeth i gwblhau'r [fframwaith Sefydlu ar gyfer iechyd a gofal cymdeithasol](#) | [Gofal Cymdeithasol Cymru](#) neu ddysgu achrededig arall.

Ymwybyddiaeth o Ffactorau Eraill

Dylid asesu anghenion cymorth yn gyfannol, gydag ymarferwyr yn parhau i fod yn chwifrydig ac yn sensitif i unrhyw rolau gofalu eraill y gallai gofalwr perthynas presennol neu ddarpar ofalwr perthynas eu dal.

Mae hyn yn cynnwys gofal **di-dâl i oedolion eraill o fewn rhwydwaith y teulu**. Lle mae'r oedolyn sy'n cael gofal hefyd yn rhiant i'r plentyn, rhaid ystyried yn ofalus effaith y trefniant maethu arfaethedig ar eu gofal.

Os caiff gofalwr perthynas ei nodi fel gofalwr di-dâl, dylid ei gyfeirio at wasanaeth gofawyr yr awdurdod lleol i gael gwybodaeth, cyngor a chymorth. Mae hyn yn galluogi mynediad uniongyrchol at grwpiau cymorth perthnasol, cyngor ar fudd-daliadau, a gwybodaeth am Lwfans Gofalwr a hawliadau eraill, a gall arwain at gynnig neu gais am asesiad gofalwr.

Mae llawer o ofawyr sy'n berthnasau yn **wynebu pwysau ariannol**, gan ymdopi'n aml ar incwm cyfyngedig. Dylai gwasanaethau maethu sicrhau bod gofawyr sy'n berthnasau presennol a darpar ofalwr sy'n berthnasau yn cael eu cyfeirio at gyngor ac arweiniad priodol i helpu i wneud y mwyaf o'u hincwm a chael mynediad at yr holl gymorth ariannol perthnasol, gan gynnwys budd-daliadau a hawliadau.

Cyfrinachedd

Gall cynllun cymorth neu gynllun gweithredu gynnwys gwybodaeth sensitif neu gyfrinachol, a dylid cyflawni pob dyletswydd gyfreithiol a moesegol cyn rhannu unrhyw gynllun, gan gynnwys ceisio caniatâd y gofalwr sy'n berthynas. Os oes angen, dylai'r cynllun gyfeirio at yr adroddiad asesu yn hytrach na dyblygu manylion sensitif.

9.2 Ôl-Gymeradwyo: Dysgu a Datblygu Parhaus

Dylai dysgu a datblygu fod yn broses barhaus sy'n cefnogi gofawyr maeth sy'n berthynas i ennill y wybodaeth a'r sgiliau sydd eu hangen i ddiwallu anghenion presennol a dyfodol y plentyn. Mae dysgu ar ôl cymeradwyo fwyaf effeithiol pan fydd wedi'i seilio ar werthoedd cydweithio, empathi a thryloywder, a phan fydd yn cydnabod y daith unigryw y mae pob gofalwr sy'n berthynas wedi'i chymryd.

I ofalwr maeth prif ffrwd, mae'r penderfyniad i faethu fel arfer yn rhagweithiol—maent yn aml yn mynychu sesiynau gwybodaeth, yn cynnal ymchwil, ac yn paratoi ar gyfer gofynion y rôl cyn gwneud cais ffurfiol. Mae eu hunaniaeth fel gofalwr maeth fel arfer wedi'i hen sefydlu erbyn iddynt ddechrau gofalu am blant, ac mae dysgu a datblygu yn cael ei ystyried yn rhan naturiol a disgwyliedig o'r rôl.

Mewn cyferbyniad, nid yw gofawyr maeth cysylltiedig fel arfer yn bwriadu dod yn ofalwr maeth. Yn aml, mae eu rôl yn deillio o sefyllfa deuluol frys, ac mae eu cymhelliant fel arfer wedi'i wreiddio mewn perthynas sy'n bodoli eisoes â'r plentyn. O ganlyniad, efallai eu bod yn jyglo cyfrifoldebau eraill—megis gwaith, rhianta, neu ofalu am eraill—nad ydynt yn cyd-fynd yn hawdd â'r disgwyliadau a roddir ar ofalwr maeth. Efallai na fydd y teitl 'gofalwr maeth' yn atseinio â'u hunaniaeth yn yr un ffordd, a gall gofynion hyfforddi ffurfiol deimlo'n ddatgysylltiedig â'u prif ffocws: gofalu am eu plentyn penodol.

Gall y gwahaniaethau hyn arwain at anghydweddiad rhwng disgwyliadau gwasanaeth maethu a gallu neu gymhelliant y gofalwr maeth cysylltiedig i gymryd rhan mewn hyfforddiant ffurfiol. I bontio'r bwch hwn, dylai dysgu a datblygu fod wedi'u teilwra, yn bwrpasol, ac wedi'u gwreiddio yng nghyd-destun anghenion y plentyn ac amgylchiadau'r gofalwr maeth cysylltiedig.

Mae [FfMC](#) Fframwaith Dysgu a Datblygu Ôl-Gymeradwyo'r Gronfa Genedlaethol ar gyfer Gofalwyr Maeth yng Nghymru yn darparu sylfaen ar gyfer y dull hwn. Mae'n nodi'r gwerthoedd craidd canlynol ar gyfer gwasanaethau maethu y mae'n rhaid iddynt sicrhau bod eu cyfleoedd dysgu ar gyfer gofalwyr maeth yn:

- Cyffrous ac ysgogol
- Hygyrch i bob dysgwr gan ddefnyddio cyfleoedd dysgu ffurfiol, hunan-dywys a chymysg
- Wedi'i gyflwyno mewn ffordd sy'n ystyried anghenion corfforol, iaith, daearyddiaeth, patrymau gwaith, gofal plant ac ati.
- Wedi'i gyflwyno o fewn fframwaith o gyfleoedd cyfartal ac arfer gwrth-wahaniaethol
- Cynnwys cyfleoedd i hyfforddi ochr yn ochr â gweithwyr proffesiynol eraill fel eu bod yn rhan o'r tîm o amgylch y plentyn

Mae'r fframwaith hefyd yn pwysleisio mater allweddol arweiniol:

”

“Sut wnaeth y gweithgaredd dysgu neu ddatblygu gyfrannu at eich gallu i ddiwallu anghenion a gwella canlyniadau'r plentyn yn eich gofal?”

Mae'r dull hwn sy'n canolbwyntio ar y plentyn yn caniatáu i wasanaethau maethu deilwra dysgu a datblygiad i anghenion y gofalwr a'r plentyn, ac i ymateb i unrhyw rwystrau y mae gofalwyr sy'n berthnasau yn eu hwynebu wrth fynychu hyfforddiant ffurfiol.

Er efallai na fydd yn ymarferol dylunio llwybrau dysgu cwbl bwrpasol ar gyfer pob gofalwr sy'n berthynas, dylai gwasanaethau archwilio dulliau creadigol a hyblyg. Gallai hyn gynnwys cydnabod dysgu sy'n digwydd trwy oruchwyliaeth, sgysiau anffurfiol gyda gweithwyr proffesiynol, cefnogaeth gan gymheiriaid, neu fyfyrion ar brofiadau gofal o ddydd i ddydd.

Mae'n annhebygol y bydd gofynion anhyblyg—megis isafswm oriau o hyfforddiant ffurfiol—yn adlewyrchu'r dysgu gwirioneddol sy'n digwydd nac yn mynd i'r afael â'r cwestiwn allweddol o wella canlyniadau i'r plentyn.

Yn hytrach, dylai'r ffocws fod ar sut mae'r gofalwr sy'n berthynas yn datblygu ei ddealltwriaeth a'i ymarfer mewn ymateb i anghenion y plentyn. Mae hyn yn cynnwys cydnabod y datblygiad sydd wedi digwydd yn y gwaith emosiynol a pherthynasol sy'n gysylltiedig â rheoli ffiniau a rolau newydd o fewn system y teulu.

Efallai y bydd angen cymorth ychwanegol ar ofalwyr maeth cysylltiedig i ddeall disgwyliadau rôl maethu yn ystod eu blwyddyn gyntaf o faethu. Yn enwedig lle digwyddodd eu taith asesu yn ystod argyfwng teuluol, fel sy'n aml yn digwydd, neu lle'r oedd yn gyflym oherwydd amserlenni'r llys - gall y ddau amgylchiad ei gwneud hi'n anoddach deall a chofio gwybodaeth fanwl ynghylch rôl a disgwyliadau.

Dylid adlewyrchu unrhyw feysydd a nodwyd ar gyfer datblygiad yn y Cynllun Dysgu a Datblygu Ôl-Gymeradwyo gan sicrhau bod hyn yn gweithio ochr yn ochr ag unrhyw gynllun cymorth neu weithredu a nodwyd yn ystod yr asesiad neu'r adolygiad blynyddol.

Dylai dysgu a datblygu fod yn gysylltiedig bob amser â nodau ehangach Cynllun Gofal a Chymorth Rhan 6 y Plentyn ac egwyddorion Siarter Rhianta Corfforaethol, gan sicrhau bod plant yn tyfu i fyny mewn cartrefi sefydlog a maethlon sy'n diwallu eu hanghenion.

Ystyriaethau Arfer Da: Dysgu a Datblygu Ôl-Gymeradwyo

Egwyddorion Craidd

- Dylai cyfleoedd dysgu a datblygu fod yn **hygyrch, yn berthnasol ac yn seiliedig ar gryfderau**, gan **hyrwyddo hunaniaeth** gadarnhaol a chydabod **profiad bywyd a sgiliau presennol** gofalmwr maeth pobl gysylltiedig.
- Dylid llunio cyfranogiad mewn cyfleoedd dysgu fel rhywbeth **cefnogol a grymuso**, gyda nodau ac amcanion clir, nid fel rhywbeth gwerthusol na chywrol.
- Defnyddiwch iaith nad **yw'n fygythiol** ac sy'n **canolbwyntio ar gryfderau** – ystyriwch ddewisiadau eraill yn lle'r gair 'hyfforddiant' fel 'sesiwn ddysgu', 'gweithdy cymorth' neu 'datblygiad cyfoedion'.
- Cydnabod rhwystrau fel amser, ymrwymadau gofalu, neu deithio, a chynnig **fformatau hyblyg**, gan gynnwys **dysgu ar-lein neu gyfunol**.

Integreiddio Cynhwysol a Sensitif

- Dylid cynnwys gofalmwr maeth pobl gysylltiedig yn y **gymuned maethu**, tra bod eu hanghenion a'u profiadau unigryw yn cael eu cydnabod a'u parchu.
- **Gall hyfforddiant ar y cyd â gofalmwr maeth prif ffrwd fod o fudd** pan gaiff ei reoli'n feddylgar. Mae gan y ddau grŵp wybodaeth a phrofiad a all fod yn gefnogol i'w gilydd, e.e. deall perthnasoedd teuluol, cael mynediad at adnoddau a chefnogaeth.
- Mae **profiadau cadarnhaol** yn digwydd pan fydd gofalmwr maeth pobl gysylltiedig yn teimlo eu bod yn cael eu derbyn a'u cefnogi mewn grwpiau cymysg.
- Mae **heriau'n** codi pan fydd gofalmwr maeth sy'n bobl gysylltiedig yn teimlo eu bod yn cael eu barnu neu eu llethu oherwydd eu rôl fel aelodau o'r teulu.

I gefnogi amgylcheddau dysgu cynhwysol:

- Darparu **cyfeiriadedd a chroeso** clir mewn digwyddiadau hyfforddi cymysg a pharatoi gofalmwr maeth prif ffrwd drwy godi ymwybyddiaeth o rôl maethu'r personau cysylltiedig.
- Lle bo modd, mae **unigolion cysylltiedig â thîm yn maethu gofalmwr gyda'i gilydd** o fewn sesiynau cymysg i gefnogi cysylltiad â chyfoedion.

Anghenion Dysgu Penodol i Berthynas

- Mae rhai cyfleoedd dysgu orau i'w cyflwyno i **ofalmwr maeth sy'n bobl gysylltiedig yn unig**. Yn enwedig lle mae'r ffocws ar **ddeinameg unigryw gofal gan berthnasau**, fel **rheoli cyswllt teuluol** neu **ymgymryd â gwaith taith bywyd** o fewn rhwydwaith teuluol presennol.
- Mae rhai awdurdodau lleol a sefydliadau trydydd sector yn cynnig cyfleoedd dysgu **pwrpasol ar gyfer gofalmwr sy'n berthnasau**, a gyflwynir weithiau ochr yn ochr â **gwarcheidwaid arbennig**. Lle mae hyfforddiant yn cael ei rannu, dylai gynnwys **canllawiau clir ar y gwahaniaethau mewn statws cyfreithiol, gwneud penderfyniadau, a chyfrifoldeb rhieni**.

Dulliau Rhanbarthol a Chyfunol

- Mae'r **manteision** yn cynnwys gwell argaeledd, gwell gwerth, ac arbenigedd a rennir.
- Mae **ystyriaethau'n** cynnwys amser teithio a llai o gyfleoedd i feithrin cefnogaeth gan gymheiriaid lleol.

9.3 Ôl-Gymeradwyo: Cymorth

Mae gofalwyr maeth cysylltiedig—boed yn neiniau a theidiau, brodyr a chwiorydd, modrybedd, ewythrod, cefndryd, neu ffrindiau teulu—angen cefnogaeth ystyrlon a pharhaus sy'n adlewyrchu cymhlethdod eu rôl a'u safle unigryw o fewn rhwydwaith y teulu.

Dylai cefnogaeth fod yn gynhwysol, gan gydnabod oedran, cefndir a chyfnod bywyd amrywiol gofalwyr maeth cysylltiedig a chael ei darparu ar sail gyfartal i ofalwyr maeth prif ffrwd.

Dylid rhoi gwybodaeth i ofalwyr maeth cysylltiedig am yr ystod lawn o wasanaethau cymorth y gall y gwasanaeth maethu a'r awdurdod lleol gael mynediad atynt / eu darparu.

Rhaid ymdrin â photensial wrth bontio rhwng asesu a goruchwyllo gweithwyr cymdeithasol, yn enwedig pan fydd asesiadau wedi'u cwblhau o fewn amserlenni tynn.

Mae llawer o ofalwyr maeth cysylltiedig wedi cael ychydig o amser i ddeall y system maethu, a gall mynd i mewn i oruchwyliaeth heb ddealltwriaeth glir o'u rôl arwain at ddryswch neu ddiffyg ymddiriedaeth.

O fewn y tri mis cyntaf ar ôl cael cymeradwyaeth, dylai gweithwyr goruchwyllo flaenoriaethu meithrin perthynas o ymddiriedaeth trwy gydweithio, empathi a thryloywder—gan ganolbwyntio nid yn unig ar yr hyn a rennir, ond sut.

Aelodaeth Rhwydwaith Maethu

Mae pob un o'r 22 Awdurdod Lleol yng Nghymru yn aelodau o'r Rhwydwaith Maethu ac mae aelodaeth gofalwyr maeth o'r Rhwydwaith Maethu yn rhan o ymrwymiad cenedlaethol Maethu Cymru i gynnig cyson i ofalwyr maeth ledled Cymru.

Dylai pob gofalwr maeth cysylltiedig fod yn ymwybodol o'r **manteision aelodaeth** sydd ar gael iddynt drwy'r Rhwydwaith Maethu gan gynnwys mynediad at y **llinellau cymorth cyfreithiol a straen a Llinell Maethu Cymru**. Mae'r Rhwydwaith Maethu hefyd yn darparu gweminarau i ofalwyr maeth ar amrywiaeth o bynciau sy'n berthnasol i ofalwyr maeth cymeradwy gan gynnwys treth a morgeisi.

Cymorth Emosiynol a Seicolegol

Gall gofalu am blentyn yn dilyn chwalfa deuluol, trawma neu argyfwng roi straen emosiynol sylweddol ar ofalwyr maeth cysylltiedig — yn enwedig lle mae'r gofalwr yn galaru, neu'n rheoli perthnasoedd cymhleth â rhieni geni a'r teulu estynedig.

”

“Mae'r naill ochr neu'r llall i'r teulu ar wahanol adegau yn fy nghasáu, dyma'r unigrwydd mwyaf rydw i erioed wedi bod. Mae'r cyfan yn anhygoel o llawn straen”

Gall llawer o ofalwyr maeth cysylltiedig deimlo'n bryderus ynghylch gofyn am help, gan ofni y byddant yn cael eu barnu neu eu gweld fel rhai anaddas, yn enwedig os cafodd eu profiad asesu ei lunio gan ansicrwydd neu ofn.

Mae angen i weithwyr goruchwyllo ddealltwriaeth gref o bwysau penodol gofal gan berthnasau a dylent adeiladu arfer sy'n seiliedig ar berthnasoedd sy'n cydnabod ac yn lleihau ofn ac yn meithrin ymddiriedaeth.

Dylai goruchwyliaeth sy'n seiliedig ar drawma ddarparu cyfleoedd diogel a rheolaidd i fyfyrion ar effaith emosiynol y rôl, i ymdrechgu i greu amgylchedd lle gellir trafod heriau a nodi anghenion cymorth heb feio.

Dylai goruchwyliaeth hyrwyddo lles gofalwyr ac ystyried unrhyw angen am:

- Datblygu Cynllun Gweithredu Llesiant Gofalwyr Maeth
- **Mynediad at wasanaethau cwnsela neu therapiwtig** i ofalwyr
- **Cyngor arbenigol** a lle mae gofalwyr yn rheoli cyswllt heriol, gwrthdaro teuluol neu unrhyw **bwysau, bygythiad neu fwlio** gan unrhyw oedolion yn y rhwydwaith ehangach
- **Cymorth seicolegol neu gymorth arbenigol** arall i fynd i'r afael ag ymateb i ymddygiad heriol, cefnogi adferiad plentyn o brofiadau trawmatig neu fynd i'r afael â thrawma eilaidd, llosgi allan, gofal wedi'i rwystro, neu flinder tosturi.
- **Cyfryngu neu gefnogaeth perthynas** i hyrwyddo amser/cyswllt teuluol o ansawdd da sy'n blaenoriaethu anghenion y plentyn.
- **Cynhadledd Grŵp Teulu** i gynorthwyo gyda symud cefnogaeth ychwanegol gyda rhwydwaith y plentyn / hyrwyddo sefydlogrwydd lleoliad ac ati.

Mae dull tosturiol, gwybodus a rhagweithiol yn hanfodol i gynnal lleoliadau a diogelu lles y plentyn a'r gofalwr.

Cymorth Cyfoedion

Dylai grwpiau cymorth cyfoedion gynnig lle diogel, anffurfiol i ofalwyr maeth rannu profiadau a chael cymorth emosiynol ac ymarferol. Mae gofalwyr maeth cysylltiedig wedi adrodd am brofiadau cadarnhaol a negyddol wrth fynychu grwpiau cymorth ochr yn ochr â gofalwyr maeth prif ffrwd.

Mae'r pethau cadarnhaol yn cynnwys dysgu o brofiad eang gofalwyr prif ffrwd, yn enwedig o ran ymateb i ymddygiad plant, llywio systemau, a chael mynediad at adnoddau. Mae'r heriau'n cynnwys teimlo'n gamddeallus neu'n cael trafferth uniaethu, yn enwedig wrth geisio cefnogaeth ar sut mae maethu wedi ail-lunio dynameg teuluol bersonol.

“Dydw i erioed wedi cwrdd â rhywun roeddwn i'n teimlo y gallwn i uniaethu ag ef—mae deinameg fy nheulu wedi newid yn llwyr. Mae angen rhywun arna i y gallaf uniaethu ag ef”.

Mae gofalwyr sy'n berthnasau yn pwysleisio'n gyson werth cysylltu ag eraill mewn rolau tebyg, gan gynnwys gofalwyr maeth sy'n bobl gysylltiedig, gwarcheidwaid arbennig neu ofalwyr anffurfiol sy'n berthnasau.

“Pan ddes i o hyd i'm grŵp o'r diwedd, roeddwn i'n teimlo fel petawn i wedi cael fy neall. Roedd hynny'n helpu cymaint”.

Mae gofalwyr sy'n berthnasau yn pwysleisio'n gyson werth cysylltu ag eraill mewn rolau tebyg, gan gynnwys gofalwyr maeth sy'n bobl gysylltiedig, gwarcheidwaid arbennig neu ofalwyr anffurfiol sy'n berthnasau.

Cymorth Cyfoedion: Ystyriaethau Arfer Da

- Galluogi mynediad at grwpiau cymorth gofalwyr maeth prif ffrwd a grwpiau sy'n benodol i berthnasau neu bobl gysylltiedig yn unig.
- Cyfeirio at opsiynau cymorth cyfoedion a ddarperir gan sefydliadau trydydd sector fel The Fostering Network, Y Bont, a Kinship.
- Hyrwyddo manteision cefnogaeth gan gymheiriaid yn weithredol i ofalwyr a allai fod yn betrusgar, gan gynnwys cyfleoedd i glywed yn uniongyrchol gan ofalwyr maeth pobl gysylltiedig eraill.
- Cynigiwch gynlluniau mentora neu gyfeillio i helpu gofalwyr newydd i ymgysylltu â chymuned gefnogol.
- Galluogi gofalwyr i gael eu hebrwng gan ffrind neu weithiwr dibynadwy i leihau rhwystrau i gyfranogiad.

Hawliau Plant a Mynediad at Gymorth

Canfu ymchwil gyda gofalwyr maeth cysylltiedig yn Lloegr fod plant yn y trefniadau hyn weithiau'n anymwybodol bod ganddynt weithiwr cymdeithasol neu nad oeddent yn deall eu hawliau'n llawn—gan dynnu sylw at bwysigrwydd gwybodaeth hygyrch ac ymarferol. Mae grymuso gofalwyr gyda'r wybodaeth hon yn helpu i sicrhau bod hawliau plant yn cael eu cynnal.

Rhaid i ofalwyr maeth cysylltiedig ddeall hawliau'r plant y maent yn gofalu amdanynt, gan gynnwys:

- Yr hawl i eiriolaeth annibynnol
- Ymweliadau rheolaidd gyda'u gweithiwr cymdeithasol
- Mynediad at gymorth i aros mewn addysg
- Cyfranogiad mewn cynllunio, adolygiadau a gwneud penderfyniadau

Dylid darparu gwybodaeth am hawliau plant i'r gofalwr a'r plentyn (lle bo'n briodol i oedran a dealltwriaeth).

Yn aml, mae deunyddiau cyfredol yn cael eu hysgrifennu gyda phlant mewn gofal maeth prif ffrwd mewn golwg, a all eu gwneud yn llai perthnasol neu'n llai uniaethol i'r rhai sy'n byw gyda theulu neu ffrindiau. **Mae arfer da yn argymhell darparu fersiynau o'r canllawiau hyn sy'n adlewyrchu profiadau plant mewn gofal maeth personau cysylltiedig**—gan ddefnyddio tôn, iaith ac enghreifftiau priodol.

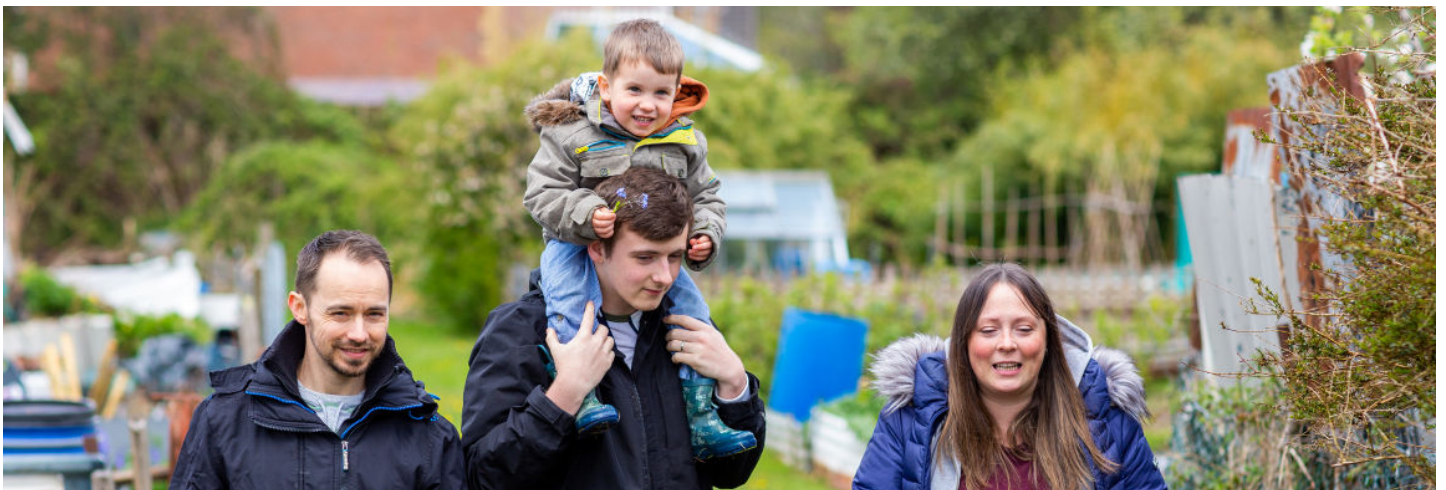
Dylai gofalwyr maeth sy'n bersonau cysylltiedig gael dealltwriaeth gynhwysfawr o Gynllun Gofal a Chymorth Rhan 6 y plentyn, sy'n cynnwys cynllun lleoli a'u rôl ynddo.

Hyrwyddo Cysondeb ac Arfer Da Ar draws Cymru

Mae ymyriadau a modelau ymarfer arloesol i gefnogi gofalwyr maeth a theuluoedd sy'n berthnasau yn cael eu datblygu a'u defnyddio ledled Cymru a'r DU yn ehangach. Er enghraifft:

- Mae gwasanaethau ledled Cymru wedi datblygu gwasanaethau gwybodaeth, cyngor, arweiniad a chymorth sydd wedi'u cynllunio'n benodol i fynd i'r afael ag anghenion plant cysylltiedig a'r plant yn eu gofal.
- Mae rhai awdurdodau lleol yng Nghymru yn darparu grwpiau cymorth cyfoedion a fforymau cyfranogiad yn benodol ar gyfer plant sy'n tyfu i fyny mewn teuluoedd perthynas.
- Mae rhai gwasanaethau yng Nghymru wedi mabwysiadu'r [Model Cysylltiadau Gydol Oes Cysylltiadau Gydol Oes - Grŵp Hawliau Teulu](#) i gefnogi plant mewn gofal a phlant sydd wedi profi gofal sydd â rhwydwaith cariadus cadarnhaol i ddibynnu arno.
- Rhaglen Maethu Llesiant Rhwydwaith Maethu; rhaglen Mockingbird a'r dull Step Up Step Down.
- Mae ymchwil sy'n dod i'r amlwg yn dangos canlyniadau addawol ar gyfer manteision gofalwyr maeth sy'n cymryd rhan mewn grwpiau myfyriol sy'n cael eu hwyluso gan staff cymorth hyfforddedig [Rhaglen Maethu Myfyriol \(RFP\)](#) | [Anna Freud](#)

Lle bynnag y bo modd, anogir gwasanaethau ledled Cymru i ddefnyddio fforymau ymarferwyr i rannu arfer da a datblygu cysondeb gwasanaeth ledled Cymru – gellir dod o hyd i fanylion yn adran 10.1.

9.4 Ar ôl Cymeradwyo: Adolygiad Blynyddol a Dychwelyd i'r Panel Maethu

Dylai gofalwyr maeth cysylltiedig fod yn barod yn ystod yr asesiad i ddeall rôl yr adolygiad blynyddol, gan gynnwys ei bwrpas wrth gydnabod eu cynnydd, nodi unrhyw anghenion cymorth parhaus, adolygu effeithiolrwydd cynlluniau dysgu a datblygu ac adolygu eu gallu parhaus i gefnogi'r plentyn i gyflawni eu canlyniadau a'u cynllun. Fel gyda phob gofalwr maeth, rhaid cwblhau adolygiad blynyddol o leiaf unwaith bob 12 mis, yn unol â gofynion rheoleiddio.

Mae llawer o offer adolygu blynyddol presennol wedi'u cynllunio gyda gofalwyr maeth prif ffrwd mewn golwg ac efallai nad ydynt yn adlewyrchu profiadau unigryw teuluoedd sy'n berthnasau. Mae arfer da yn awgrymu addasu dogfennaeth adolygu—yn enwedig offer adborth ar gyfer plant—i sicrhau eu bod yn berthnasol, yn hygyrch, ac yn barchus o gyddestun penodol gofal maeth pobl gysylltiedig.

Lle nodwyd gwendidau yn yr asesiad gwreiddiol, neu lle argymhellwyd bod y gofalwr yn anaddas i ddechrau a'i gymeradwyo'n ddiweddarach, dylid defnyddio goruchwyliaeth yn rhagweithiol i gefnogi dysgu myfyriol a deialog agored. Ni ddylai adolygiadau ddod yn ffynhonnell beirniadaeth na gwrthdaro annisgwyl.

Dylai gweithwyr cymdeithasol goruchwyllo ailedrych ar y cynllun cymorth yn rheolaidd yn ystod goruchwyliaeth i fonitro cynnydd, gyda ffocws clir ar unrhyw feysydd datblygu sydd eu hangen i ddiwallu anghenion y plentyn a chynnal sefydlogrwydd lleoliad.

Fel gyda'r cyflwyniad panel gwreiddiol, dylid ystyried unrhyw anghenion cymorth neu eiriolaeth wrth baratoi ar gyfer neu fynychu panel maethu ymlaen llaw. Dylid rhoi sylw arbennig i'r effaith bosibl ar ofalwyr sengl neu'r rhai a allai gael presenoldeb ar banel yn arbennig o heriol.

Lle bo'n berthnasol, dylid hysbysu gofalwyr maeth am eu hawl i gael mynediad at y Mecanwaith Adolygu Annibynnol (IRM), a sut i wneud hynny, gan gynnwys eu cyfeirio at dudalen we'r [IRM: Hafan | IRM Cymru](#)

9.5 Ystyried Gorchmynion Gwarcheidiaeth Arbennig

Pan fydd gofalwr perthynas wedi bod yn gofalu am blentyn am flwyddyn neu fwy (gall hyn gynnwys amser cyn dod yn ofalwr maeth i berson cysylltiedig) gallant wneud cais i ddod yn warcheidwad arbennig y plentyn. Mae Llywodraeth Cymru wedi ariannu canllawiau manwl i awdurdodau lleol a gofalwyr maeth i baratoi ar gyfer unrhyw drafodaeth am orchmynion gwarcheidiaeth arbennig. Gellir dod o hyd iddynt yma:

Ar gyfer ymarferwyr: [Canllaw i Drafod GGA](#)

Ar gyfer Gofalwyr Maeth: [Canllaw i Drafod GGA](#)

10.1 Fforymau a Grwpiau Ymarferwyr

Nid yw'r rhestr hon yn gynhwysfawr ac mae'n destun newid – os ydych chi'n ymwybodol o fforwm neu grŵp nad yw'n cael ei gynrychioli, rhwch wybod i info@afkacymru.org

Mae AFKA Cymru yn rhedeg y **Grwpiau Diddordeb Arbennig (GDAs)** canlynol gyda chyllid gan Lywodraeth Cymru sy'n adlewyrchu polisïau a chyfeiriad cenedlaethol allweddol.

- Gwarcheidwad Arbennig / Unigolion Cysylltiedig
- Rheolwyr Tîm Meithrin
- Penderfynwyr Asiantaeth / Penderfynwyr
- Swyddogion Adolygu Annibynnol
- Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion Panel Mabwysiadu a Maethu
- Cynghorwyr Meddygol Cymru
- Cyfreithiol Gofal Plant Cymru

Mae'r grwpiau hyn yn cefnogi arfer gorau drwy archwilio rolau a chyfrifoldebau gweithwyr proffesiynol a thimau wrth gyflawni canlyniadau gwell i blant. Maent yn cynnig lle i rannu arfer da, dysgu o wahanol ddulliau awdurdodau lleol, cael mynediad at gefnogaeth gan gymheiriaid a chlywed gan siaradwyr gwadd ar bynciau perthnasol. Am ragor o wybodaeth am fynychu neu gyfrannu, ewch i wefan [AFKA Cymru Grwpiau Diddordeb Arbennig - AFKA Cymru](#)

Mae'r **Rhwydwaith Maethu** yn darparu cyngor ymarfer proffesiynol a fforymau sector fel rhan o'u haelodaeth ar gyfer gwasanaethau maethu, gallwch ddod o hyd i fanylion ar eu gwefan: [Aelodaeth o'r Gwasanaeth Maethu | Y Rhwydwaith Maethu](#)

Mae Kinship yn darparu [Rhwydwaith Gweithwyr Proffesiynol](#) sy'n agored i ymarferwyr Cymru.

10.2 Fforymau a Grwpiau Plant

Nid yw'r rhestr hon yn gynhwysfawr ac mae'n destun newid – os ydych chi'n ymwybodol o fforwm neu grŵp nad yw'n cael ei gynrychioli, rhwch wybod i info@afkacymru.org

Mae awdurdodau lleol ledled Cymru yn darparu fforymau cyfranogiad i bobl ifanc yn eu hardaloedd. Dylai plant sy'n tyfu i fyny mewn gofal maeth personau cysylltiedig gael cyfle cyfartal i fynychu'r rhain fel eu cymheiriaid prif ffrwd.

[Mae Voices From Care Cymru](#) – Sefydliad Di-elw â Phrofiad o Ofal yn sefydliad cenedlaethol, annibynnol, Cymreig. Maent wedi ymrwymo i gynnal hawliau a lles plant a phobl ifanc sydd wedi bod mewn gofal ac yn darparu nifer o fforymau, grwpiau a gwasanaethau i gefnogi pobl ifanc yng Nghymru.

Mae gan **Plant yng Nghymru** dudalen we bwrpasol ar gyfer plant a phobl ifanc: [Plant a Phobl Ifanc | Plant yng Nghymru](#) lle gallant ddysgu am amrywiaeth o adnoddau, gwasanaethau a gwybodaeth.

Hafan Gwefan Comisiynydd Plant Cymru - Mae gan **Gomisiynydd Plant Cymru** ystod o adnoddau a gwybodaeth, gan gynnwys [Ey Nghynllunyydd - Comisiynydd Plant Cymru](#) sy'n darparu cyngor, cefnogaeth ac awgrymiadau i bobl ifanc sy'n gadael gofal.

Mae Canolfan Ymchwil a Datblygu Gofal Cymdeithasol Plant (CASCADE) ac AFKA Cymru yn hwyluso Grŵp Ymgynghorol Ymchwil a Pholisi Gofalwyr Perthnasau. Mae grŵp o ofalwyr perthnasau a gwarcheidwaid arbennig sydd â diddordeb brwd mewn ymchwil a datblygu polisi yn mynychu hwn. Mae ymchwilwyr, llunwyr polisi ac academyddion yn ymgynghori'n rheolaidd â'r grŵp i lywio eu ffrydiau gwaith. Cysylltwch ag AFKA Cymru i ymuno neu ymgynghori â'r grŵp: info@afkacymru.org

Mae'r Rhwydwaith Maethu yn darparu ystod o fuddion aelodaeth i ofalwyr maeth: [Aelodaeth Gofalwyr Maeth a Perthnasau | Y Rhwydwaith Maethu Maent](#) hefyd yn darparu gwasanaeth Fosterline a fydd yn ateb unrhyw gwestiynau sy'n ymwneud â maethu i aelodau a phobl nad ydynt yn aelodau: 0800 3167 664 / fosterlinewales@fostering.net

10.3 Y Gynghrair Gofal Perthnasau

Mae **AFKA Cymru** yn cadeirio Is-grŵp Cymru o'r **Gynghrair Gofal Perthnasau** - grŵp o sefydliadau sy'n cytuno i set o nodau a chredoau cyffredin ar fater gofal teulu a ffrindiau. Mae'r Gynghrair Gofal Perthnasau ac is-grwpiau cysylltiedig ar agor i ofalwyr a sefydliadau perthnasau ac yn cyfarfod yn rheolaidd i ddatblygu agenda polisi ar y cyd a chytuno ar strategaethau i hyrwyddo ein hamcanion: [Y Gynghrair Gofal Perthnasau - Grŵp Hawliau Teulu](#)

Darparwyr Hyfforddiant, Dysgu a Datblygu

Nid yw'r rhestr hon yn gynhwysfawr ac mae'n destun newid – os ydych chi'n ymwybodol o ddarparwr nad yw wedi'i gynrychioli, rhwch wybod i info@afkacymru.org

Mae gan y darparwyr hyfforddiant canlynol gysiau sydd wedi'u teilwra'n benodol ar gyfer gofal perthnasau:

[AFKA Cymru](#)

[Y Bont](#)

[Kinship](#)

[CFAB](#)

Cymdeithas ar gyfer Maethu,
Gofal Perthnasau a Mabwysiadu
Association for Fostering,
Kinship and Adoption

PLANT YNG NGHYMRU
CHILDREN IN WALES

Proses Asesu Perthynas / Person Cysylltiedig:

Mannau Cychwyn Posibl

Hidlo / Sgrinio Cychwynnol

Mae hwn yn wiriad cynnar i weld a ydych chi am fwrw ymlaen ag asesiad i ofalu am y plentyn ac i ddarganfod a ydych chi'n fodlon ac yn gallu cymryd rhan yn y broses. Nid yw hwn wedi'i nodi yn y gyfraith ac mae awdurdodau lleol ledled Cymru wedi datblygu eu ffyrdd eu hunain o wneud hyn.

Os canlyniad cadarnhaol

Initial Family and Friends Assessment yn

fwy adnabyddus fel: **Asesiad Hyfywedd**
Mae hyn yn edrych ar a allech chi ofalu am y plentyn.

Mae'n helpu i benderfynu a ddylech chi gael asesiad llawn.

Mae'r asesiad hwn yn seiliedig ar benderfyniadau llys yn y gorffennol, a elwir yn 'gyfraith achosion' a chanllawiau, gweler: *Asesiad Gofal Cychwynnol gan Deulu a Ffrindiau: Canllaw arfer da, Hawliau Teuluol*

Os gallai canlyniad cadarnhaol symud ymlaen i asesiad cymeradwyaeth dros dro neu asesiad llawn yn dibynnu ar yr amgylchiadau

Asesiad Cymeradwyaeth Dros Dro

Mae hyn yn gwirio a allwch gael eich cymeradwyo'n gyflym i ofalu am blentyn sydd angen iddo gael ei 'ofalu amdano' gan yr awdurdod lleol. Fe'i defnyddir mewn sefyllfaoedd brys lle rydych chi eisoes yn adnabod y plentyn.

Os cytunir, gall y plentyn aros gyda chi, a bydd asesiad llawn yn dechrau ar unwaith.

Gwneir yr asesiad yn unol â Rheoliad 26, Rheoliadau Cynllunio Gofal, Lleoli ac Adolygu Achosion (Cymru) 2015 (Atodlen 5).

Os rhoddir cymeradwyaeth dros dro

Cais Preifat

Os nad oes unrhyw achos llys ar y gweill, efallai y byddwch yn gallu gwneud cais i'r llys teulu am orchymyn cyfreithiol i roi cyfrifoldeb riant i chi dros y plentyn e.e. Gorchymyn Gwarchodaeth Arbennig / Gorchymyn Atebolrwydd Arbennig ac ar achlysuron prin mabwysiadu.

Os, yn dilyn unrhyw gyfnod hysbysu gofynnol, y bydd y llys yn derbyn y cais

Asesiad Llawn cyfeirir ato hefyd fel:

UA / CPA / Ffurflen K / neu amgylchiadau a gyfarwyddwyd gan y llys yn dibynnu ar amgylchiadau ac arfer awdurdod lleol unigol.

Asesiad manwl yw hwn o'ch gallu i ofalu am y plentyn nawr ac yn y dyfodol. Mae'n helpu i benderfynu ar y cynllun hirdymor gorau. Gall ystyried gwahanol opsiynau (Gorchymyn Gwarchodaeth Arbennig, CAO neu faethu), neu un yn unig yn dibynnu ar yr achos. Fel arfer, cwblheir yr asesiad gan weithiwr cymdeithasol awdurdod lleol, neu asesydd annibynnol os cyfarwyddir gan y llys. Mae gwahanol fathau o asesiadau yn dilyn gwahanol reolau a chanllawiau:

- Asesiadau GGO: Atodiad 1, Cod Ymarfer Gwarcheidiaeth Arbennig Cymru.
- Asesiadau maethu: Adran 7 ac Atodlen 1 o Reoliadau Paneli Maethu (Sefydlu a Swyddogaethau) (Cymru) 2018 fel y'u diwygiwyd gan Reoliadau Paneli Maethu a Chynllunio Gofal (Diwygiadau Amrywiol) (Cymru) 2026.

Asesiadau CAO: Cyfarwyddyd llys teulu.

Canlyniadau Posibl i'r Perthynas / Person Cysylltiedig

Trefniant Plant Gorchymyn

Mae'r llys teulu yn gwneud y penderfyniad gan ystyried yr argymhelliad yn yr asesiad llawn.

Gorchymyn Gwarchodaeth Arbennig

Gofalwr Maeth

Mae panel yn adolygu eich asesiad ac yn gwneud argymhelliad.

Y Penderfynwr yn yr awdurdod lleol sy'n penderfynu a ydych chi wedi'ch cymeradwyo fel gofalwr maeth.

Gweithiwr cymdeithasol y plentyn (a'r rhieni os yw'n briodol) sy'n penderfynu ble bydd y plentyn yn byw.

- Os yw'r llys teulu yn gysylltiedig, y llys sy'n penderfynu ynghylch gorchymyn gofal ac yn dylanwadu ar y penderfyniad ynghylch ble dylai'r plentyn fyw.

Os nad yw'r asesiad yn argymhell cymeradwyaeth

Os nad ydych chi'n cytuno, gallwch chi:

- Rhoi adborth ysgrifenedig ar yr asesiad
- Defnyddio proses gwyno'r awdurdod lleol
- Ceisio cyngor cyfreithiol os yw'r achos yn y llys
- Gofyn am adolygiad annibynnol o benderfyniad maethu drwy'r Mekanwaith Adolygu Annibynnol.

MAETHU YNG NGHYMRU

Rydym yn credu mewn cydweithio, rhannu gwybodaeth ac adeiladu dyfodol gwell i blant – gyda'n gilydd. Ni yw Maethu Cymru, rhwydwaith cenedlaethol o 22 o wasanaethau maethu Awdurdodau Lleol Cymru.

**AFKA
CYMRU**

Cymdeithas ar gyfer Maethu,
Gofal Perthynas a Mabwysiadu
Association for Fostering,
Kinship and Adoption

Cymdeithas Maethu, Perthynas a Mabwysiadu yng Nghymru yw AFKA Cymru. Mae AFKA Cymru yn hyrwyddo arfer da ar draws ehangder cynllunio parhaol i blant a phobl ifanc. Rydym i gyd yn ymwneud â dysgu a datblygu ac yn cynnig cyngor, hyfforddiant ac ymgynghoriaeth i weithwyr proffesiynol ac aelodau'r cyhoedd i gefnogi arfer gorau. Mae AFKA Cymru yn cael ei lywodraethu yn ôl y gyfraith gan Gymdeithas Plant Dewi Sant o dan delerau ei statws elusennol.

maethu
cymru

foster
wales